

SABIEDRISKO PAKALPOJUMU REGULĒŠANAS KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

Eiropas Komisijas 2007. gada 17. decembra ieteikumā 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētais tirgus:

Nr.7 – balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos

Rīga, 2012.gada aprīlis

Satura radītājs

1. Ievads	4
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas	4
1.2. Elektronisko sakaru likums.....	5
1.3. Noteikumi	6
1.4. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību	6
1.5. Ieteikums.....	7
2. Tirgus Nr.7 analīzes pirmā kārta	7
2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita.....	7
2.2. Tirgus Nr.7 analīzes pirmās kārtas rezultāti	9
2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā piemērotās saistības.....	9
3. Tirgus Nr.7 analīzes otrā kārta.....	13
3.1. Tirgus Nr.7 analīzes otrās kārtas gaita.....	13
3.2. Tirgus Nr.7 analīzes otrās kārtas rezultāti	13
4. Tirgus Nr.7 analīzes trešā kārta	15
4.1. EK paustās šaubas.....	16
4.2. BEREC atzinums	17
5. Konkrētais tirgus.....	17
5.1. Ieteikumā minētais tirgus.....	17
5.2. Attiecīgie pakalpojumi.....	17
6. Tirgus definēšana.....	18
6.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums	18
6.1.1. Vai savienojumu pabeigšanas pakalpojumi visos mobilajos tīklos komersantiem veido vienotu tirgu?	18
6.1.2. Vai mobilie virtuālie operatori ir iekļauti tirgū Nr.7?.....	18
6.1.3. Vai 2G un 3G pakalpojumi veido vienotu tirgu?.....	19
6.1.4. Vai īsziņas un datu pārraide mobilos tīklos ir iekļautas tirgū Nr.7?.....	20
6.1.5. Vai radiokomunikāciju tīkli ir iekļauti tirgū Nr.7?	21
6.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums	21
6.3. Tirgus definēšanas rezultāti	21
7. Tirgus Analīze	22
7.1. Tirgus dalījums	22
7.2. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai	22
7.3. Komersanta lielums (īpatsvars tirgū).....	22
7.4. Nepietiekama kompensējošā pirktspeja vai tās trūkums	22
7.5. Potenciālās konkurences trūkums	23
7.6. Rezultāti.....	24
8. Komersanti ar būtisku ietekmi tirgū	24
8.1. Situācija tirgū.....	24
8.2. Tirgus dalībnieki	25
8.3. Piedāvātie pakalpojumi un tarifi	26
8.3.1. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA	26
8.3.2. SIA „Tele2”	26
8.3.3. SIA „BITE Latvija”	27
8.3.4. AS „Telekom Baltija”	28

8.3.5. Komersanti, kuriem līdz šim nav noteikta būtiska ietekme tirgū Nr.7	28
8.4. Komersanti ar būtisku ietekmi tirgū	32
9. Būtiska ietekme tirgū	33
9.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem	33
9.2. Saistības	34
9.2.1. Caurredzamības saistības	34
9.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības	35
9.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības	35
9.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības	35
9.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam	36
9.3. Komersanti ar būtisku ietekmi tirgū	37
9.3.1. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2”, SIA „BITE Latvija” un AS „Telekom Baltija” saistību efektivitātes analīze	37
9.3.2. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija” uzliktās saistības	38
9.3.3. AS „Telekom Baltija”	40
9.3.4. Komersanti, kuri nesen ienāca tirgū	41
10. EK piezīmes	44
10.1. Pirmajā tirgus analīzes kārtā izteiktās piezīmes	44
10.2. Otrajā tirgus analīzes kārtā izteiktā piezīmes	45
10.3. Trešajā tirgus analīzes kārtā izteiktā piezīme	47
11. Nacionālā konsultācija	48
12. Konkurences padomes viedoklis	48
13. Atkārtota nacionālā konsultācija	48
14. Atkārtots Konkurences padomes viedoklis	48
15. Konsultācija ar EK, BEREC un citu ES dalībvalstu regulatoriem	49
16. Secinājumi	52
Saīsinājumi	54
Pielikums Nr.1: EK vēstule Nr. SG-Greffe (2012) D/4568	
Pielikums Nr.2: BEREC atzinums BoR(12)28	

1. Ievads

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē Elektronisko sakaru likums (turpmāk – ESL), ņemot vērā Eiropas Savienības regulējumu, deleģē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai (turpmāk – Komisija) tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt speciālas prasības (saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas

Tirgus definēšana ir ekonomiska rakstura analīze, kurā izmanto Eiropas Savienības administratīvo un Eiropas Savienības Tiesas juridisko pieredzi.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums).

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši Eiropas Savienības praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Komisija var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi un starpsavienojumu vai tālākpārdošanas veikšanai. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL abonents ir fiziska vai juridiska

persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs ir elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Komisija, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus. Komisija, veicot tirgu definēšanu un analīzi, var noteikt prioritāri analizējamos tirgus un/vai vairāku tirgu grupas (klasterus).

1.2. Elektronisko sakaru likums

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL:

- ESL 1. panta 7. punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
- Ņemot vērā komersantu sniegto informāciju un elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija saskaņā ar ESL 31. panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31. panta trešo daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31. panta ceturto daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā saskaņā ar ESL 29. pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
- ESL 29. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija pēc elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir būtiska ietekme konkrētā tirgū. Komisija savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze.
- ESL 29. panta otrā daļa paredz, ka Komisija var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tāda stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Komisija ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk - EK) izstrādātas tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas.
- ESL 29. panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū. Lai to novērstu, Komisija var noteikt saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā.
- ESL 30. panta pirmā daļa paredz, ka Komisija, ievērojot elektronisko sakaru pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī EK ieteikumu par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

- ESL 30. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus, Komisija konsultējas ar komersantiem Komisijas noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi.
- Saskaņā ar ESL 30. panta trešo daļu, nosakot no ieteikumā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Komisija pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas ievēro ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu. Ja EK, izvērtējusi Komisijas lēmuma projektu par elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanu, norāda, ka tas radīs šķēršļus vienotam Eiropas Savienības tirgum vai neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem, Komisija atliek lēmuma pieņemšanu uz diviem mēnešiem, lai saņemtu EK viedokli. Ja Komisija saņem EK viedokli par lēmuma projektu, tas sešu mēnešu laikā no EK lēmuma pieņemšanas datuma saskaņā ar šo viedokli lēmuma projektu groza vai atsauc. Ja Komisija lēmuma projektu groza, tas organizē publiskās konsultācijas ar tirgus dalībniekiem un saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu atkārtoti paziņo EK par grozīto lēmuma projektu.
- Saskaņā ar ESL 31.¹ pantu, ja Komisija par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atcelt kādu operatora pienākumu, saņem EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņem norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Komisija lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Komisija var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas ņemot vērā EK, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (turpmāk - BEREC) vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

1.3. Noteikumi

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL paredz Komisijai tiesības izdot šādus noteikumus:

- Noteikumus par publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8. panta pirmās daļas 11. punktu un 30. panta otro daļu;
- Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31. panta pirmo daļu.

1.4. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Saskaņā ar Komisijas ar 2010.gada 14.jūlija lēmuma Nr.1/11 apstiprinātiem Noteikumiem par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību (turpmāk – Noteikumi), komersanti iesniedz Komisijai katru gadu līdz 1. augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1. pusgadu un līdz 1. februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2. pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot Noteikumu 1. pielikumu.

Komisija, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 5. un 6.punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru

pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un kuri iesniedz Komisijai tiem nosūtītās 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7. punktu Komisija nosūta visiem komersantiem, kurus Komisija noteikusi par komersantiem ar BIT, attiecīgajam konkrētajam tirgum atbilstošas 2.pielikuma veidlapas un saskaņā ar Noteikumu 8.punktu Komisija nosūta 2.pielikuma veidlapas vismaz četriem tiem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem no attiecīgo elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

1.5. Ieteikums

2007. gada 28. decembrī EK publicēja 2007.gada 17.decembra ieteikumu 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums).

Ieteikumā ir minēti 7 tirgi:
Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

Vairumtirdzniecības līmenī:

2. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
3. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
4. vairumtirdzniecības piekļuve (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopēju vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā;
5. platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā;
6. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
7. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos (turpmāk – tirgus Nr.7).

Ieteikums nosaka, ja konkrētais preču vai pakalpojumu tirgus nav iekļauts Ieteikumā, valsts pārvaldes iestādēm jānodrošina, ka tiek ņemti vērā šādi trīs kumulatīvi kritēriji:

- a) augsti un ilglaicīgi šķēršļi ienākšanai tirgū; tie var būt strukturāli, juridiski vai regulatīvi;
- b) tirgus struktūra, kas nav vērsta uz efektīvu konkurenci attiecīgā laikposmā. Piemērojot šo kritēriju, jāizpēta konkurences stāvoklis aiz ienākšanas šķēršļiem;
- c) piemērojot tikai konkurences tiesības vien, nevar pienācīgi labot attiecīgās tirgus nepilnības.

2. Tirgus Nr.7 analīzes pirmā kārtā

2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita

Pamatojoties uz ESL, Komisija definēja un analizēja 17 no 18 tirgiem, kuri ir minēti EK 2003. gada 11. februāra ieteikumā 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK:

- Tirgus Nr.1: piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām;
- Tirgus Nr.2: piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana juridiskām personām;
- Tirgus Nr.3: fiziskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.4: fiziskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.5: juridiskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.6: juridiskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.7: nomāto līniju minimālā kopa.

Vairumtirdzniecības līmenī:

- Tirgus Nr.8: savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- Tirgus Nr.9: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
- Tirgus Nr.10: tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- Tirgus Nr.11: atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
- Tirgus Nr.12: platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
- Tirgus Nr.13: nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
- Tirgus Nr.14: nomāto līniju maģistrālo posmu vairumtirdzniecība;
- Tirgus Nr.15: piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
- Tirgus Nr.16: balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
- Tirgus Nr.18: apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem.

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 27.jūnija regulas Nr.717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā stāšanos spēkā 2007. gada 30. jūnijā, Komisijai zuda pienākums analizēt tirgu Nr.17: nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos.

Komisija uzsāka tirgus analīzes pirmo kārtu ar datu vākšanas procesu 2005. gada rudenī. Pēc pirmo trīs tirgu (tirgi Nr. 8 – 10) definēšanas un analīzes Komisija 2006. gada 31. martā paziņoja EK par rezultātiem un 2006. gada 28. aprīlī saņēma EK atbildes vēstuli ar komentāriem. Ņemot vērā EK komentārus, Komisija 2006. gada 30. jūnijā lēma par komersantiem ar BIT un par piemērojamām saistībām un pienākumiem visos trīs tirgos.

Laika posmā līdz 2007.gada 5. oktobrim Komisija bija paziņojusi EK par visiem tirgiem elektronisko sakaru nozarē, izņemot tirgu Nr. 17, un pieņēmusi lēmumus par komersantiem ar BIT un par tiem piemērojamām saistībām, pienākumiem. Par vēl septiņiem tirgiem EK izteica savus komentārus, par pārējiem tirgiem komentāru nebija.

2.2. Tirgus Nr.7 analīzes pirmās kārtas rezultāti

Komisija 2006.gadā konstatēja, ka tirgū Nr.7 (bijušais tirgus Nr.16) nepastāv efektīva konkurence un ir vairāk kā viens komersants ar būtisku ietekmi, jo tirgū Nr.7 jeb bijušajā tirgū Nr.16 katrs publiskais telefonu tīkls ir definējams kā atsevišķs konkrētais tirgus.

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Komisija noteica četrus šādus komersantus par komersantiem ar BIT Nr.7:

- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA (2006. gada 13.oktobra lēmums Nr.257 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Mobilais Telefons” būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Mobilais Telefons” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū”, (turpmāk - Lēmums Nr. 257));
- SIA „Tele2” (2006. gada 13.oktobra lēmums Nr.258 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Tele2” būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Tele2” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū”, (turpmāk - Lēmums Nr. 258));
- AS „Telekom Baltija” (2006. gada 13.oktobra lēmums Nr.259 „Par akciju sabiedrības „Telekom Baltija” būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas akciju sabiedrības „Telekom Baltija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū” (turpmāk -Lēmums Nr. 259));
- SIA „BITE Latvija” (2007.gada 7.marta lēmums Nr.47 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija” būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū” (turpmāk - Lēmums Nr. 47)).

2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā piemērotās saistības

a) „Latvijas Mobilais Telefons” SIA

Komisija Lēmumā Nr.257 nolēma:

1. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA kā komersantu ar būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū.
2. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA piekļuves saistību nodrošināt komersantiem starpsavienojumu un piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem tā, lai komersantiem būtu iespēja saņemt balss savienojumu pabeigšanas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā pakalpojumus un vismaz šādus pakalpojumus:

- 2.1. elektronisko sakaru tīklu starpsavienojuma līnijas ierīkošana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.2. elektronisko sakaru tīklu starpsavienojuma līnijas abonēšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.3. kopēja izvietošana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.4. ieejas atvēršana vai slēgšana uz numuru vai numuru diapazonu balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.5. signalizācijas nodrošināšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.6. tehnisko iespēju novērtēšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.7. tehniskā ierīkošana, lai nodrošinātu balss savienojumu pabeigšanu „Latvijas Mobilais Telefons” SIA individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
 - 2.8. savienojuma ierīkošana balss savienojumu pabeigšanai „Latvijas Mobilais Telefons” SIA individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā.
3. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt starpsavienojumu pamatpiedāvājumu saskaņā ar Komisijas apstiprinātajiem noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.
 4. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu nodrošināt balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus katram komersantam, kas to pieprasa, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA pienākumu sniegt citiem komersantiem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem „Latvijas Mobilais Telefons” SIA pats nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju sev (*self-service*), saistītajiem komersantiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.
 5. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, kuru ieņēmumi no sniegšanas, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu.
 6. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
 7. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt balss savienojuma pabeigšanas un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.
 8. Noteikt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA pienākumu veikt starpsavienojumu jomā atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

b) SIA „Tele2”

Komisija Lēmumā Nr.258 nolēma:

1. Noteikt SIA „Tele2” kā komersantu ar būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas SIA „Tele2” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū.
2. Noteikt SIA „Tele2” piekļuves saistību nodrošināt komersantiem starpsavienojumu un piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem tā, lai komersantiem būtu iespēja saņemt balss savienojumu pabeigšanas SIA „Tele2” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā pakalpojumus un vismaz šādus pakalpojumus:
 - 2.1. elektronisko sakaru tīklu starpsavienojuma līnijas ierīkošana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.2. elektronisko sakaru tīklu starpsavienojuma līnijas abonēšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.3. kopēja izvietošana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.4. ieejas atvēršana vai slēgšana uz numuru vai numuru diapazonu balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.5. signalizācijas nodrošināšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.6. tehnisko iespēju novērtēšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 2.7. tehniskā ierīkošana, lai nodrošinātu balss savienojumu pabeigšanu SIA „Tele2” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
 - 2.8. savienojuma ierīkošana balss savienojumu pabeigšanai SIA „Tele2” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā.
3. Noteikt SIA „Tele2” caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt starpsavienojumu pamatpiedāvājumu saskaņā ar Komisijas apstiprinātajiem noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.
4. Noteikt SIA „Tele2” piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu nodrošināt balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus katram komersantam, kas to pieprasa, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. Noteikt SIA „Tele2” pienākumu sniegt citiem komersantiem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Tele2” pats nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju sev (*self-service*), saistītajiem komersantiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.
5. Noteikt SIA „Tele2” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, kuru ieņēmumi no sniegšanas, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu.

6. Noteikt SIA „Tele2” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
7. Noteikt SIA „Tele2” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt balss savienojuma pabeigšanas un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.
8. Noteikt SIA „Tele2” pienākumu veikt starpsavienojumu jomā atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

c) AS „Telekom Baltija”

Komisija Lēmumā Nr.259 nolēma:

1. Noteikt AS „Telekom Baltija” kā komersantu ar būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas AS „Telekom Baltija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū.
2. Noteikt AS „Telekom Baltija” saistību publiskot spēkā esošos tarifus par šādiem starpsavienojuma pakalpojumiem:
 - 2.1. balss savienojuma ierīkošana to pabeigšanai AS „Telekom Baltija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
 - 2.2. savienojuma minūtes pabeigšana.
3. Noteikt AS „Telekom Baltija” saistību publiskot tarifus ne vēlāk kā desmit dienas pirms to stāšanās spēkā šādiem starpsavienojuma pakalpojumiem:
 - 3.1. savienojuma ierīkošana to pabeigšanai AS „Telekom Baltija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
 - 3.2. savienojuma minūtes pabeigšana.
4. Noteikt AS „Telekom Baltija” pienākumu ar šā lēmuma stāšanos spēkā iesniegt Komisijai šā lēmuma 2.punktā noteiktos tarifus.
5. Noteikt AS „Telekom Baltija” pienākumu iesniegt Komisijai šā lēmuma 3.punktā noteiktos tarifus vismaz desmit dienas pirms to stāšanās spēkā.
6. Noteikt AS „Telekom Baltija” vienlīdzīgas attieksmes pienākumu sniegt komersantiem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus AS „Telekom Baltija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem AS „Telekom Baltija” pats sniedz elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju saistītajiem komersantiem un partneriem, un tādā pašā kvalitātē.

d) SIA „BITE Latvija”

Komisija Lēmumā Nr.47 nolēma:

1. Noteikt SIA „BITE Latvija” par komersantu ar būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas SIA „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū.
2. Noteikt SIA „BITE Latvija” saistību publiskot spēkā esošos tarifus par šādiem starpsavienojuma pakalpojumiem:
 - 2.1. balss savienojuma ierīkošana to pabeigšanai SIA „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
 - 2.2. savienojuma minūtes pabeigšana.
3. Noteikt SIA „BITE Latvija” saistību publiskot tarifus ne vēlāk kā desmit dienas pirms to stāšanās spēkā šādiem starpsavienojuma pakalpojumiem:
 - 3.1. savienojuma ierīkošana to pabeigšanai SIA „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
 - 3.2. savienojuma minūtes pabeigšana.
4. Noteikt SIA „BITE Latvija” pienākumu ar šā lēmuma stāšanās spēkā iesniegt Komisijai šā lēmuma lemjošās daļas 2.punktā noteiktos tarifus.
5. Noteikt SIA „BITE Latvija” pienākumu iesniegt Komisijai šā lēmuma lemjošās daļas 3.punktā noteiktos tarifus vismaz desmit dienas pirms to stāšanās spēkā.
6. Noteikt SIA „BITE Latvija” vienlīdzīgas attieksmes pienākumu sniegt komersantiem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus SIA „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „BITE Latvija” pats sniedz elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju saistītajiem komersantiem un partneriem, un tādā pašā kvalitātē.

3. Tirgus Nr.7 analīzes otrā kārtā

3.1. Tirgus Nr.7 analīzes otrās kārtas gaita

Pamatojoties uz ESL, Komisija definēja un analizēja visus 7 tirgus, kuri ir minēti Ieteikumā.

3.2. Tirgus Nr.7 analīzes otrās kārtas rezultāti

Tirgus analīzes otrajā kārtā Komisija 2009.gadā konstatēja, ka tirgū Nr.7 joprojām nepastāv efektīva konkurence un ir vairāk kā viens komersants ar BIT, jo tirgū Nr.7 katrs publiskais telefonu tīkls ir definējams kā atsevišķs konkrētais tirgus.

Otrajā tirgus analīzes kārtā Komisija secināja, ka joprojām 4 komersantiem bija BIT Nr.7:

1. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA
Ropažu iela 6
Rīga, LV-1039

2. SIA „Tele2”
Mūkusalas iela 41b
Rīga, LV-1004
3. AS „Telekom Baltija”
Bīķernieku iela 18
Rīga, LV-1039
4. SIA „BITE Latvija”
Duntes iela 17a
Rīga, LV-1005

Ņemot vērā tirgus Nr.7 analīzes rezultātus un eksistējošās konkurences problēmas, Komisija uzskatīja,

- nebija nepieciešams grozīt vai atcelt SIA „Tele2” ar lēmumu Nr.258 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus;
- nebija nepieciešams grozīt vai atcelt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA ar lēmumu Nr.257 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus;
- nebija nepieciešams grozīt vai atcelt AS „Telekom Baltija” ar Lēmumu Nr.259 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus.
- bija nepieciešams piemērot SIA „BITE Latvija” saistības tādā apjomā, kādā tās ir piemērotas SIA „Tele2” un „Latvijas Mobilais Telefons” SIA;

Ņemot vērā veiktos secinājumus par SIA „BITE Latvija”, Komisija 2010.gada 10.februāra lēmumā Nr.49 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija” būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū” (turpmāk – Lēmums nr.49) nolēma:

1. Noteikt SIA „BITE Latvija” piekļuves saistību nodrošināt komersantiem starpsavienojumu un piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem tā, lai komersantiem būtu iespēja saņemt balss savienojumu pabeigšanas SIA „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā pakalpojumus un vismaz šādus pakalpojumus:
 - 1.1. elektronisko sakaru tīklu starpsavienojuma līnijas ierīkošana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 1.2. elektronisko sakaru tīklu starpsavienojuma līnijas abonēšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 1.3. kopēja izvietošana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 1.4. ieejas atvēršana vai slēgšana uz numuru vai numuru diapazonu balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 1.5. signalizācijas nodrošināšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;
 - 1.6. tehnisko iespēju novērtēšana balss savienojumu pabeigšanas nodrošināšanai;

- 1.7. tehniskā ierīkošana, lai nodrošinātu balss savienojumu pabeigšanu SIA „BITE Latvija” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā;
- 1.8. savienojuma ierīkošana balss savienojumu pabeigšanai SIA „Tele2” individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā.
2. Noteikt SIA „BITE Latvija” caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt starpsavienojumu pamatpiedāvājumu saskaņā ar Komisijas apstiprinātajiem noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.
3. Noteikt SIA „BITE Latvija” piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu nodrošināt balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus katram komersantam, kas to pieprasa, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgus apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. Noteikt SIA „BITE Latvija” pienākumu sniegt citiem komersantiem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „BITE Latvija” pats nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju sev (*self-service*), saistītajiem komersantiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.
4. Noteikt SIA „BITE Latvija” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, kuru ieņēmumi no sniegšanas, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu.
5. Noteikt SIA „BITE Latvija” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Komisijai pēc Komisijas pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
6. Noteikt SIA „BITE Latvija” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt balss savienojuma pabeigšanas un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.
7. Noteikt SIA „BITE Latvija” pienākumu veikt starpsavienojumu jomā atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

4. Tirgus Nr.7 analīzes trešā kārtā

Komisijas paziņojums par konsultācijas dokumenta Ziņojums par tirgus analīzi par Eiropas Komisijas 2007.gada 17.decembra Ieteikumā 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Pamatdirektīva), minēto tirgu Nr.7 – balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos (turpmāk – Ziņojums par tirgus analīzi) ieviešanu Komisijas mājaslapā internetā 2011.gada 25.oktobrī tika publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” Nr.168 tirgus dalībnieku viedokļu izzināšanai.

Komisija Ziņojumā par tirgus analīzi uzskatīja, ka nav nepieciešams grozīt vai atcelt SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija” noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus; plānoja noteikt jaunas saistības AS „Telekom Baltija” tarifu regulēšanas saistības veidā un plānoja citiem komersantiem ar BIT, kuri ir ienākuši tirgū Nr.7 pēdējos trīs gados, noteikt caurredzamības un tarifu regulēšanas saistības.

Pēc nacionālās konsultācijas, Komisija paziņoja un nosūtīja Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem, EK un BEREC saskaņošanai plānoto pasākumu kopumu. 2012.gada 13.februārī EK reģistrēja Ziņojumu par tirgus analīzi ar lietas Nr. LV/2012/1296.

2012.gada 13.martā Komisija saņēma EK vēstuli Nr.SG-Greffe (2012) D/4568 „Par EK lēmumu lietā LV/2012/1296: Balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos. Par izmeklēšanas II posma uzsākšanu saskaņā ar 7.a pantu Pamatdirektīvā, kas grozīta ar Direktīvu 2009/140/EK” (turpmāk - vēstule Nr. SG-Greffe (2012) D/4568), ar ko EK izteica komentāru par to, cik piemērota ir tarifu regulēšana, lai nodrošinātu, ka klienti gūst vislielāko labumu, t.i., efektīvus un izmaksām balstītus savienojumu pabeigšanas tarifus un pauda bažas par piekļuves saistības neuzlikšanu. Gadījumā ja EK pauž bažas attiecībā uz plānotajiem pasākumiem, tad saskaņā ar Pamatdirektīvas 7.a panta 3.punktu BEREC sniedz par to atzinumu. Šādu atzinumu (turpmāk - atzinums BoR(12)28) 2012.gada 25.aprīlī publicēja BEREC savā mājas lapā internetā.

2012.gadā 27.aprīlī Komisija plānoto pasākumu kopumu atsauc.

4.1. EK paustās šaubas

Vēstule Nr. SG-Greffe (2012) D/4568) EK norādīja, ka EK ir nopietnas šaubas par to, vai Komisijas iecerētais lēmums attiecībā uz balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgu Latvijā tā pašreizējā formā ir saderīgs ar Eiropas Savienības tiesību aktiem, jo īpaši ar Pamatdirektīvas 16. panta 4. punktu un Direktīvas 2002/19/EK, kas grozīta ar Direktīvu 2009/140/EK (turpmāk – Piekļuves Direktīva), 8. panta 4. punktu saistībā ar Pamatdirektīvas 8. pantu un 16. panta 4. punktu. Bez tam šajā posmā EK uzskata, ka iecerētie pasākumi radīs šķēršļus iekšējam tirgum.

EK šajā sakarā pauž nopietnas šaubas attiecībā uz piekļuves saistību neuzlikšanu 13 mazākajiem operatoriem (12 mobilā virtuālā tīkla operatoriem SIA „Amber Telecom”, AS „BALTICOM”, SIA „Camel Mobile”, SIA „CSC TELECOM”, SIA „ECO Solutions”, SIA „INTERNETA PASAULE”, SIA „Master Telecom”, SIA „Radio Telecommunication Network”, SIA „Rigatta”, SIA „SOTUS”, SIA „Telegrupa Baltijā” un SIA „Tivi” (turpmāk – 12 MVTO) un AS „Telekom Baltija”).

EK uzskata, ka paziņotais regulatīvais pasākums radītu šķēršļus vienotajā tirgū. (skatīt Pielikumu Nr.1)

4.2. BEREC atzinums

Balstoties uz analīzi, BEREC savā atzinumā BoR(12)28 piekrīt EK nopietnajām šaubām, ko EK puda vēstulē Nr. SG-Greffe (2012) D/4568) attiecībā uz plānoto piekļuves saistības neuzlikšanu AS „Telekom Baltija” un 12 MVTO, jo tas neatbilst Piekļuves Direktīvas 8.panta 4.punkta prasībām kopā ar Pamatdirektīvas 8 pantu un 16.panta 14.punktu.

Tādējādi BEREC iesaka plānotos pasākumus papildināt, nosakot papildus piekļuves saistību tām saistībām, kas jau noteiktas AS „Telekom Baltija” un 12 MVTO (skatīt Pielikumu Nr.2).

Pamatojoties uz iepriekšminēto, Komisija 2012.gada maijā uzsāka atkārtoto nacionālo konsultāciju.

5. Konkrētais tirgus

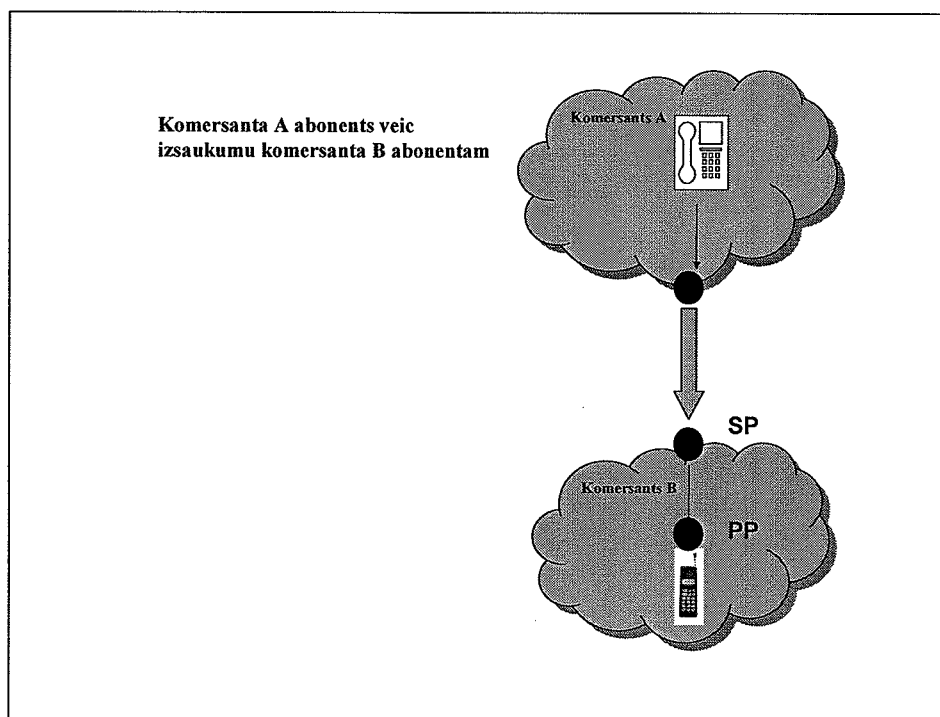
5.1. Ieteikumā minētais tirgus

Ziņojums sagatavots par šādu Ieteikumā minēto tirgu: balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos (tirgus Nr.7).

5.2. Attiecīgie pakalpojumi

Balss savienojuma pabeigšanas pakalpojums ir komersanta B sniegts vairumtirdzniecības pakalpojums, kas nodrošina ienākošās noslodzes maršrutēšanu uz pieslēguma punktiem komersanta B elektronisko sakaru tīklā no pēdējās komutatīvās iekārtas pirms pieslēguma punkta, kuru var izmantot starpsavienojumam (SP), līdz pieslēguma punktam (PP). Pakalpojuma lietotāji ir citi komersanti (piemēram, komersants A), kuri nodrošina publisko telefonu tīklu.

1. attēls: Savienojumu pabeigšana

6. Tirgus definēšana

6.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums

Lai definētu un nodalītu konkrētos starpsavienojumu tirgus, jāapskata šādi jautājumi:

6.1.1. Vai savienojumu pabeigšanas pakalpojumi visos mobilajos tīklos komersantiem veido vienotu tirgu?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Komersants, kas pieprasa savienojumu pabeigšanas pakalpojumus vienā noteiktā tīklā, negūtu papildu labumu, izmantojot savienojumu pabeigšanas pakalpojumus citā tīklā.

Lietotāji vēlas veikt izsaukumus uz citiem mobilajiem tīkliem. Ja kāds no komersantu tīkliem nav sasniedzams, komersantam draud ne tikai lietotāju aizplūšana, bet arī reputācijas jautājumu skaidrošana. Lietotāji var izmantot citu izvēlēto komersantu vai nepieprasīt operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu no operatoriem, kuri nevar nodrošināt lietotājiem iespēju veikt izsaukumus visiem tam nepieciešamajiem mobilajiem tīkliem. Maz ticams, ka parastos apstākļos lietotājs slēgs līgumu par pakalpojumu izmantošanu ar komersantu, no kura tīkla lietotājam nav iespējams veikt izsaukumus tam nepieciešamajiem citiem lietotājiem. Iespējams, ka iepriekš teiktais lietotājam pašlaik nav svarīgi, tomēr šādā kontekstā piedāvātais pakalpojums nav pilnvērtīgs.

Piedāvājuma puses aizvietošanas novērtējums:

Katrs individuālais publiskais mobilais tīkls veido atsevišķu tirgu, jo nav iespējama situācija, ka citi komersanti ar sev pieejamām jaudām un tīkliem varētu aizvietot savienojumu pabeigšanas pakalpojumus cita komersanta tīklā.

Tātad savienojumu pabeigšanas pakalpojumi visos komersantu mobilajos tīklos neveido vienotu tirgu, bet katrs individuālais publiskais mobilais tīkls veido atsevišķu tirgu.

6.1.2 Vai mobilie virtuālie operatori ir iekļauti tirgū Nr.7?

Mobilais virtuālais operators ir elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzējs, kurš pilnībā vai daļēji izmanto cita publiskā mobilā elektronisko sakaru tīkla operatora (turpmāk - MTO) resursus elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai.

Pakāpe, kurā mobilie virtuālie operatori var ietekmēt savienojuma pabeigšanas tarifu, ir atkarīga no savstarpējām attiecībām ar MTO:

- 1) mobilais virtuālais operators, kurš kontrolē komutācijas tīkla elementus, tādējādi kontrolējot arī savienojuma pabeigšanas tarifu un kuram ir piešķirta publiskā mobilo telefonu tīkla numerācija. Operators, kura galalietotājs veic izsaukumu, maksā virtuālajam operatoram tā noteikto savienojuma pabeigšanas maksu.
- 2) izsaukumi, kas tiek veikti mobilā virtuālā operatora galalietotājiem, tiek maršrutēti tieši uz MTO elektronisko sakaru tīklu. Operators, kura galalietotājs veic izsaukumu, maksā MTO tā noteikto savienojuma pabeigšanas maksu;

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums komersanta līmenī:

Operators, kura galalietotājs veic izsaukumu uz mobilā virtuālā operatora publiskā mobilo telefonu tīkla numerāciju un kurš vēlas pabeigt savienojuma minūti, nevar pabeigt savienojumu citā mobilajā elektronisko sakaru tīklā vai citā mobilā virtuālajā tīklā.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Cits komersants ar sev pieejamām jaudām un tīkliem nevar aizvietot savienojumu pabeigšanas pakalpojumus mobilā virtuālā operatora tīklā, kuram ir piešķirta publiskā mobilo telefonu tīkla numerācija un kurš kontrolē komutācijas tīkla elementus.

Ja izsaukumi, kas tiek veikti mobilā virtuālā operatora galalietotājiem, tiek maršrutēti tieši uz MTO elektronisko sakaru tīklu, tad šie izsaukumi ietilpst konkrētā MTO savienojumu pabeigšanas individuālā tirgū.

Tātad tie mobilie virtuālie operatori, kuriem ir piešķirta publiskā mobilo telefonu tīkla numerācija vai ir piešķirtas tālāknodotas numerācijas lietošanas tiesības un ir noslēgts vismaz viens starpsavienojuma līgums par savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem mobilajā elektronisko sakaru tīklā, iekļaujami tirgū Nr. 7.

6.1.3. Vai 2G un 3G pakalpojumi veido vienotu tirgu?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums

- Pieprasījuma puses aizvietojamība komersanta līmenī.
 - No pieprasījuma puses savienojumu pabeigšana 2G tīklā (GSM un DCS) un 3G (UMTS un CDMA) tīklā ir aizvietoājama, ja, kā jau noskaidrots, tiek apskatīti tikai balss savienojumi. Komersantam, kas pieprasa savienošanas pabeigšanu mobilajā tīklā, nav būtiski, vai pabeigšanas pakalpojumā izmanto radiofrekvences, kas piešķirtas GSM vai UMTS pakalpojumu nodrošināšanai. Komersantu interesē vienīgi, kā tā lietotāji var veikt izsaukumus mobilā operatora tīklā. Tomēr, ņemot vērā iepriekš minētā svarīgumu, komersantam var nebūt pieejama informācija par to, kādā veidā tas var ietekmēt, caur kuru tīklu operators maršrutē savienojumus.
- Pieprasījuma puses aizvietojamība galalietotāja līmenī.
 - Galalietotāju interesē tikai, ka tas var izsaukt lietotājus citos mobilos tīklos. Galalietotājam nav svarīga radiofrekvenču spektra izmantošana, un tas var nezināt atšķirību starp 2G un 3G tīkliem, jo, neatkarīgi no galalietotāja izmantotajām galaierīcēm, tas var saņemt izsaukumus, un operatori var nodrošināt balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus. Tam arī nav iespēju ietekmēt, caur kuru tīklu operators maršrutē savienojumu. Turklāt nav arī skaidrs, kā galalietotājs var konstatēt kvalitātes atšķirības starp abiem tīkliem.

Komisija konstatē, ka no pieprasījuma puses savienojumu pabeigšana 2G tīklā un 3G tīklā ir aizvietojami pakalpojumi.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Ņemot vērā faktu, ka Latvija 2G un 3G tīkliem ir paredzēti numuri vienā diapazonā, komersants, kas piedāvā savienojumu pabeigšanu savā tīklā, nevar izmantot numura diapazonu, lai norobežotu 2G no 3G pabeigšanas pakalpojumiem.

Citas tehniskas iespējas, lai norobežotu savienojumu pabeigšanas pakalpojumus 2G un 3G tīklos acīmredzot nepastāv.

Šajā gadījumā nepastāv tehniska rakstura pamatojums aizvietojamības neesamībai, tādēļ Komisija neredz nepieciešamību analizēt ekonomiskus kritērijus. Tāpēc savienojuma pabeigšana 2G tīklā un 3G tīklā ir aizvietojami pakalpojumi arī no piedāvājuma puses.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka 2G un 3G pakalpojumi veido vienotu tirgu.

6.1.4 Vai īsziņas un datu pārraide mobilos tīklos ir iekļautas tirgū Nr.7?

Ņemot vērā Ieteikumu, uz šo jautājumu jāatbild noliedzoši. Ieteikumā tirgus Nr.7 minēts kā: „Balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos”. Nosacījuma „balss savienojumu” esamība tieši norāda, ka analizējama tikai balss savienojumu pabeigšana.

Turklāt arī atšķirības pakalpojumu īpašībās atbalsta šādu tirgus interpretāciju:

- Balss savienojumi atšķiras no datu pārraides pakalpojumiem (piemēram, GPRS) un īsziņām ar to, ka balss savienojumi notiek reālā laikā. Komunikācija reālā laikā ir svarīgs kvalitātes parametrs balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšanai. Turpretim datu pārraides pakalpojumi un īsziņas nav laika kritiskie pakalpojumi.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Balss savienojumi atšķiras no datu pārraides pakalpojumiem un īsziņām arī tehniskajā ieviešanā. Modernos mobilos elektronisko sakaru tīklos tiek transportētas tikai datu paketes, arī balss savienojumu maršrutēšanas gadījumā. Principā balss ziņojums tiek pārvērsts par datu paketi. Datu pakete tiek maršrutēta saņēmējam, un tur datu pakete tiek pārvērsta atpakaļ par balss ziņojumu. Ņemot vērā, ka balss ziņojums ir laika kritisks ziņojums, balss ziņojuma datu pakete tiek atzīmēta. Datu paketes galvenē tiek ierakstīta informācija, ka datu pakete ir balss ziņojums un tāpēc konkrētā pakete maršrutējama prioritāri, lai garantētu reālā laika savienojumu. Citas datu paketes, piemēram, īsziņas, netiek atzīmētas, tāpēc, maršrutējot īsziņas, tās ir ar zemāku prioritāti.

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums

Balss savienojumus nevar aizvietot ar datu pārraides pakalpojumiem vai īsziņām. Balss savienojums dod iespēju galalietotājiem apmainīties ar informāciju reālā laikā un tādā veidā veido tiešu sarunu, kurā jautājumi un atbildes seko viena otrai salīdzinoši īsā laika periodā. Lai gan ar īsziņām arī var apmainīties ar informāciju, kas seko viena otrai, bet laika periods starp jautājumiem un atbildēm vai diviem

informācijas vienumiem ir ilgāks, jo nepieciešams izmantot manuālu datu ievadi. Saziņu, izmantojot īsziņas, nevar salīdzināt ar tiešu balss saziņu reālā laikā.

Komisija konstatē, ka īsziņas un datu pārraide mobilo tīklos nav jāiekļauj tirgū Nr.7.

6.1.5. Vai radiokomunikāciju tīkli ir iekļauti tirgū Nr.7?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums

Radiokomunikācija tiek izmantota galvenokārt reģionālā līmenī un ir domāta balss savienojumiem vai datu pārraidei slēgtas lietotāju grupas ietvaros vai komersanta iekšējai saziņai, piemēram, apsardzes komersantiem, publiskā transporta komersantiem, komersantiem, kas sniedz taksometra pakalpojumus utt.

Šādus komersantus vai slēgtās lietotāju grupas bieži vispār neinteresē, vai to izmantotie radiokomunikāciju tīkli ir pieejami no citiem tīkliem. Līdz ar to radiokomunikāciju tīkli ne vienmēr ir starpsavienoti ar publiskajiem mobilajiem vai fiksētajiem tīkliem. Tas gan nenozīmē, ka radiokomunikāciju pakalpojumi tiek piedāvāti ierobežotā kvalitātē, šis fakts drīzāk atspoguļo radiokomunikāciju galalietotāju prasības. Mobilā tīkla galalietotājiem turpretim ir svarīga universālā pieejamība. Tie vēlas sazināties ar visiem citiem galalietotājiem un saņemt izsaukumus no visiem galalietotājiem. Abu (tīklu) pakalpojumu lietotāju uzvedības īpatnības ir atšķirīgas. No pieprasījuma puses radiokomunikāciju tīkla pakalpojumus nevar aizvietot ar mobilā tīkla pakalpojumiem.

Piedāvājuma puses aizvietošanas novērtējums:

Radiokomunikāciju tīkli būtiski atšķiras no mobilajiem tīkliem, jo pastāv šādas nozīmīgas īpašības:

- pakalpojumi paredzēti galvenokārt slēgtām lietotāju grupām;
- operatīvs (momentāns) savienojums, taču nav iespējama vienlaicīga abpusēja saruna – jāpārslēdzas raidīšanas vai uztveršanas režīmā;
- radiokomunikāciju tīklā izmantojamas speciāli šim tīklam paredzētas radiostacijas, kas nav savietojamas ar esošajiem (GSM, CDMA, UMTS) mobilo elektronisko sakaru tīklu standartiem;
- nav iespējams nosūtīt SMS, izmantojot starpsavienojumu ar mobilo tīklu (starp radiostacijām ir iespējams sūtīt teksta ziņojumus).

Nemot vērā iepriekš minēto un jo īpaši nesavietojamību ar mobilo tīklu standartiem, var uzskatīt, ka radiokomunikāciju tīkls nevar aizvietot mobilo tīklu tā ierobežotās izmantošanas dēļ.

6.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums

Nemot vērā tirgus definīciju, ģeogrāfiskais mērogs ir komersanta individuālais publiskais mobilais telefonu tīkls.

6.3. Tirgus definēšanas rezultāti

Atbilstoši iepriekš minētajam Komisija konstatē, ka nosakāms balss savienojumu pabeigšanas tirgus individuālā mobilajā tīklā.

7. Tirgus Analīze

7.1. Tirgus dalījums

Pamatojoties uz iepriekš minēto, var secināt, ka šie ir monopoltirgi, tāpēc tirgus daļas ir 100% katrā individuālajā tirgū. Saskaņā ar to, var jau noteikt, ka visiem komersantiem, kas piedāvā savienojumu pabeigšanas pakalpojumus ir BIT, sava tīkla ģeogrāfiskā mēroga ietvaros.

Tomēr, Komisija analizēja arī citus kritērijus.

7.2. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai

Balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumu tirgos barjeras ienākšanai tirgū ir nesamērīgi augstas. Konkurentu ienākšanai tirgū ar saviem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem nav nepieciešamā efekta un konsekvences pret pastāvošo (monopola) balss savienojumu pabeigšanas tirgus struktūru. Konkurenta balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumi veido atsevišķu (monopola) balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumu tirgu.

7.3. Komersanta lielums (īpatsvars tirgū)

Pēc tirgus definīcijas balss savienojumu pabeigšanas tirgi ir monopoltirgi. Komersanta lieluma nozīme konkurences situācijas novērtēšanai ir ļoti ierobežota un saistīta ar nepietiekamu kompensējošo pirktspēju. Tāpēc arī nav nepieciešams analizēt citus kritērijus konkurences apstākļu novērtēšanai, kas raksturo samēru starp komersantiem ar BIT un konkurentiem konkrētajā tirgū.

7.4. Nepietiekama kompensējošā pirktspēja vai tās trūkums

Lai analizētu kompensējošo pirktspēju, ir nepieciešams atšķirt divus gadījumus:

- kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī;
- kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī.

Kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī pastāv, ja galalietotājam vai galalietotāju grupai ir iespēja iespaidot savu pakalpojumu sniedzēju (operatoru), pārejot pie cita operatora gadījumā, ja sava operatora (operators A) balss savienojumu pabeigšanas tarifi ir tik augsti, ka:

- citi operatori neslēdz starpsavienojumu līgumus (tāpēc cita operatora lietotāji nevar veikt izsaukumus operatora A galalietotājiem);
- cita operatora lietotājiem augstu savienojumu pabeigšanas tarifu dēļ jāmaksā tik augstas cenas, ka tie vai nu neveic izsaukumus, vai sūdzas operatora A galalietotājiem.

Galalietotājam iespēja iespaidot savu pakalpojumu sniedzēju rodas tikai tad,

- ja izmaksas, kas saistītas ar operatora maiņu, nav pārāk lielas un ir mazākas nekā potenciālie labumi;
- galalietotāju īpatsvars, salīdzinot ar komersanta kopējiem ieņēmumiem, ir pietiekami liels.

Otra iespēja varētu piepildīties, pakalpojumu sniedzēju mainot tikai lieliem komersantiem vai valsts iestādēm vai lielam mazāku lietotāju daudzumam.

Komisija konstatē, ka otrs kritērijs ir izpildāms katrā individuālā balss savienojumu pabeigšanas tirgū.

Visnozīmīgākās izmaksas, kas saistītas ar operatora maiņu, ir atkarīgas no tā, vai darbojas numura saglabāšanas pakalpojums. Pretējā gadījumā izmaksas ir pārāk lielas. Ja, mainot operatoru, galalietotājs nevar saglabāt savu numuru, tad tas ne tikai nevar izvairīties no izdevumiem, kas saistīti ar jaunu numuru publicēšanu (jaunas vizītkartes, jauni reklāmas materiāli u.c.), bet var arī zaudēt klientus.

Privātpersonām nemateriālās izmaksas rodas arī šādos gadījumos:

- neērtības, izbeidzot līgumu ar līdzšinējo operatoru;
- zaudēts laiks, meklējot jaunu operatoru un noslēdzot ar to jaunu līgumu.

Savienojumu pabeigšanas kontekstā, pašreiz izmaksas, kas saistītas ar pakalpojuma sniedzēja maiņu, ir lielākas nekā potenciālie ieguvumi.

Pirmais kritērijs vēl nav izpildīts nevienā individuālā savienojumu pabeigšanas tirgū, jo galalietotājs nevar iespaidot savu pakalpojumu sniedzēju, to mainot.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka katrā individuālā balss savienojumu pabeigšanas tirgū pietrūkst kompensējošās pirktpējas galalietotāju līmenī.

Kompensējošā pirktpēja vairumtirdzniecības līmenī

Lai analizētu kompensējošo pirktpēju vairumtirdzniecības līmenī, jāizšķir divi gadījumi:

- operators, kas piedāvā arī piekļuvi (turpmāk – piekļuves tīkla operators). Saskaņā ar ESL 36.panta pirmo daļu, lai nodrošinātu, ka viena publiskā elektronisko sakaru tīkla galalietotāji var sazināties ar cita publiskā elektronisko sakaru tīkla galalietotājiem, Komisijai ir tiesības godīgi, samērīgi un ar vienlīdzīgu attieksmi noteikt komersantiem, kuri nodrošina galalietotājiem nepieciešamo piekļuvi, saistības piekļuves un starpsavienojumu jomā. Tomēr komersantam nav iespējas izmantot kompensējošo pirktpēju.

- operators, kas nepiedāvā piekļuvi, bet tikai operatora izvēles pakalpojumus (turpmāk – savienojumu tīkla operators).

Savienojumu tīkla operatoram nav kompensējošās pirktpējas. Tam ir vienpusēja interese noslēgt starpsavienojumu līgumu, jo to interesē piedāvāt saviem lietotājiem pieeju visiem vai vismaz iespējami daudziem tīkliem. Potenciālajam starpsavienojumu partnerim, kas piedāvā balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumus, nav papildvērtības no starpsavienojuma līguma noslēgšanas ar savienojuma tīkla operatoru. Piekļuves tīkla operatoru lietotāji var saņemt izsaukumus no tīkliem pilnīgi neatkarīgi no savienojumu tīkla operatora, kas pieprasa starpsavienojumu no cita savienojumu tīkla operatora vai no piekļuves tīkla operatora, izmantojot tiešo starpsavienojumu.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka katrā individuālā balss savienojumu pabeigšanas tirgū pietrūkst kompensējošās pirktpējas vairumtirdzniecības līmenī.

7.5. Potenciālās konkurences trūkums

Nemot vērā tirgus definīciju, balss savienojumu pabeigšanas tirgos nepastāv potenciāla konkurence. Konkurentu ienākšana tirgū ar saviem balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem nav efektīva un konsekventa uz pastāvošās (monopola) balss savienojumu pabeigšanas pakalpojumu tirgus struktūras fona. Konkurentu balss

savienojumu pabeigšanas pakalpojumi veido atsevišķu (monopola) savienojumu pabeigšanas tirgu.

7.6. Rezultāti

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija konstatē, ka balss savienojumu pabeigšanas tirgos komersanta mobilajos tīklos tirgū nepastāv efektīva konkurence.

8. Komersanti ar būtisku ietekmi tirgū

8.1. Situācija tirgū

Saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumu, kas ir neauditētie dati, pavisam 5 komersanti 2010.gada otrajā pusgadā guva ieņēmumus piedāvājot savienojumu pabeigšanas pakalpojumus mobilajos elektronisko sakaru tīklos:

Latvijas Mobilais Telefons SIA;
SIA „Tele2”;
SIA „BITE Latvija”;
AS „Telekom Baltija”;
SIA „Camel Mobile”.

Piecu komersantu ieņēmumi par savienojumu pabeigšanu mobilajā elektronisko sakaru tīklā 2010.gada 2.pusgadā bija [REDACTED] Vislielākais savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklos sniedzējs ir [REDACTED], kura tirgus daļa tirgū Nr.7 balstoties pēc kopējiem ieņēmumiem ir [REDACTED]

Tam blakus ir virkne komersantu, kuriem ir visi nepieciešamie elementi, lai uzreiz vai īsā laikā sāktu nodrošināt citiem komersantiem savienojumu pabeigšanas pakalpojumus mobilajos elektronisko sakaru tīklos.

Komisija uzskata, ka ir nepieciešams mainīt sistemātiku, ar kuru tiek novērtēts, vai komersants ir esošs vai potenciāls tirgus Nr.7 dalībnieks. Līdz šim Komisija izmantoja datus par ieņēmumiem un noslodzi, lai konstatētu, ka komersants reāli piedāvā savienojumu pabeigšanas pakalpojumus. Komersants, kam nebija ieņēmumu, netika uzskatīts par tirgus Nr.7 dalībnieku.

Tā kā salīdzinoši lieliem komersantiem auditētie dati par iepriekšējo gadu to rīcībā nonāk tikai nākamā gada vidū, Komisija saņem tirgus analīzei nepieciešamo informāciju (Noteikumu 2. pielikums) vismaz 9 – 12 mēnešus pēc konkrētā, pieprasītā gada beigām.

Nemot vērā informācijas pieprasījuma (Noteikumu 2.pielikums) samērīgumu, Noteikumu 2. pielikums tiek nosūtīts komersantiem reizi divos gados. Līdz ar to katru otro gadu pieprasītā informācija potenciāli var būt vecāka par 21 – 24 mēnešiem.

Informācija par starpsavienojuma līgumiem un numerācijas piešķiršanu Komisijas rīcībā nonāk daudz ātrāk. Informācija par piešķirtajām numerācijas lietošanas

tiesībām Komisijas rīcībā ir nekavējoties pēc lēmuma par numerācijas lietošanas tiesību piešķiršanu pieņemšanas. Komersantiem arī ir pienākums iesniegt Komisijai informāciju par noslēgtajiem vai grozītajiem starpsavienojuma līgumiem 10 darbdienu laikā. Līdz ar to Komisija ir tuvāk norisēm tirgū un var ātri reaģēt uz izmaiņām tirgū un uz citu tirgus dalībnieku sūdzībām.

Lai varētu novērtēt situāciju tirgū Nr.7, Komisija izvirza divus kritērijus:

- a. Starpsavienojuma līgums ar vismaz vienu citu komersantu par savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem mobilajos elektronisko sakaru tīklos. Komisija uzskata, ka komersantam, kas noslēdza šādu līgumu, kurā ir iekļauta informācija par komersanta tīkla tehniskiem parametriem, starpsavienojuma punktiem, signalizācijas tīklu u.t.t., ir nepieciešamā tīkla infrastruktūra, zināšanas un motivācija, izmantot šo līgumu, lai piedāvātu savienojumu pabeigšanas pakalpojumus savā tīklā. Pēc starpsavienojuma līguma noslēgšanas abas līgumslēdzējpusēs var īsā laikā uzsākt reālu pakalpojumu nodrošināšanu, starpsavienojumu ierīkošanu, testēšana var notikt dažu nedēļu laikā.
- b. Publiskā mobilo telefonu tīkla numerācija vai tālāknodotas publiskā mobilo telefonu tīkla numerācijas lietošanas tiesības. Nepieciešamais nosacījums, lai pabeigtu savienojumus elektronisko sakaru tīklā ir numerācija jeb numuri, uz kuriem iespējams veikt izsaukumus no citiem elektronisko sakaru tīkliem.

Komisija uzskata, ka visus komersantus, kuri aizpilda minētos divus kritērijus, var uzskatīt par dalībniekiem tirgū Nr.7, kas katrā atsevišķā gadījumā veido konkrēto tirgu.

8.2. Tirgus dalībnieki

2011.gada maijā 16 komersanti darbojās tirgū Nr.7, kam ir starpsavienojuma līgums ar vismaz vienu citu komersantu par savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem mobilajos elektronisko sakaru tīklos un kam ir piešķirtas numerācijas lietošanas tiesības uz publisko mobilo telefonu tīkla numuriem vai tālāknodotas publiskā mobilo telefonu tīkla numerācijas lietošanas tiesības.

1.tabula: Komersanti, kas darbojās tirgū Nr.7

Nr. p.k.	Komersanti	Mobilie numuri	Slēgti starpsavienojuma līgumi par pabeigšanu mobilajā tīklā
1	SIA „Amber Telecom” (VOIPAL)	10 000	jā
2	AS „BALTICOM”	10 000	jā
3	SIA „BITE Latvija”	780 000	jā
4	SIA „Camel Mobile”	1 100 000	jā
5	SIA „CSC TELECOM”	10 000	jā
6	SIA „ECO Solutions”	10 000	jā
7	SIA „INTERNETA PASAULE”	10 000	jā

8	„Latvijas Mobilais Telefons” SIA	1 650 000	jā
9	SIA „Master Telecom”	60 000	jā
10	SIA „Radio Telecommunication Network”	10 000	jā
11	SIA „Rigatta”	10 000	jā
12	SIA „SOTUS”	20 000	jā
13	SIA „Tele2”	1 840 000	jā
14	SIA „Telegrupa Baltijā”	50 000	jā
15	AS „Telekom Baltija”	60 000	jā
16	SIA „Tivi”	80 000	jā

8.3. Piedāvātie pakalpojumi un tarifi

8.3.1. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA

Saskaņā ar „Latvijas Mobilais Telefons” SIA starpsavienojuma pamatpiedāvājumu cits operators maksā „Latvijas Mobilais Telefons” SIA noteiktu maksu par savienojumu pabeigšanu „Latvijas Mobilais Telefons” SIA elektronisko sakaru tīklā atbilstoši tarifiem par savienojuma ilgumu (minūtēm).

Komisija 2009. gada 14.oktobra lēmumā Nr. 286 “Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Mobilais Telefons” savienojuma pabeigšanas tarifa augšējo robežu 2010.-2012.gadā” nolēma:

1. Apturēt ar 2010.gada 1.aprīli savienojuma pabeigšanas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tīklā tarifa piemērošanu.
2. Noteikt savienojuma pabeigšanas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tīklā tarifu bez pievienotās vērtības nodokļa augšējo robežu:
 - 2.1. No 2010.gada 1.aprīļa līdz 31.jūlijam – Ls0,047 par izsaukuma minūti;
 - 2.2. No 2010.gada 1.augusta līdz 31.decembrim – Ls0,04 par izsaukuma minūti;
 - 2.3. No 2011.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam – Ls0,035 par izsaukuma minūti;
 - 2.4. No 2011.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim – Ls0,03 par izsaukuma minūti;
 - 2.5. No 2012.gada 1.janvāra – Ls0,026 par izsaukuma minūti.
3. Noteikt no 2010.gada 1.aprīļa „Latvijas Mobilais Telefons” SIA pienākumu piemērot savienojumu pabeigšanas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tīklā tarifus, kas nepārsniedz šā lēmuma lemjošās daļas 2.punktā noteikto savienojuma pabeigšanas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tīklā tarifu augšējo robežu.

8.3.2. SIA „Tele2”

Saskaņā ar SIA „Tele2” starpsavienojuma pamatpiedāvājumu cits operators maksā SIA „Tele2” noteiktu maksu par savienojumu pabeigšanu SIA „Tele2” elektronisko sakaru tīklā atbilstoši tarifiem par savienojuma ilgumu (minūtēm).

Komisija 2009. gada 14.oktobra lēmumā Nr. 287 "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Tele2” savienojuma pabeigšanas tarifa augšējo robežu 2010.-2012.gadā” nolēma:

1. Apturēt ar 2010.gada 1.aprīli savienojuma pabeigšanas „SIA „Tele2” tīklā tarifa piemērošanu.
2. Noteikt savienojuma pabeigšanas SIA „Tele2” tīklā tarifu bez pievienotās vērtības nodokļa augšējo robežu:
 - 2.1. No 2010.gada 1.aprīļa līdz 31.jūlijam – Ls0,047 par izsaukuma minūti;
 - 2.2. No 2010.gada 1.augusta līdz 31.decembrim – Ls0,04 par izsaukuma minūti;
 - 2.3. No 2011.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam – Ls0,035 par izsaukuma minūti;
 - 2.4. No 2011.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim – Ls0,03 par izsaukuma minūti;
 - 2.5. No 2012.gada 1.janvāra – Ls0,026 par izsaukuma minūti.
3. Noteikt no 2010.gada 1.aprīļa SIA „Tele2” pienākumu piemērot savienojumu pabeigšanas SIA „Tele2” tīklā tarifus, kas nepārsniedz šā lēmuma lemjošās daļas 2.punktā noteikto savienojuma pabeigšanas SIA „Tele2” tīklā tarifu augšējo robežu.

8.3.3. SIA „BITE Latvija”

Saskaņā ar SIA „BITE Latvija” starpsavienojuma pamatpiedāvājumu cits operators maksā SIA „BITE Latvija” noteiktu maksu par savienojumu pabeigšanu SIA „BITE Latvija” elektronisko sakaru tīklā atbilstoši tarifiem par savienojuma ilgumu (minūtēm).

Komisija 2010. gada 24.februāra lēmumā Nr.70 "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija” savienojuma pabeigšanas tarifa augšējo robežu 2010.-2012.gadā” nolēma:

3. Apturēt ar 2010.gada 1.aprīli savienojuma pabeigšanas SIA „BITE Latvija” tīklā tarifa piemērošanu.
4. Noteikt savienojuma pabeigšanas SIA „BITE Latvija” tīklā tarifu bez pievienotās vērtības nodokļa augšējo robežu:
 - 4.1. No 2010.gada 1.aprīļa līdz 31.jūlijam – Ls0,047 par izsaukuma minūti;
 - 4.2. No 2010.gada 1.augusta līdz 31.decembrim – Ls0,04 par izsaukuma minūti;
 - 4.3. No 2011.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam – Ls0,035 par izsaukuma minūti;
 - 4.4. No 2011.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim – Ls0,03 par izsaukuma minūti;
 - 4.5. No 2012.gada 1.janvāra – Ls0,026 par izsaukuma minūti.
3. Noteikt no 2010.gada 1.aprīļa SIA „BITE Latvija” pienākumu piemērot savienojumu pabeigšanas SIA „BITE Latvija” tīklā tarifus, kas nepārsniedz šā lēmuma lemjošās daļas 2.punktā noteikto savienojuma pabeigšanas SIA „BITE Latvija” tīklā tarifu augšējo robežu.

8.3.4. AS „Telekom Baltija”

AS „Telekom Baltija” tirgū Nr.7 ir noteikta saistība publiskot spēkā esošus tarifus par savienojuma minūtes pabeigšanu AS „Telekom Baltija” elektronisko sakaru tīklā.

2.tabula: AS „Telekom Baltija” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Latvijas Mobilais Telefons	Tele2	BITE Latvija	Baltkom TV SIA	CSC Telecom	Latvenego	UNISTARS	Optron	Interneta pasaule	Telia Latvija	Tivi	SOTUS	Esteria79	VOIPAL
Telekom Baltija	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062

8.3.5. Komersanti, kuriem līdz šim nav noteikta būtiska ietekme tirgū Nr.7

Konkurences padome, pirms galīgā secinājuma izdarīšanas, ierosināja Komisijai izvērtēt šo komersantu savienojumu pabeigšanas tarifu dinamiku (skatīt 12.punktu). Uz Konkurences padomes lūgumu, Komisija analizēja minēto komersantu laiku, kad tarifi par savienojuma pabeigšanu stājās spēkā un to izmaiņas (skatīt 3.-14.tabulu)

3.tabula: SIA „Master Telecom” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Latvijas Mobilais Telefons	Tele2	Latt telecom	Baltkom TV SIA	CSC Telecom	SIGIS	Datagrupa.lv	Interneta pasaule	Telegrupa Baltija	Megatel	Telekom Baltija
Master Telecom	0,062 (03.06.2009)	Nav	0,062 (01.08.2009)	0,062 (16.12.2009)	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	0,062 (01.03.2011)	0,062 (01.06.2011)

4.tabula: SIA „Rigatta” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Baltkom TV SIA	CSC Telecom	AUGSTCELTNE
Rigatta	0,105 (09.06.2010)	0,105 (28.05.2008)	0,105 (15.03.2010)

5.tabula: SIA „Camel Mobile” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Latvijas Mobilais Telefons	D - COM
Camel Mobile	0,134 (02.02.2011)	0,134 (26.10.2009)

6.tabula: SIA „INTERNETA PASAULE” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Latvijas Mobilais Telefons	Telekom Baltija	CSC Telecom	Datagrupa.lv	Master Telecom	Telegrupa Baltija
Interneta pasaule	nav	0,125 (24.01.2011)	Nav	nav	nav	0,06 (18.03.2011)

7.tabula: AS „BALTICOM” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Telenet	Telegrupa Baltija
Balticom	Nav	0,055 (01.09.2010) 0,05 0,035 (LAT-Nummā) (01.01.2011)

8.tabula: SIA „CSC TELECOM” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Latvijas Mobilais Telefons	Tele2	Lattelecom	Telekom Baltija	Baltkom TV SIA	Latvenergo	UNISTARS	Datagrupa.lv	Master Telecom	AUGSTCELTNE	Rīgata
CSC Telecom	Nav	Nav	0,12 (08.12.2003) 0,0085/sav 0,195/min (29.07.2010)	0,01/sav 0,085/min (01.07.2007)	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	0,01/sav 0,072/min (22.03.2006)	Nav

	Fastnets	Interneta pasaule	Telenet	iLink	Telecentrs	ADVEM	Telia Latvija	Datu tehnoloģiju grupa	BRISK SERVICE	Stream Networks	Tivi	EMBEDED SYSTEMS	Aeronavigācijas serviss	Radio Telecommunication network	Telemidia	Voxbone
CSC Telecom	0,01/sav 0,085/min (12.06.2006)	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	Nav	0,01/sav 0,085/min	Nav	nav līgumā info	nav līgumā info

9.tabula: SIA „ECO Solutions” savienojumu pabeigšanas tarifi

	D - COM	SOTUS	Lattelecom
ECO Solutions	0,0088/sav 0,0620/min (01.11.2007)	0,238 (15.06.2010)	0,2107 (28.06.2011)

10.tabula: SIA „SOTUS” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Lattelecom	Telekom Baltija	ECO Solutions
SOTUS	Nav	0,045 (30.12.2009)	0,062 (15.06.2010)

11.tabula: SIA „Telegrupa Baltija” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Latvijas Mobilais Telefons	Lattelecom	Baltkom TV SIA	CSC Telecom	Interneta pasaule	Telecentrs	Balticom	IME PLUSS
Telegrupa Baltija	0,06 vai 0,036* (11.05.2010)	0,06 (06.10.2010)	0,06 (30.08.2010)	Nav	0,06 (18.03.2011)	Nav	0,055 (01.09.2010) 0,05 (01.01.2011)	Nav

* - 0,06 LVL (izņemot LMT piešķirto numerāciju, kas tiek izmantota Telegrupa Baltija tīklā)
 $0,06 - 0,5 * (0,06 - 0,012) = 0,036$ (ja tiek izmantota LMT piešķirtā numerācija)

12.tabula: SIA „Tivi” savienojumu pabeigšanas tarifi

	Telekom Baltija	CSC Telecom	SIGIS
Tivi	0,04 (14.01.2011)	0,0088/sar 0,0400/min (01.09.2009)	0,005/sar 0,0400/min (01.10.2009)

13.tabula: SIA „Amber Telecom” (iepriekšējais nosaukums – SIA „VOIPAL”) savienojumu pabeigšanas tarifi

	Telekom Baltija
Voipal	0,2 (01.07.2010)

14.tabula: SIA „Radio Telecommunication Network” savienojumu pabeigšanas tarifi

	CSC Telecom
Radio Telecommunication network	0.1 (19.04.2011) 0.25 (01.07.2011)

Skaidrojumi:

- notikušas izmaiņas tarifos

Komersanta nosaukums sarkans – pārtraucis darbību

Izvērtējot minēto komersantu savienojumu pabeigšanas tarifu dinamiku, var secināt, ka izmaiņu praktiski nav bijis. AS „Balticom” un SIA „Telegrupa Baltijā” ir savstarpēji samazinājušas savienojuma pabeigšanas tarifu par pussantīmu, taču SIA „CSC Telecom” līgumā ar SIA „Lattelecom” ir palielinājusi savienojuma pabeigšanas tarifu par 7.8 santīmiem (balstīts uz 3 minūšu izmaksām) un SIA „Radio Telecommunication Network” savienojuma pabeigšanas tarifu ir palielinājusi par 1.5 santīmiem.

Iepriekš minētie komersanti starpsavienojuma līgumos norāda savienojuma pabeigšanas tarifu mobilajā tīklā vai savienojuma pabeigšanas tarifu uz neģeogrāfisko numerāciju. Ja starpsavienojuma līgumā tika norādīts savienojuma pabeigšanas tarifs uz neģeogrāfisko numerāciju un netika norādīti konkrēti neģeogrāfiskās numerācijas diapazoni, tad, ja attiecīgajam komersantam ir piešķirtas vai tālāknodotas publiskā mobilo telefonu tīkla numerācijas lietošanas tiesības, Komisija pieņem, ka tas ir arī savienojuma pabeigšanas tarifs attiecīgā komersanta mobilajā tīklā.

8.3.5.punktā minētie komersanti, izņemot SIA „Camel Mobile”, nav uzrādījuši ieņēmumus par savienojuma pabeigšanu mobilajos elektronisko sakaru tīklos 2010.gada otrajā pusgadā, taču redzams, ka starpsavienojuma līgumi slēgti ar vairākiem komersantiem, kas vēl vairāk pastiprina gatavību nodrošināt citiem komersantiem savienojumu pabeigšanas pakalpojumus mobilajos elektronisko sakaru tīklos.

Komisija secina, ka ir arī tādi komersanti, kuri ir noteikuši pārmērīgi augstus savienojuma pabeigšanas tarifus, tādējādi izmantojot savu tirgus varu.

2011.gada 21.aprīlī Komisija saņēma „Latvijas Mobilais Telefons” SIA 2011.gada 20.aprīļa vēstuli Nr.561/BP, kurā informēja Komisiju par vairāku komersantu negodprātīgām darbībām, kas kavē godīgu konkurenci nozarē. Šis būtiskākais negodprātīgu darbību cēlonis tirgū ir asimetriski balss izsaukumu pabeigšanas tarifi. Nepastāvot pietiekamam konkurences spiedienam, neregulētie komersanti ir noteikuši nesamērīgi augstus savienojumu pabeigšanas tarifus un nevēlas diskutēt par to pazemināšanu. Tarifu simetriju ir nepieciešams nodrošināt gan savstarpēji mobilo

sakaru pakalpojumu sniedzēju starpā, gan fiksēto sakaru pakalpojumu sniedzēju starpā.

EK 2009. gada 7.maija Ieteikumā 2009/396/EK par savienojuma pabeigšanas tarifu reglamentāciju fiksētajos un mobilajos tīklos Eiropas Savienībā (turpmāk – Ieteikums par savienojuma pabeigšanas tarifiem) norāda, ka pārmērīgi augstu cenu noteikšana ir reglamentējošo iestāžu galvenā problēma no konkurences aspekta. Augstās savienojuma pabeigšanas cenas tiek kompensētas, nosakot augstāku maksu par izsaukumu veikšanu tiešajiem lietotājiem. Vienotas pieejas izstrāde, kas būtu balstīta uz efektīvu tarifu standartu un simetrisku savienojuma pabeigšanas tarifu piemērošanu, paaugstinātu efektivitāti un veicinātu ilgtspējīgu konkurenci, bet tiešajiem lietotājiem tā nozīmētu maksimālu guvumu tarifu un piedāvāto pakalpojumu ziņā.

8.4. *Komersanti ar būtisku ietekmi tirgū*

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija nosaka šādus komersantus par komersantiem ar būtisku ietekmi savienojumu pabeigšanas komersantu publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū:

1. SIA „Amber Telecom”
Brīvības iela 104-7, Rīga, LV-1001
2. AS „BALTICOM”
Straupes iela 5 k-3, Rīga, LV-1073
3. SIA „BITE Latvija”
Uriekstes iela 2A-24, Rīga, LV-1005
4. SIA „Camel Mobile”
Mūkusalas iela 41, Rīga, LV-1004
5. SIA „CSC TELECOM”
Cēsu iela 31, Rīga, LV-1012
6. SIA „ECO Solutions”
Duntes iela 6, Rīga, LV-1013
7. SIA „INTERNETA PASAULE”
Brīvības gatve 214M-2, Rīga, LV-1039
8. "Latvijas Mobilais Telefons" SIA
Ropažu iela 6, Rīga, LV-1039
9. SIA „Master Telecom”
Brīvības gatve 214M-2, Rīga, LV-1039
10. SIA „Radio Telecommunication Network”
Cēsu iela 31, Rīga, LV-1012

11. SIA „Rigatta”
Citadeles iela 2-516, Rīga, LV-1010
12. SIA „SOTUS”
Vidzemes aleja 5-41, Rīga, LV-1024
13. SIA „Tele2”
Mūkusalas iela 41b, Rīga, LV-1004
14. SIA „Telegrupa Baltijā”
Cēsu iela 31 k-3, Rīga, LV-1012
15. AS „Telekom Baltija”
Bīķernieku iela 18, Rīga, LV-1039
16. SIA „Tivi”
Avotu iela 30-3, Rīga, LV-1009

9. Būtiska ietekme tirgū

9.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem

Saskaņā ar ESL 31. pantu Komisijai ir tiesības, pamatojoties uz tirgus analīzes rezultātiem, piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt saistības komersantiem ar būtisku ietekmi konkrētajā tirgū, lai konkrētajā tirgū nodrošinātu efektīvu konkurenci.

ESL 31. panta otrā daļa nosaka, ka:

Nemot vērā ESL 31. panta pirmajā daļā minētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā.

Ja Komisija konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT.

Nosakot konkrētas saistības, pienākumus komersantiem, Komisija ievēro arī vispārējos EK definētos elektronisko sakaru nozares regulēšanas mērķus:

- konkurences veicināšanu;
- vienota iekšējā tirgus attīstību Eiropas Savienībā;
- lietotāju interešu ievērošanu.

Saskaņā ar ESL 38. panta pirmo un otro daļu:

komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā Komisija var uzlikt šādas saistības:

- caurredzamības saistības,
- vienlīdzīgas attieksmes saistības,
- atdalītas finanšu uzskaites saistības,
- tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības,
- pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

Komisija, uzliekot komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā ESL 38. panta pirmajā daļā minētās saistības, ievēro objektivitātes, caurredzamības, samērības un vienlīdzības principus atbilstoši risināmās problēmas būtībai un regulēšanas mērķiem. Pirms tiek pieņemts lēmums par saistību uzlikšanu, Komisija konsultējas ar elektronisko sakaru tirgus dalībniekiem.

9.2. Saistības

9.2.1. Caurredzamības saistības

ESL 39. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt caurredzamības saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā. Caurredzamības saistības var ietvert noteiktas informācijas (uzskaite, tehniskie un tīkla raksturparametri, cenu un tarifu, piekļuves un starpsavienojumu nodrošināšanas un izmantošanas nosacījumi) publiskošanas un pamatpiedāvājumu publicēšanas saistības un prasības attiecībā uz publicējamiem pamatpiedāvājumiem.

ESL 39. panta otrā daļa nosaka, ja komersantam ar BIT ir noteikts vienlīdzīgas attieksmes pienākums, tad Komisija var prasīt, lai tas publicē piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumus, kuros iekļautā informācija būtu detalizēti atdalīta, un nodrošina, ka komersantiem — pakalpojumu saņēmējiem — nav jāmaksā par saistītām iekārtām vai aprīkojumu, kas pieprasītajam pakalpojumam nav nepieciešams.

ESL 39. panta trešā daļa nosaka, ka komersants ar BIT Komisijas noteiktajā kārtībā publicē pamatpiedāvājumu piekļuves vai starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām.

ESL 39. panta ceturtnā daļa nosaka, Komisijai ir tiesības:

1) noteikt un publicēt laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā ietveramo informāciju un nepieciešamo tās detalizācijas līmeni;

2) noteikt piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma publicēšanas veidu;

3) noteikt grozījumus publicētajā piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā, ja tā nosacījumi neatbilst Komisijas prasībām.

9.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

ESL 40. pants nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādus vienlīdzīgas attieksmes pienākumus piekļuves vai starpsavienojumu jomā:

1) pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus;

2) pienākumu sniegt citiem komersantiem un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šis komersants pats sniedz pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām, saistītajiem uzņēmumiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.

9.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības

ESL 41. pants nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt pienākumu piekļuves un starpsavienojumu jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti.

9.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības

ESL 42. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu). Uzliekot šādas saistības, Komisija ņem vērā attiecīgā komersanta investīcijas un ļauj tam gūt samērīgu peļņu no piekļuves vai starpsavienojumu nodrošināšanā ieguldītā kapitāla atbilstoši saistītajiem riskiem.

ESL 42. panta trešā daļa nosaka, ka ja komersantam ir pienākums tuvināt tarifus izmaksām, tad tam jāpierāda Komisijai, ka tarifi ir balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām. Komisija izmaksu aprēķināšanai var izmantot arī citādas metodes, nevis tās, kuras izmantojis komersants, kā arī tarifus salīdzināmos konkrētos tirgos. Komisija var pieprasīt, lai komersants sniegtu savu tarifu un izmaksu pamatojumu. Ja Komisija konstatē, ka tarifā iekļautās izmaksas nav pamatotas vai tarifi nav tuvināti izmaksām, tā ir tiesīga apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot komersantam koriģēt tarifus.

ESL 42. panta ceturtā daļa nosaka, ka komersants ar BIT, kuram ir noteiktas prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu, publisko izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmas aprakstu, norādot galvenās izmaksu grupas, kā arī izmaksu attiecināšanas noteikumus. Atbilstību izmaksu aprēķināšanas sistēmai pārbauda zvērināts revidents vai zvērinātu revidentu komercsabiedrība. Zvērināta

revidenta ziņojumu par atbilstību noteiktajai izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmai komersants publicē katru gadu.

ESL 42. panta piektā daļa nosaka, ka komersantam ar BIT ir aizliegts noteikt piekļuves vai starpsavienojumu pakalpojumiem atlaides vai atlaižu apmēru atkarībā no sniegto pakalpojumu apjoma. Komisija var dot atļauju noteikt šādas atlaides vai atlaižu apmēru, ja komersants pierāda, ka tas tādējādi nenostādīs citus komersantus nevienlīdzīgā stāvoklī.

ESL 42.panta sestā daļa nosaka, ka komersantam ar BIT, kuram noteikta piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas saistība, Komisija var apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot elektronisko sakaru komersantam koriģēt tarifus, ja Komisija konstatē, ka nav lietderīgi un samērīgi šim komersantam piemērot izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu) un šā likuma 42.panta trešo daļu.

9.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

ESL 44. panta pirmā daļa paredz, ka ja Komisija tirgus analīzes rezultātā secina, ka piekļuves atteikums vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi vai tie neatbilst galalietotāju interesēm, tai ir tiesības komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādas saistības:

- 1) nodrošināt trešajām personām piekļuvi noteiktiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, tostarp piekļuvi elektronisko sakaru tīkla pasīvajiem elementiem, vai atsaistītu piekļuvi abonentlīnijām, lai citastarp atļautu nodrošināt operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu vai atļautu abonentlīnijas tālākpārdošanu;
- 2) risināt sarunas ar komersantiem, kuri pieprasa piekļuvi;
- 3) nepārtraukt piekļuvi tiem noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, kuriem tā jau nodrošināta iepriekš;
- 4) nodrošināt noteiktus vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām personām elektronisko sakaru mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai;
- 5) nodrošināt piekļuvi tehniskajām saskarnēm vai būtiskām tehnoloģijām, kas nepieciešamas elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamībai vai virtuālā tīkla pakalpojumiem;
- 6) nodrošināt iespēju izvietot elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantotajās telpās noteiktus elektronisko sakaru tīkla elementus vai nodrošināt cita veida infrastruktūras objektu kopīgu izmantošanu (tajā skaitā kabeļu kanalizācijas, elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantoto ēku vai antenu mastu un torņu kopīgu izmantošanu);
- 7) sniegt noteiktus elektronisko sakaru pakalpojumus (tajā skaitā tādus pakalpojumus, kas nepieciešami intelektuālā tīkla pakalpojumiem vai viesabonēšanai mobilajos elektronisko sakaru tīklos), kas nepieciešami, lai lietotājiem nodrošinātu pilnīgu elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamību;

8) nodrošināt piekļuvi darbības atbalstsistēmām vai līdzīgām programmatūras sistēmām, kas nepieciešamas, lai uzturētu godīgu konkurenci elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanā;

9) savstarpēji savienot elektronisko sakaru tīklus vai elektronisko sakaru tīklu elementus vai iekārtas.

ESL 44.panta otrā daļa paredz, ka Komisija nosaka prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai un atsaistītas piekļuves abonentiņām pamatpiedāvājumos iekļaujamo informāciju un šo pamatpiedāvājumu publicēšanu.

9.3. Komersanti ar būtisku ietekmi tirgū

9.3.1. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2”, SIA „BITE Latvija” un AS „Telekom Baltija” saistību efektivitātes analīze

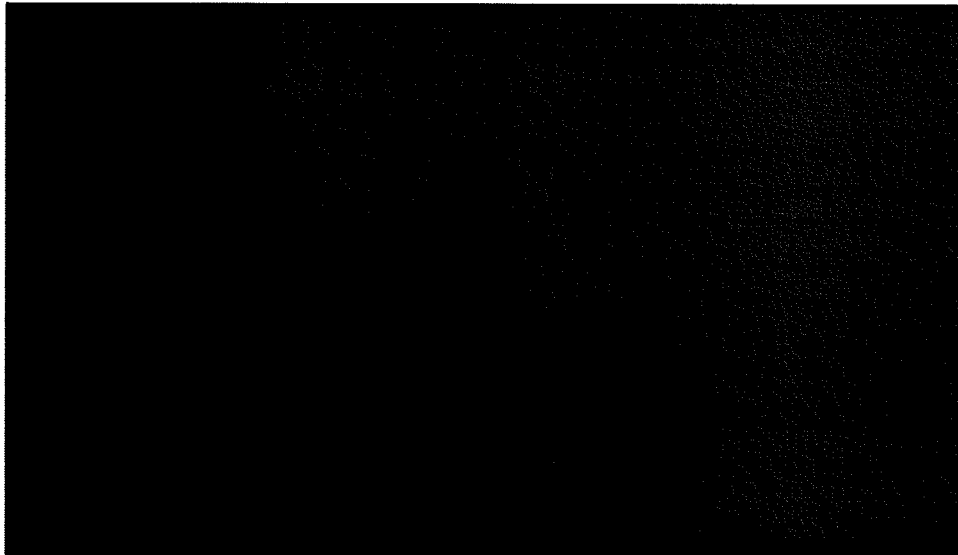
Komisija jau ar 2002.gada 27.novembra lēmumu Nr.136 „Par telekomunikāciju uzņēmumiem ar būtisku ietekmi tirgū” noteica „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „Tele2” būtisku ietekmi starpsavienojumu pakalpojumu tirgū. Komisija, ar 2003.gada 18.jūnija lēmumu Nr.154 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību ”Latvijas Mobilais Telefons SIA” starpsavienojuma līguma pamatpiedāvājuma apstiprināšanu” un ar 2003.gada 18.jūnija lēmumu Nr.152 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību ”Tele2” starpsavienojuma līguma pamatpiedāvājuma apstiprināšanu”, apstiprināja iepriekš minētajiem komersantiem starpsavienojuma pamatpiedāvājuma līgumu, kas jāpublicē tīmekļa vietnē normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

2005.gada stājās spēkā pirmais lēmums par „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „Tele2” savienojumu pabeigšanas tarifu regulēšanu (Komisijas 2005.gada 8.jūnija lēmums Nr.140 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelekom”, „Latvijas Mobilais Telefons SIA” un sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Tele2” starpsavienojumu pakalpojumu tarifu augšējo robežu”). Komisija 2009. gada 14.oktobra lēmumā Nr. 286 “Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Mobilais Telefons” savienojuma pabeigšanas tarifa augšējo robežu 2010.-2012.gadā” un 2009.gada 14.oktobra lēmumā Nr.287 “Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Tele2” savienojuma pabeigšanas tarifa augšējo robežu 2010.-2012.gadā” atkārtoti lēma par minēto komersantu savienojumu pabeigšanas tarifiem.

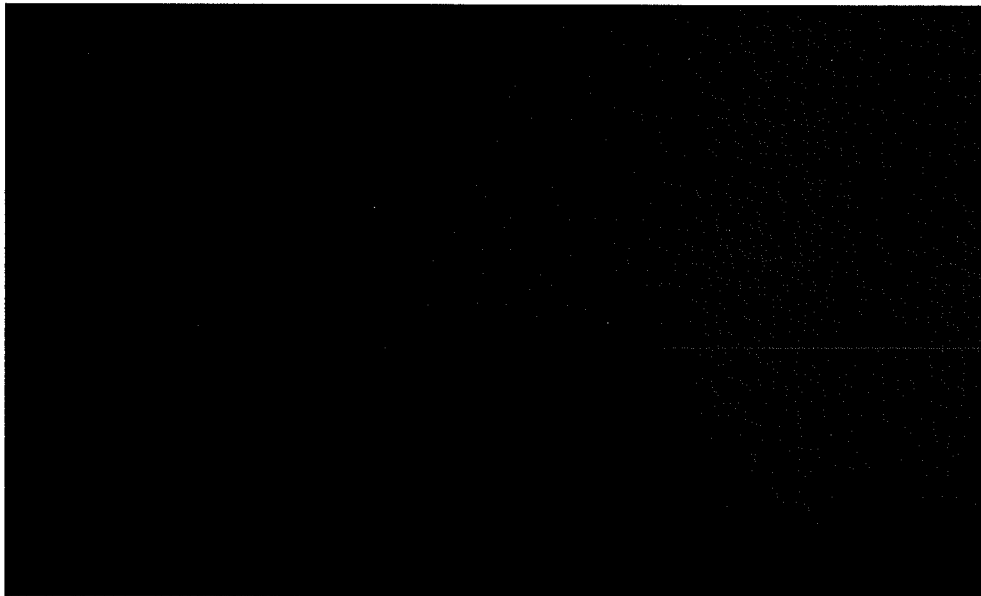
Komisija, ar Lēmumu Nr.259 un ar Lēmumu Nr.47 un Lēmumu Nr.49 noteica būtisku ietekmi starpsavienojumu pakalpojumu tirgū iepriekš minētajiem komersantiem. 2010.gada 24.februārī lēmumā Nr.70 “Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija” savienojuma pabeigšanas tarifa augšējo robežu 2010.-2012.gadā” lēma par SIA „BITE Latvija” savienojumu pabeigšanas tarifu.

Kopš tirgū ienāca SIA „BITE Latvija un kopš stājās spēkā lēmumi par savienojumu pabeigšanas tarifu regulēšanu, SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un AS „Telekom Baltija” tirgus daļas svārstījās ar tendenci samazināties, bet SIA „BITE Latvija” tirgus daļa pakāpeniski pieauga (skat. 2.un 3.attēlu).

2.attēls. Tirgus daļas pēc ieņēmumiem tirgū Nr.7

3.attēls. Tirgus daļas pēc noslodzes tirgū Nr.7

AS „Telekom Baltija” izmanto CDMA tehnoloģiju. 2008.gadā tirgus daļa pēc ieņēmumiem tirgū Nr.7 samazinājās un ir [redacted] un pēc noslodzes – [redacted]

Nēmot vērā informāciju par tirgus analīzi par 2008. un 2009. gadu (2.pielikums), Komisija uzskata, ka AS „Telekom Baltija” tirgus daļa pēc ieņēmumiem tirgū Nr.7 arī nākotnē būtiski nepieaugs.

9.3.2. „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija” uzliktās saistības

Nēmot vērā tirgus Nr.7 analīzes rezultātus, Komisija neuzskata, ka ir nepieciešams grozīt vai atcelt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA ar Lēmumu Nr.257, SIA „Tele2” ar

Lēmumu Nr.258 un SIA „BITE Latvija” ar Lēmumu Nr.49 šādas noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus:

1. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

Piekļuves tirgus trūkums ir būtisks šķērslis ienākšanai Ieteikumā minētajā tirgū Nr.7. Piekļuves pienākuma noteikšanas mērķis komersantam ar BIT ir šī šķēršļa likvidācija.

2. Caurredzamības saistības

Caurredzamības saistība nodrošina skaidrus pasākumu plānošanas apstākļus komersantiem, kas pieprasa starpsavienojumu pakalpojumus no „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija”. Zinot iespējamās izmaksas, komersanti var plānot starpsavienojuma ekspluatācijas uzsākšanu un arī ienākšanu tirgū, vai balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem plānot to turpmāko attīstību.

3. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

Ievērojot vienlīdzīgas attieksmes saistību, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija” nodrošina, ka tā BIT, netiek izmantota, lai:

- īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem;
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai, lai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū.

4. Tarifu regulēšanas saistības

Starpsavienojumu tarifs ir būtisks izmaksu komponents ikvienam komersantam - gan fiksētās izmaksas (tīklu starpsavienojuma līnijas izmaksas), gan mainīgās izmaksas (starpsavienojumu pakalpojumu tarifi). Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus komersants ar būtisku ietekmi situācijā, kad tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai starpsavienojumu tirgos. Papildus komersants ar BIT varētu izmantot nepietiekamo cenu starpību (starpsavienojumu izmaksas vairumtirdzniecības pusē un, piemēram, galalietotāja balss telefonijas cenas mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantiem ienākšanu vai attīstību tirgū.

Tarifu regulēšana var nodrošināt, ka „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija”, pirmkārt, nevar izmantot nepietiekamo cenu starpību un, otrkārt, garantēt „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija” izmaksu un peļņas uzraudzību.

5. Atdalītas finanšu uzskaites saistības

Atdalītas finanšu uzskaites saistības ierobežo, komersanta ar BIT iespējas neievērot vienlīdzīgas attieksmes saistības. Tam papildus, atdalīta finanšu uzskaites saistība dod Komisijai iespējas kontrolēt tarifu regulēšanas noteikumu ievērošanu. Piemēram, Komisija var izvērtēt, vai komersants ar BIT izmanto šķērssubsidēšanu starp regulētiem un neregulētiem pakalpojumiem.

9.3.3. AS „Telekom Baltija”

Ņemot vērā tirgus Nr.7 analīzes rezultātus, Komisija uzskata, ka ir nepieciešams papildināt AS „Telekom Baltija” ar Lēmumu Nr.259 šādas noteiktās saistības, pienākumus:

1) *Caurredzamības saistības*

Komisija AS „Telekom Baltija” nosacīja pienākumu publiskot un iesniegt Komisijai starpsavienojumu tarifus vismaz desmit dienas pirms to stāšanās spēkā.

AS „Telekom Baltija” jāpublicē un jāiesniedz Komisijai informācija par šādiem starpsavienojumu pakalpojumu tarifiem:

- balss savienojuma ierīkošana to pabeigšanai komersanta tīklā;
- par balss savienojuma minūtes pabeigšanu.

Saistības ierobežo AS „Telekom Baltija” iespējas ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli tirgū un samazina ekonomiskās barjeras ienākšanai tirgū.

2) *Vienlīdzīgas attieksmes saistības*

Ievērojot vienlīdzīgas attieksmes saistību, „AS „Telekom Baltija” nodrošina, ka tā BIT, netiek izmantota, lai:

- īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem salīdzinājumā ar saistītajiem komersantiem vai AS „Telekom Baltija”;
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai, lai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū.

Komisija Lēmumā Nr. 259 ņēma vērā, ka AS „Telekom Baltija” sāka piedāvāt pakalpojumus 2004.gada 15.novembrī. Komisija Lēmumā Nr.259 pieņēma, ka AS „Telekom Baltija” tirgus daļa pieaugtu turpmākajos gados, tādā veidā mainot konkurences situāciju tirgū. Tirgus analīzes otra kārta apgāza Komisijas hipotēzi, jo pēdējos gados AS „Telekom Baltija” tirgus daļa tirgū Nr.7 ne tikai nepieauga, bet pat samazinājās.

Ņemot vērā situāciju tirgū Nr.7, Komisija konstatē, ka ir nepieciešams noteikt AS „Telekom Baltija” ar BIT līdzās caurredzamības un vienlīdzīgas attieksmes saistībām vēl šādas jaunas saistības:

1. *Tarifu regulēšanas saistības*

Starpsavienojumu tarifs ir būtisks izmaksu komponents ikvienam komersantam - gan fiksētās izmaksas (tīklu starpsavienojuma līnijas izmaksas), gan mainīgās izmaksas (starpsavienojumu pakalpojumu tarifi). Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus komersants ar būtisku ietekmi situācijā, kad tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai starpsavienojumu tirgos. Papildus komersants ar BIT var izmantot nepietiekamo cenu starpību (starpsavienojumu izmaksas vairumtirdzniecības pusē un piemēram galalietotāja balss telefonijas cenas mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantiem ienākšanu vai attīstību tirgū. Ņemot vērā citu komersantu faktiskos pabeigšanas tarifus ir redzams, ka ir komersanti, kuri reāli izmanto minēto cenu starpību.

Līdz ar to ir nepieciešams noteikt AS „Telekom Baltija” savienojuma pabeigšanas savā tīklā tarifu augšējo robežu līdzvērtīgā līmenī kā „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija”.

Tarifu regulēšana nodrošinās, ka AS „Telekom Baltija” nevarēs izmantot nepietiekamo cenu starpību.

Komisija plāno, ka AS „Telekom Baltija” tarifu regulēšanas saistība stāsies spēkā sešu mēnešu laikā no lēmuma par tarifu regulēšanas saistības pieņemšanas brīža.

2. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

EK vēstulē Nr. SG-Greffe (2012) D/4568 norāda, ka nekāds vispārējs starpsavienojumu nodrošināšanas pasākums, kas varētu būt noteikts Latvijas tiesību aktos, neļautu pietiekami ātri atrisināt iespējamās piekļuves saistības problēmas salīdzinājumā ar specifiskākām piekļuves saistībām, kas uzlikta tirgus analīzes rezultātā. EK uzskata, ka piekļuves saistību neuzlikšana traucē nodrošināt, ka netiek izkropļota vai ierobežota konkurence balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgū, kā to paredz Pamatdirektīvas 8.panta 2.punkta b) apakšpunkts (skatīt Pielikumu Nr.1). BEREC Atzinumā BoR(12)28 piekrīt EK nopietnajām šaubām par piekļuves saistību neuzlikšanu AS „Telekom Baltija” un 12 MVTO, jo tas neatbilst Piekļuves Direktīvas 8.panta 4.punkta prasībām kopā ar Pamatdirektīvas 8 pantu un 16.panta 14.punktu (skatīt Pielikumu Nr.2).

Līdz ar to, Komisija uzskata, ka ir nepieciešams noteikt AS „Telekom Baltija” pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

3. Citas saistības

Komisija uzskata, ka piemērot citas saistības AS „Telekom Baltija” nav nepieciešams, jo:

- Lai gan AS „Telekom Baltija” no 2008.gada 1.aprīļa samazināja vairumtirdzniecības tarifu visiem komersantiem savienojumu pabeigšanai AS „Telekom Baltija” tīklā līdz 0,062 Ls (minūtē)
- un ņemot vērā tirgus attīstību un AS „Telekom Baltija” mazo tirgus daļu,

Komisija uzskata, ka būtu nesamērīgi piemērot AS „Telekom Baltija” saistības tādā apjomā, kādā tās ir piemērotas „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija”. Ņemot vērā komersantu īpatsvaru, tas būtu pārlietu liels slogs.

9.3.4. Komersanti, kuri nesen ienāca tirgū

Ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Komisija uzskata, ka nepieciešams noteikt saistības un pienākumus šādiem komersantiem.

1. SIA „Amber Telecom”
Brīvības iela 104-7, Rīga, LV-1001

2. AS „BALTICOM”
Straupes iela 5 k-3, Rīga, LV-1073

3. SIA „Camel Mobile”
Mūkusalas iela 41, Rīga, LV-1004
4. SIA „CSC TELECOM”
Cēsu iela 31, Rīga, LV-1012
5. SIA „ECO Solutions”
Duntes iela 6, Rīga, LV-1013
6. SIA „INTERNETA PASAULE”
Brīvības gatve 214M-2, Rīga, LV-1039
7. SIA „Master Telecom”
Brīvības gatve 214M-2, Rīga, LV-1039
8. SIA „Radio Telecommunication Network”
Cēsu iela 31, Rīga, LV-1012
9. SIA „Rigatta”
Citadeles iela 2-516, Rīga, LV-1010
10. SIA „SOTUS”
Vidzemes aleja 5-41, Rīga, LV-1024
11. SIA „Telegrupa Baltijā”
Cēsu iela 31 k-3, Rīga, LV-1012
12. SIA „Tivi”
Avotu iela 30-3, Rīga, LV-1009

Ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Komisija uzskata, ka iepriekš minētiem komersantiem nepieciešams noteikt šādas saistības un pienākumus:

1. Caurredzamības saistības

Komisija nosaka pienākumu publiskot un iesniegt Komisijai starpsavienojumu tarifus vismaz desmit dienas pirms to stāšanās spēkā. Komersantiem jāpublicē un jāiesniedz Komisijai informācija par šādiem starpsavienojumu pakalpojumu tarifiem:

1. savienojuma ierīkošana to pabeigšanai komersanta tīklā;
2. par savienojuma minūtes pabeigšanu.

Saistība ierobežo komersanta ar BIT iespējas izmantot BIT un samazina ekonomiskās barjeras ienākšanai tirgū.

Komersantiem, kuri plāno ienākt tirgū saistība nodrošinās skaidru priekšstatu par plānotajām izmaksām.

Pienākums izstrādāt un publicēt starpsavienojuma pamatpiedāvājumus iepriekš minētajiem komersantiem ir nesamērīgs. Pamatpiedāvājumu izstrāde un publiskošana uzskatāma par pārlieku lielu slogu un varētu veidot jaunus šķēršļus ienākšanai tirgū.

2. Tarifu regulēšanas saistības

Starpsavienojumu tarifs ir būtisks izmaksu komponents ikvienam komersantam - gan fiksētās izmaksas (tīklu starpsavienojuma līnijas izmaksas), gan mainīgās izmaksas (starpsavienojumu pakalpojumu tarifi). Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus komersants ar būtisku ietekmi situācijā, kad tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai starpsavienojumu tirgos. Papildus komersants ar BIT varētu izmantot nepietiekamo cenu starpību (starpsavienojumu izmaksas vairumtirdzniecības pusē un piemēram galalietotāja balss telefonijas cenas mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantiem ienākšanu vai attīstību tirgū. Ņemot vērā citu komersantu faktiskos pabeigšanas tarifus ir redzams, ka ir arī jaunienācēji, kuri reāli izmanto minēto cenu starpību.

Līdz ar to ir nepieciešams noteikt citiem komersantiem ar BIT savienojuma pabeigšanas savā tīklā tarifu bez pievienotās vērtības nodokļa augšējo robežu līdzvērtīgā līmenī kā „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „Tele2” un SIA „BITE Latvija”.

Tarifu regulēšana nodrošinās, ka citi komersanti ar BIT nevar izmantot nepietiekamo cenu starpību.

Komisija plāno, ka komersantiem, kuri nesen ienāca tirgū, minētās saistības stāsies spēkā sešu mēnešu laikā no lēmuma par būtisku ietekmi balss savienojumu pabeigšanas individuālajā publiskajā mobilajā telefonu tīklā tirgū pieņemšanas brīža.

3. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

EK vēstulē Nr. SG-Greffe (2012) D/4568 norāda, ka nekāds vispārējs starpsavienojumu nodrošināšanas pasākums, kas varētu būt noteikts Latvijas tiesību aktos, neļautu pietiekami ātri atrisināt iespējamās piekļuves saistības problēmas salīdzinājumā ar specifiskākām piekļuves saistībām, kas uzliktas tirgus analīzes rezultātā. EK uzskata, ka piekļuves saistību neuzlikšana traucē nodrošināt, ka netiek izkropļota vai ierobežota konkurence balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgū, kā to paredz Pamatdirektīvas 8.panta 2.punkta b) apakšpunkts (skatīt Pielikumu Nr.1).

BEREC Atzinumā BoR(12)28 piekrīt EK nopietnajām šaubām par piekļuves saistību neuzlikšanu AS „Telekom Baltija” un 12 MVTO, jo tas neatbilst Piekļuves Direktīvas 8.panta 4.punkta prasībām kopā ar Pamatdirektīvas 8 pantu un 16.panta 14.punktu (skatīt Pielikumu Nr.2).

Līdz ar to, Komisija uzskata, ka ir nepieciešams noteikt iepriekšminētiem komersantiem pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

4. Citas saistības

Komisija uzskata, ka piemērot citas saistības iepriekš minētajiem komersantiem nav nepieciešams, jo:

- ņemot vērā komersantu īpatsvaru, tas būtu pārlietu liels slogs un varētu veidot jaunus šķēršļus ienākšanai tirgū.

- nav nepieciešams uzlikt vienlīdzīgas attieksmes saistības:
Vienlīdzīgas attieksmes saistības varētu pat ierobežot iepriekš minētajiem komersantiem ar BIT konkurences spējas. Vienlīdzīgas attieksmes saistības kavē to, ka minētie komersanti ar BIT attīsta un izmanto savstarpēji jaunus tarifu modeļus, piemēram „savienojumu pabeigšana bez maksas” (*bill and keep*). Maziem komersantiem ir lielākas tīkla izmaksas par vienu maršrutēto minūti, jo maziem komersantiem pietrūkst mēroga un apjoma ekonomikas. Izmantojot *bill and keep* modeli, komersanti ar apmēram līdzīgu noslodžu apjomu var vienoties attiekties no savienojumu pabeigšanas maksas aprēķināšanas, lai ietaupītu uzskaites izmaksas. No vienlīdzīgas attieksmes saistības var rasties šāda situācija: komersants A vienojas ar komersantu C par „savienojumu pabeigšanu bez maksas”, jo abiem ir līdzīgas noslodzes. Pēc tam komersants B, kas maršrutē lielāku noslodzes apjomu uz komersanta B tīklu nekā komersants B uz komersanta A tīklu, pieprasa, pamatojoties uz vienlīdzīgas attieksmes principu, no komersanta B „savienojumu pabeigšanu bez maksas”. Gadījumā, ja komersants A ir spiests tam piekrist, tas nonāk situācijā, kur tas cietīs zaudējumus un varbūt pat konkurētspēju.

Komisija novēros, vai kādu saistību piemērošana vai nepiemērošana neveido problēmas konkrētajā tirgū vai netiek ierobežota konkurences attīstība. Ņemot vērā tirgus attīstību, Komisijai ir tiesības piemērot jaunas, atcelt vai grozīt esošās saistības komersantiem ar BIT.

10. EK piezīmes

Pamatojoties uz Pamatdirektīvas 7.panta 3.punktā paredzētajiem paziņojumiem, EK ir izteikusi Komisijai piezīmes attiecībā uz tirgu Nr.7.

10.1. Pirmajā tirgus analīzes kārtā izteiktās piezīmes

Ar 2006.gada 25.augusta vēstuli Nr. SG-Greffe (2006) D/204781 EK izteica šādas piezīmes:

- **Tirgus analīze attiecībā uz SIA „BITE Latvija” sniegtajiem mobilo savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem.** EK atzīmē, ka Komisija nav veikusi attiecīgā tirgus analīzi attiecībā uz SIA „BITE Latvija” sniegtajiem savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem. Tādēļ EK aicina Komisiju iespējami drīz veikt tirgus analīzi attiecībā uz šo konkrēto uzņēmumu.
- **Efektīva izmaksu uzskaites metodika.** Attiecībā uz tarifu tuvināšanu izmaksām un dalītās uzskaites principa īstenošanu EK atzīmē, ka Komisijas 2005. gada 30. novembra lēmums nav sevišķi detalizēts. Lai nodrošinātu efektīvu cenu regulēšanu, EK aicina Komisiju iespējami drīz izstrādāt pašas izmaksu modeli. Šajā sakarā EK uzsver, ka savienojuma pabeigšanas tarifiem būtu jābūt simetriskiem un ka asimetrija, kas dažos gadījumos ir pieļaujama, ir pienācīgi jāpamato. Tādēļ, lai Latvijā nodrošinātu minētā principa turpmāku ievērošanu, izmaksu modeli (piemēram, izmantojot *FL-LRIC* metodiku) jāņem vērā efektīva operatora izmaksas.

Ar 2007.gada 26.janvāra vēstuli Nr. SG-Greffe (2007) D/200352 EK izteica šādas piezīmes:

- **Atšķirīgi mobilo savienojumu pabeigšanas tarifi:** EK atgādina Komisijai, ka savienojumu pabeigšanas tarifiem būtu jābūt simetriskiem un ka asimetrija ir pienācīgi jāpamato. Komisija ir atzinusi, ka dažos izņēmuma gadījumos asimetrija var būt pamatota objektīvu izmaksu atšķirību dēļ, ko attiecīgie operatori nevar ietekmēt. Tāds pamatojums varētu būt objektīvas tīkla darbības izmaksu atšķirības vai ievērojamas atšķirības attiecībā uz laiku, kad operatori ienākuši tirgū. EK atzīmē, ka SIA „BITE Latvija” patiesi uzsācis darbību tirgū tikai nesen, kas varētu attaisnot savienojumu pabeigšanas tarifu pagaidu asimetriju. Tomēr EK aicina Komisiju nodrošināt, lai attiecībā uz visu operatoru savienojumu pabeigšanas tarifiem tiktu ņemta vērā prasība ar laiku panākt efektivitāti. Ņemot vērā to, cik svarīga ir efektivitāte un konsekvence, regulējot mobilo savienojumu pabeigšanas tarifus, EK rosina Komisijai turpmāk cieši sadarboties ar Eiropas regulatoru grupu, lai panāktu šī jautājuma saskanīgu risinājumu visā ES.

10.2. Otrajā tirgus analīzes kārtā izteiktā piezīmes

Ar 2010.gada 4.februāra vēstuli Nr. SG-Greffe (2010) D/1343 EK izteica šādas piezīmes attiecībā uz tirgus Nr.7 analīzi:

- **Asimetriski reglamentējošie līdzekļi.** Komisija neplāno AS "Telekom Baltija" uzlikt saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam un tarifu regulēšanu. EK atgādina, ka saistībām, kas piemērotas saskaņā ar Piekļuves Direktīvu, jāpamatojas uz konstatētās problēmas iezīmēm, jābūt proporcionālām un pamatotām. Apstākļos, ja ir iespējams, ka konstatētās tirgus nepilnības būs vienādas visos tirgos, un ja ir plānots piemērot dažādus reglamentējošos līdzekļus dažādiem operatoriem, kas darbojas līdzīgi definētos tirgos, šādai atšķirīgai attieksmei jābūt pienācīgi pamatotai.

EK ņem vērā gan to, ka AS "Telekom Baltija" ir krietni mazāks uzņēmums, gan Komisijas atzinumu, ka izmaksu aprēķināšanas saistību noteikšana šim mazākajam operatoram radītu lieku administratīvo slogu, kālab to var uzskatīt par nesamērīgu. Tomēr EK uzsver, ka AS "Telekom Baltija", gluži tāpat kā citi mobilā elektronisko sakaru tīkla operatori, savā tīklā ir monopolists attiecībā uz savienojumu pabeigšanu, tāpēc tam parasti ir iespējas un motivācija noteikt savienojumu pabeigšanas tarifus, kas ir augstāki par izmaksām. Šajā sakarā Komisija apgalvo, ka tas, ka AS "Telekom Baltija" ir uzliktas vienlīdzīgas attieksmes saistības un ka AS "Telekom Baltija" ir motivācija noslēgt starpsavienojuma līgumus ar citiem operatoriem, ir pietiekami, lai nodrošinātu, ka arī AS "Telekom Baltija" ievēro pakāpeniskas tarifu samazināšanas plānu, kas noteikts citiem operatoriem. Komisija atzīmē, ka tā cieši uzraudzīs norises tirgū un iejauksies, ja tas būs nepieciešams.

Lai gan EK atzīst, ka operatoriem parasti ir ekonomiska motivācija noslēgt starpsavienojuma līgumus, tā uzskata, ka ar komerciāliem nolīgumiem nav iespējams novērst visas iespējamās tirgus nepilnības, kas konstatētas savienojumu pabeigšanas tirgos. Zināmos apstākļos operatori pat var uz laiku liegt

savienojumu pabeigšanu, lai panāktu augstākus savienojumu pabeigšanas tarifus, īpaši tad, ja tiem nav uzlikts tarifu regulēšanas pienākums (kā AS "Telekom Baltija" gadījumā), vai lai bloķētu tirgu attiecībā uz specifiskiem starpsavienojuma veidiem.

Kā minēts 7. apsvērumā Ieteikumā par savienojuma pabeigšanas tarifiem, vispiemērotākais veids, kā vidējā termiņā risināt konkurences problēmas šajā tirgū, ir orientēšanās uz izmaksām. Savienojumu pabeigšanas tarifu noteikšanu, vadoties pēc izmaksām, var nodrošināt arī ar citiem paņēmieniem, ja rezultātā tiek noteikti tādi savienojumu pabeigšanas tarifi, kas sekmē efektivitāti, konkurenci un nāk par labu patērētājam. Tāpēc EK aicina Komisiju apsvērt, vai arī AS "Telekom Baltija" nepiemērot saistības par efektīvu piekļuvi un tarifu regulēšanu.

- **Ierosinātā izmaksu aprēķināšanas metodika mobilo savienojumu pabeigšanas tarifiem.** EK atgādina Komisijai, ka savienojumu pabeigšanas tarifi jānosaka, vadoties pēc izmaksām, kādas rastos efektīvam operatoram, kas sniedz konkrēto pakalpojumu. Savienojumu pabeigšanas tarifi, kas ir lielāki par izmaksām, var radīt konkurences izkropļojumus to operatoru starpā, kam ir asimetriskas datu plūsmas. Lai noteiktu izmaksas, kādas rodas efektīvam operatoram, EK savienojumu pabeigšanas tarifu noteikšanā ieteikusi izmantot augšupejošu progresīvu ilgtermiņa pieauguma izmaksu modeli (FL-LRIC). Tomēr prasība šādu modeli izstrādāt līdz 2012. gadam dažiem regulatoriem, kam ir mazāk resursu, var izrādīties grūts uzdevums. Tāpēc ir iespējams pagaidu tarifu noteikšanā izmantot citas metodikas, ja vien rezultāts ir saskanīgs ar Ieteikumu par savienojuma pabeigšanas tarifiem.

Komisija ir nodomājusi trīs lielāko mobilā tīkla operatoru mobilo savienojumu pabeigšanas tarifu regulēšanā izmantot salīdzinošās novērtēšanas metodi. Konkrētāk, Komisija ir nodomājusi nodrošināt, ka mobilo savienojumu pabeigšanas tarifi Latvijā nepārsniedz vidējos tarifus, ko noteikuši citi regulatori, kuri izmanto izmaksu metodiku, kas ieteikta Ieteikumā par savienojuma pabeigšanas tarifiem. Tomēr, nosakot pagaidu tarifus tās ierosinātajā pakāpeniskas tarifu samazināšanas plānā, Komisija atsaucas uz konkrētiem tarifiem, kas minēti Ieteikumā par savienojuma pabeigšanas tarifiem un tam pievienotajos dokumentos (piemēram, uz tarifu diapazonu 2,5–5,5 eurocenti par minūti). Šajā sakarā jāatzīmē, ka šādus hipotētiskus skaitļus (jo īpaši 5,5 eurocentu vērtību, kura raksturo situāciju, kad Ieteikums par savienojuma pabeigšanas tarifiem nav izpildīts) nevar ņemt par pamatu, nosakot mobilo savienojumu pabeigšanas tarifus noteikta tirgus regulēšanas kontekstā. Patiešām, EK ir vairākkārt apgalvojusi, ka, izmantojot salīdzinošo novērtēšanu, ir jābūt atsaucei uz savienojumu pabeigšanas tarifiem, kas balstīti uz izmaksām un kuros ņemti vērā efektivitātes apsvērumi, lai veicinātu efektivitāti, konkurenci un izdevīgumu patērētājiem.

Tāpēc EK aicina Komisiju nodrošināt, ka salīdzinošās novērtēšanas gadījumā par atsauci tiek izmantotas tikai tās valstis, kurās izmanto tādu metodiku, kas nodrošina pienācīgu un pamatotu bāzi aprēķiniem par efektīvām izmaksām. Komisija uzskata, ka tas pavērtu iespēju tam, ka mobilo savienojumu pabeigšanas tarifi Latvijā straujāk tuvinās efektīvam līmenim. Tas savukārt ļautu izvairīties no pēkšņa krituma vai nepienācīgi straujas tarifu samazināšanas pārejas perioda beigās, kas paredzēts Ieteikumā par savienojuma pabeigšanas tarifiem, kurā

noteikts, ka līdz 2012. gada 31. decembrim visu operatoru mobilo savienojumu pabeigšanas tarifiem jābūt efektīvu izmaksu līmenī.

Visbeidzot, ņemot vērā, cik liela nozīme ir mobilo savienojumu pabeigšanas tarifu efektīvam un saskanīgam regulējumam visā ES, un ņemot vērā Ieteikumu par savienojuma pabeigšanas tarifiem, EK aicina Komisiju pārskatīt tās izmaksu aprēķināšanas metodi un saskaņot to ar ieteiktajiem izmaksu aprēķināšanas principiem nākamajā tirgus analīzes kārtā par mobilo savienojumu pabeigšanas tirgiem Latvijā. Šajā sakarā EK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu 2013. gadā ieviest augšupejošo pieauguma izmaksu modeli.

10.3. Trešajā tirgus analīzes kārtā izteiktā piezīme

Ar vēstuli Nr. SG-Greffe (2012) D/4568 EK izteica šādu piezīmi attiecībā uz tirgus Nr.7 analīzi:

- **Komentārs par to, cik piemērota ir tarifu regulēšana, lai nodrošinātu, ka klienti gūst vislielāko labumu, proti, efektīvus, uz izmaksām balstītus savienojumu pabeigšanas tarifus**

EK piekrīt Komisijai, ka, pamatojoties uz Komisijas konstatēto konkurences problēmu, proti, risku, ka tiks noteikti pārmērīgi augsti tarifi par savienojumu pabeigšanu, tarifu regulēšana ir piemērots regulēšanas līdzeklis. EK atzinīgi vērtē Komisijas apņēmību nākotnē noteikt regulētus mobilo savienojumu pabeigšanas tarifus, balstoties uz augšupejošo progresīvo ilgtermiņa pieauguma izmaksu modeli (turpmāk - *BU-LRIC*) izmaksu modeli.

Tomēr EK brīdina, ka gadījumā, ja Komisija nolems no 2013. gada 1. janvāra piemērot pakāpenisku tarifu samazināšanu (*glide path*) no augstākiem sākotnējiem tarifiem līdz mērķa savienojuma pabeigšanas tarifam, balstoties uz *BU-LRIC* modeli, pilnībā uz izmaksām orientētu savienojuma pabeigšanas tarifu ieviešana notiktu vēlāk par termiņu, kas noteikts Ieteikumā par savienojumu pabeigšanas tarifiem. EK jau ir norādījusi, ka, lai gan valsts regulatīvajām iestādēm ir zināma rīcības brīvība, ieviešot uz izmaksām pilnībā orientētus tarifus, jebkādai alternatīvai pieejai ir jābūt pienācīgi pamatotai, lai pierādītu, ka tā pilnībā atbilst tiesiskā regulējuma politikas mērķiem un regulatīvajiem principiem. Konkrētāk, šādā alternatīvā pieejā ir jāņem vērā regulējamo specifisko tirgu īpatnības un tai jābūt piemērotai, ņemot vērā pamatdirektīvas 8. pantā izklāstītos politikas mērķus un regulatīvos principus. Ja nākamajā paziņojumā netiks sniegts pietiekams pamatojums, pakāpeniska tarifu samazināšana (*glide-path*), kas sāksies tikai 2013. gada 1. janvārī un var aizkavēt uz izmaksām pilnībā orientētu savienojumu pabeigšanas tarifu ieviešanu, neatbilstu ne Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punktam un 13. Panta 2. punktam, ne pamatdirektīvas 8. pantā izklāstītajiem mērķiem. Tādā gadījumā EK būs jāapsver, vai paust nopietnas šaubas Komisijai un *BEREC* par iecerētā pasākuma atbilstību ES tiesību aktiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, EK aicina Komisijai no 2013. gada 1. janvāra noteikt tādus savienojuma pabeigšanas tarifus, kas atbilst Ieteikumam par savienojumu pabeigšanas tarifiem.

Pašlaik ierosinātais savienojuma pabeigšanas tarifa līmenis (LVL 0,026 jeb aptuveni 3,7 eurocenti par minūti), ļoti iespējams, krietni pārsniedz uz *BU-LRIC* modeli balstītos tarifus un nenodrošina, ka uz izmaksām pilnībā orientētus mērķa savienojuma pabeigšanas tarifus būs iespējams ieviest plānotajā termiņā līdz 2013. gada 1. janvārim. Tāpēc EK aicina Komisiju bez kavēšanās pazemināt savienojuma pabeigšanas tarifus un, piemēram, noteikt pakāpenisku tarifu samazināšanu (*glide-path*), kas beidzas 2012. gada 31. decembrī, vajadzības gadījumā paredzot arī pagaidu pasākumus (skatīt Pielikumu Nr.1).

11. Nacionālā konsultācija

Šī ziņojuma publiskojamā versija tika publicēta Komisijas mājaslapā internetā paredzot mēnesi priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Atbilstošs paziņojums par konsultāciju uzsākšanu 2011.gada 25.oktobrī tika publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”. SIA „Lattelecom”, AS „Telekom Baltija” un SIA „Camel Mobile” iesniedza Komisijai priekšlikumus vai komentārus par šajā ziņojumā analizēto tirgu.

12. Konkurences padomes viedoklis

2011.gada 24.oktobrī Komisija nosūtīja šo ziņojumu Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Konkurences padome atbildēja un norāda, ka atbalsta tirgus definīciju un secinājumus par tirgus analīzes rezultātiem. Savukārt par piemērojamām saistībām Konkurences padome norāda, ka lai gan AS „Telekom Baltija” savienojuma pabeigšanas tarifs ir augstāks, nekā citiem tirgus dalībniekiem, tomēr var secināt, ka AS „Telekom Baltija” no 2006.gada pastāvīgi samazina savienojuma pabeigšanas tarifu AS „Telekom Baltija” tīklā. Pamatojoties uz to, Konkurences padome vērs Komisijas uzmanību uz minētajiem apstākļiem un aicina tos ņemt vērā, izdarot galīgo secinājumu par papildus saistības noteikšanas AS „Telekom Baltija” nepieciešamību. Attiecībā uz tarifu regulēšanas saistības noteikšanas nepieciešamību un pamatojumu komersantiem, kas uzskaitīti 9.3.4.apakšpunktā, Konkurences padome, pirms galīgā secinājuma izdarīšanas, ierosina Komisijai izvērtēt šo komersantu savienojumu pabeigšanas tarifu dinamiku.

13. Atkārtota nacionālā konsultācija

Ziņojuma par tirgus analīzi publicējamā versija atkārtoti tika publicēta Komisijas mājaslapā internetā paredzot mēnesi priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Atbilstošs paziņojums par konsultāciju uzsākšanu 2012.gada 15.maijā tika publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”. SIA „Lattelecom” iesniedza Komisijai priekšlikumus un komentārus par šajā ziņojumā analizēto tirgu.

14. Atkārtots Konkurences padomes viedoklis

2012.gada 9.maijā Komisija atkārtoti nosūtīja Ziņojumu par tirgus analīzi Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Konkurences padome atbildēja un norādīja, ka tā atbalsta Komisijas noteiktās tirgus definīcijas, argumentāciju par tirgus analīzes rezultātiem un piemērotajām saistībām.

15. Konsultācija ar EK, BEREC un citu ES dalībvalstu regulatoriem

2012.gada 13.jūlijā Komisija nosūtīja EK un citiem ES dalībvalstu regulatoriem šo ziņojumu un ar to saistītos dokumentus, kurus EK reģistrēja 2012.gada 13.jūlijā. Par Komisijas plānotajiem pasākumiem EK izteica šādas piezīmes:

Nepieciešama atbilstoša salīdzinošās novērtēšanas metodika

Vispirms EK ir gandarīta par Komisijas lēmumu uzlikt piekļuves nodrošināšanas saistības visiem operatoriem, kam ir būtiska ietekme tirgū. Tādējādi ir rasts risinājums EK paustajām bažām par Komisijas iepriekš paziņoto pasākuma projektu¹.

Attiecībā uz pašreizējo Komisijas priekšlikumu regulēt mobilo savienojuma pabeigšanas tarifu EK vēlas norādīt, ka arī citas dalībvalstis, piemēram, Dānija, Itālija, Portugāle un Spānija², ir ieviesušas tīru BU-LRIC izmaksu modeli un tāpēc arī šo valstu savienojuma pabeigšanas tarifi būtu jāņem vērā, izdarot salīdzinošo novērtējumu. Otrkārt, EK atkārtoti norāda, ka tarifiem, ko izmanto salīdzinošās novērtēšanas nolūkos, jābūt izmaksu ziņā efektīviem izvēlēto dalībvalstu mērķa tarifiem pakāpeniskas samazināšanas plāna (*glide path*) pašās beigās un nevis starpposma tarifiem³. Šādu pieeju atbalsta arī BEREC⁴. Pretēji iepriekšminētajam Komisija, veicot salīdzinošo novērtējumu ar Ungārijas savienojuma pabeigšanas tarifu, ir ņēmusi vērā tarifu 2,32 c€/min, kas ir nevis izmaksu ziņā efektīvs tarifs, kas izriet no izmaksu modeļa, ko izstrādājis Ungārijas nacionālais regulators, bet gan starpposma tarifs ceļā uz efektīvu savienojuma pabeigšanas tarifu. Kā EK norādīja lēmumā attiecībā uz lietu HU/2011/1225, Ungārijā vēl nav ieviesti savienojuma pabeigšanas tarifi, kas būtu noteikti izmaksu ziņā efektīvā līmenī, un to ieviešana ir paredzēta tikai 2014. gada janvārī, jo tā ir atkarīga no jaunās tirgus analīzes rezultātiem.

Šajā saistībā EK vēlas norādīt, ka ir citi uzticami un publiski pieejami avoti, piemēram nacionālo regulatoru lēmumi, kā arī EK lēmumi par paziņojumiem, kas izdarīti saskaņā pamatdirektīvas 7. pantu.

Kopumā, ja savienojuma pabeigšanas tarifu nosaka, pamatojoties uz salīdzinošo novērtēšanu, nacionālajam regulatoram ir jānodrošina, ka mērķa tarifs nav augstāks par vidējo efektīvo mērķa tarifu tajās dalībvalstīs, kas ieviesušas ieteikto BU-LRIC modeli saskaņā ar Ieteikuma par savienojumu pabeigšanas tarifiem 12 ieteikumu. Tāpēc nacionālajam regulatoram i) jāizvēlas dalībvalstis, kas ne tikai izstrādājušas tīru BU-LRIC modeli, bet arī pieņēmušas lēmumu, kas paredz, ka izmaksu ziņā efektīvs mērķa tarifs stāsies spēkā 2013. gada 1. janvārī, vai, izņēmuma kārtā, atliek tā ieviešanu uz neilgu laiku pēc minētā termiņa, un ii) izmaksu ziņā efektīva savienojuma pabeigšanas tarifa vidējā tarifa aprēķināšanai jāizmanto mērķa tarifi, kas

¹ skatīt lietas DK/2012/1342, IT/2011/1219, PT/2012/1312 un ES/2012/1314

² skatīt lietas DK/2012/1342, IT/2011/1219, PT/2012/1312 un ES/2012/1314

³ Kā EK norādīja lēmumā attiecībā uz lietu HU/2011/1225, Ungārijā vēl nav ieviesti MSPT, kas būtu noteikti izmaksu ziņā efektīvā līmenī un to ieviešana ir paredzēta tikai 2014. gada janvārī, jo tā ir atkarīga no jaunās tirgus analīzes rezultātiem. Tāpēc tarifs 2,32 c€/min nav izmaksu ziņā efektīvs tarifs, kas izriet no izmaksu modeļa, ko izstrādājis Ungārijas nacionālais regulators.

⁴ Skatīt BEREC atzinumu par izmeklēšanas II posmu lietās NL/2012/1284 un NL/2012/1285 par tirgu savienojuma pabeigšanai fiksētajos un mobilajos tīklos Nīderlandē.

izriet no tīra BU-LRIC modeļa, ko piemēro iepriekš minētās dalībvalstīs (nevis tarifi, kas paredzēti pakāpeniskas samazināšanas periodam⁵).

Informācija, kas nepieciešama šādas analīzes veikšanai, papildus BEREC ziņojumiem jāiegūst no nacionālo regulatoru galīgajiem lēmumiem attiecīgajā dalībvalstī. Turklāt EK lēmumi saskaņā ar 7. pantu par tirgus Nr. 7 paziņojumiem, kuros ļoti bieži ietverts saraksts ar dalībvalstīm, kas ieviesušas tīru BU-LRIC metodiku, kā arī to izmaksu ziņā efektīvie tarifi⁶ (piemēram, pievienotā tabula), iespējams, sniedz aktuālākus dalībvalstu un to tarifu sarakstus nekā BEREC ziņojumi, ko publicē ik pēc sešiem mēnešiem. Tomēr EK norāda, ka nacionālajiem regulatoriem tik un tā ir vajadzīgs pārbaudīt galīgi pieņemtos pasākumus, lai noteiktu, vai tie patiešām atbilst paziņotajiem lēmumu projektiem.

Tabula ar dalībvalstīm, kas saskaņā ar 7. pantu paziņojušas EK par BU-LRIC metodiku savienojumu pabeigšanas tarifa aprēķināšanai (no 2013. gada 31. jūlija)

Valsts	Mērķa tarifs (€ct/min)	Termiņš
BE	1.08	01/01/2013
FR	0.8	01/01/2013
PT	1.27	01/01/2013
IT	0.98	01/07/2013
ES	1.09	01/07/2013
DK	1.07	01/01/2013
UK	0.86*	01/04/2013

* OFCOM pielāgotais tarifs pēc Pārsūdzību tribunāla konkurences jautājumos sprieduma, saskaņā ar kuru savienojuma pabeigšanas tarifa pakāpeniskas samazināšanas mērķis ir 0,67ppm (2008./2009. gada cenās) 2013. gada 1. aprīlī. Tas aptuveni atbilst 0,859 €ct/min, izmantojot 2012. gada 24. jūlija valūtas maiņas kursu (1 GBP = 1,28240 EUR).

Kad nacionālais regulators ir aprēķinājis tīro BU-LRIC tarifu, tai ir jānosaka atbilstošā pakāpeniska samazināšana, kas noved pie tīra BU-LRIC mērķa tarifa 1. janvārī.

Visbeidzot, EK uzskata, ka Komisija, salīdzinot salīdzinošās novērtēšanas pieejas rezultātus ar lejupejošo modeli, kurā izmantoti pārbaudīti viena Latvijas operatora dati, ir mēreni palielinājusi savienojuma pabeigšanas tarifa līmeni. EK vēlas norādīt, ka saskaņā ar Ieteikumu par savienojumu pabeigšanas tarifiem šāda salīdzināšana ir paredzēta tikai, lai pārbaudītu augšupejošā modeļa pieeju, nevis gadījumos, kad nacionālais regulators nolemj piemērot salīdzinošo novērtēšanu attiecībā pret citā dalībvalstī pastāvošām cenām.

Tāpēc EK mudina Komisiju i) veikt salīdzinošo novērtēšanu ar tīriem BU-LRIC savienojumu pabeigšanas tarifiem, ko pašlaik piemēro ES, un atteikties no pielāgojuma, kas izriet no pārbaudītā lejupejošā „Latvijas Mobilā Telefona” modeļa, ii) pārbaudīt, vai salīdzinošajai novērtēšanai ierosinātie tarifi patiešām atbilst tīriem

⁵ Skatīt BEREC atzinumu par izmeklēšanas II posmu lietās NL/2012/1284 un NL/2012/1285 par tirgu savienojuma pabeigšanai fiksētajos un mobilajos tīklos Nīderlandē.

⁶ Skatīt, piemēram, lietas BG/2012/1318 un MT/2012/1330.

BU-LRIC tarifiem, ko galīgā lēmumā pieņēmis nacionālais regulators⁷, iii) ja tiek novērotas atkāpes, labot salīdzinošās novērtēšanas tarifus un galīgajā lēmumā pieņemt grozītu salīdzinošās novērtēšanas metodiku, kā aprakstīts iepriekš, un iv) grozīt pakāpeniskās samazināšanas plānu, lai savienojuma pabeigšanas tarifa līmenis jau 2013. gada 1. janvārī sasniegtu tīra BULRIC tarifa līmeni, kā tas paredzēts Ieteikumā par savienojumu pabeigšanas tarifiem.

EK atgādina, ka pamatdirektīvas 7. panta 7. punktā noteikts, ka nacionālajam regulatoram ir pienākums "maksimāli ņemt vērā" EK komentārus.

EK atgādina Komisijai, ka jebkurā gadījumā ierosinātajam regulējumam, ietverot iepriekš minētos nepieciešamos pielāgojumus, ir jābūt pagaidu risinājumam, kas cik vien iespējams ātri jāaizstāj ar tīru BU-LRIC metodiku (vēlākais 2014. gada 1. jūlijā).

Visbeidzot EK atgādina, ka saskaņā ar pamatdirektīvas 7.a pantu EK var sākt izmeklēšanas II posmu, ja Komisija ierosinās jaunas tarifu saistības, kas atkāpjas no ES tiesību aktiem un Ieteikuma par savienojumu pabeigšanas tarifiem principiem.

Saskaņā ar Direktīvas 2002/21/EK 7.panta 7.punkta prasībām attiecīgā valsts pārvaldes iestāde iespējas robežās ņem vērā citu valsts pārvaldes iestāžu, BEREC un EK viedokli, un izņemot 4. un 5(a) punktus minētajos gadījumos, var pieņemt grozīto pasākuma projektu. Ja tā šo pasākumu projektu pieņem, Komisija par to paziņo EK.

Pašreizējos apstākļos, kad tuvojas Ieteikumā par savienojumu pabeigšanas tarifiem noteiktais termiņš simetrisku, uz efektīvām izmaksām balstītu tarifu ieviešanai, pieejamās informācijas apjoms par valsts pārvaldes iestādēm, kuras ievieš EK rekomendēto *tīro BU-LRIC* modeli un to savienojuma pabeigšanas mērķa tarifiem, ar katru dienu palielinās. Komisija pieņem, ka vēlākais 2013.gada sākumā būs pieejama pilnīga informācija salīdzinošās novērtēšanas veikšanai par efektīvām savienojuma pabeigšanas pakalpojumu izmaksām.

Komisija, gatavojot Konsultāciju dokumentu par savienojuma pabeigšanas tarifu augšējo robežu 2013.-2014.gadā, izmantoja tobrīd pieejamo informāciju no BEREC 2012.gada 24.maija Ziņojuma par savienojuma pabeigšanas tarifiem (*TR Benchmark snapshot (as of January 2012) Integrated report on MTR, SMS TR and FTR*) par mērķa tarifiem, kādus ES dalībvalstu NRA plāno piemērot 2013.gada 1.janvārī, kā arī vērtēja komersantu sniegto informāciju par pakalpojumu sniegšanas izmaksām, kas aprēķinātas izmantojot lejupejošos izmaksu modeļus. Komisija tarifu augšējo robežu ir noteikusi tādā apmērā, kas atbilst prognozējamām savienojuma pabeigšanas pakalpojuma efektīvām izmaksām Latvijā 2013.gada 1.janvārī.

Nacionālajā konsultācijā par tarifu augšējām robežām, komersanti norādīja, ka savienojumu pabeigšanas mobilajā tīklā tarifu samazinājums ir pārāk straujš. Ņemot vērā nacionālās konsultācijas rezultātus, kā arī Komisijā pieņemto praksi nodrošināt komersantiem vismaz 6 mēnešu periodu regulatora lēmumu ieviešanai, tarifu augšējo robežu plānots piemērot no 2013.gada 1.aprīļa. Līdz ar to savienojuma pabeigšanas tarifu augšējās robežas piemērošana no 2013.gada 1.janvāra nav iespējama, nepārkāpjot komersantu tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi no Komisijas puses. Tarifu

⁷ Skatīt. EK piezīmes lietās IT/2008/0779, SK/2012/1313, BG/2012/1318, CZ/2012/1327, GI/2011/1248 un MT/2012/1330.

augšējās robežas izmaiņas radītu nepieciešamību pēc atkārtotas nacionālās konsultācijas šajā jautājumā, kā rezultātā Latvijas mobilo sakaru tirgum būtisks lēmums par simetrisku savienojuma pabeigšanas tarifu piemērošanu visiem mobilo sakaru komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū tiktu atlikts vēl vismaz uz 6 mēnešiem. Citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulējošās institūcijas neizteica piezīmes par šo Ziņojumu.

16. Secinājumi

Ņemot vērā, ka:

- situācija savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklā tirgos pēdējos gados ir mainījusies, tirgū ienākot mobilajiem virtuālajiem operatoriem. Ir arī tādi mobilie virtuālie operatori, kuri ir noteikuši pārmērīgi augstu savienojuma pabeigšanas tarifu, tādējādi negatīvi ietekmējot konkurences apstākļus tirgū;
- SIA „Tele2” tirgus daļas savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklā tirgos 2009. gadā joprojām bija [redacted] pēc ieņēmumiem un [redacted] pēc minūtēm);
- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA tirgus daļas savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklā tirgos 2009. gadā bija [redacted] pēc ieņēmumiem un [redacted] pēc minūtēm);
- SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, AS „Telekom Baltija” tirgus daļas savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklā tirgos samazinājās attiecīgi par [redacted] pēc minūtēm 2009.gadā attiecībā pret 2008.gadu. Tajā pat laikā SIA „BITE Latvija” tirgus daļas savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklā tirgos pieauga par [redacted]
- sakarā ar jaunu sistemātiku tirgus analīzē tirgū Nr.7, kurā ņem vērā starpsavienojuma līgumus par savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem mobilajos elektronisko sakaru tīklos un publiskā mobilo telefonu tīkla numerāciju, par tirgus dalībniekiem kļuvuši virkne komersantu, kas nodrošina savienojumu pabeigšanas pakalpojumus mobilajos elektronisko sakaru tīklos;

Komisija secina, ka:

- Balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos ir individuāla tīkla tirgus. Komersantiem, kas darbojas šajā tirgū ir 100% tirgus daļa attiecīgajā tirgū;
- piekļuves tirgus trūkums joprojām ir būtisks šķērslis ienākšanai savienojumu pabeigšanas pakalpojumu mobilajos elektronisko sakaru tīklos tirgū Nr.7;
- SIA „Tele2” un „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, AS „Telekom Baltija” un SIA „BITE Latvija” joprojām atrodas dominējošā stāvoklī tirgū Nr.7;
- nepastāvot esošai regulēšanai, SIA „Tele2” „Latvijas Mobilais Telefons” SIA, SIA „BITE Latvija” un AS „Telekom Baltija” būtu iespēja izmantot savu dominējošo stāvokli, lai:
 - īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem;

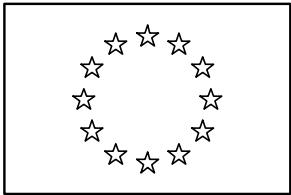
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai, lai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū;
- izvērtējot 9.3.4.punktā minēto komersantu savienojumu pabeigšanas tarifu dinamiku, var secināt, ka savienojuma pabeigšanas tarifu izmaiņu praktiski nav bijis. AS „Balticom” un SIA „Telegrupa Baltijā” ir savstarpēji samazinājušas savienojuma pabeigšanas tarifu par pussantīmu, taču SIA „CSC Telecom” līgumā ar SIA „Lattelecom” ir palielinājusi savienojuma pabeigšanas tarifu par 7.8 santīmiem (balstīts uz 3 minūšu izmaksām) un SIA „Radio Telecommunication Network” savienojuma pabeigšanas tarifu ir palielinājusi par 1.5 santīmiem.
- ir nepieciešams, ka SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija” nodrošina skaidrus pasākumu plānošanas apstākļus komersantiem, kas pieprasa starpsavienojumu pakalpojumus;
- ir nepieciešams turpināt regulēt SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija” savienojumu pabeigšanas pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojumu tarifus, lai pirmkārt, tā nevarētu izmantot nepietiekamo cenu starpību un, otrkārt, garantētu SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija” izmaksu un peļņas uzraudzību;
- ir nepieciešams ierobežot SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija” iespējas neievērot vienlīdzīgas attieksmes saistības;
- ir nepieciešams ierobežot citu komersantu ar BIT iespējas izmantot savu dominējošo stāvokli, lai kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai, lai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū;
- ir nepieciešams nodrošināt, ka netiek izkropļota vai ierobežota konkurence tirgū Nr.7, t.i., ir nepieciešams, lai tiktu novērsti stimuli atteikties nodrošināt piekļuvi;
- ir nepieciešams noteikt citiem komersantiem ar BIT savienojumu pabeigšanas tarifu augšējo robežu līdzvērtīgā līmenī kā tā ir noteikta SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija”;
- ņemot vērā komersantu īpatsvaru, nav nepieciešams uzlikt citiem komersantiem ar BIT citas saistības, jo tas būtu pārāk liels un nesamērīgs slogs.

Ievērojot iepriekš minēto Komisija:

- neuzskata, ka ir nepieciešams grozīt vai atcelt SIA „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons” SIA un SIA „BITE Latvija” noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus;
- redz nepieciešamību noteikt jaunas saistības AS „Telekom Baltija” tarifu regulēšanas saistības veidā un pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam;
- redz nepieciešamību citiem komersantiem ar BIT, kuri ir ienākuši tirgū Nr.7 pēdējos trīs gados, noteikt caurredzamības, tarifu regulēšanas saistības un pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

Saīsinājumi

2G: (*2nd generation*) mobilā tīkla otrā paaudze, tas ir GSM un DCS;
3G: (*3rd generation*) mobilā tīkla trešā paaudze, tas ir UMTS un CDMA
BEREC - Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestāde
CDMA: (*code division multiple access*) kooddales daudzskārša piekļuve
DCS: (*digital cellular system*) ciparu šūnu sakaru sistēma
EK: Eiropas Komisija
ES: Eiropas Savienība
ESL: Elektronisko sakaru likums
GPRS: (*general packet radio service*) vispārējais pakešu radiopakalpojums
GSM: (*global system for mobile communications*) globālā mobilo sakaru sistēma
PP: Pieslēguma punkts
SMS: (*short message service*) īsziņa
SP: Starpsavienojumu punkts
UMTS: (*universal mobile telecommunications service*) universālā mobilo telesakaru sistēma

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 13/03/2012

C(2012)1805

SG-Greffe (2012) D/4568

Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisija (SPRK)

Brīvības ielā 55

LV-1010 Rīga

Latvija

priekšsēdētājam

V. Lokenbaha k-gam

Fakss +371 67 097 277

Godātais Lokenbaha kungs!

Par Komisijas lēmumu lietā LV/2012/1296: Balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos.

Par izmeklēšanas II posma uzsākšanu saskaņā ar 7.a pantu Direktīvā 2002/21/EK, kas grozīta ar Direktīvu 2009/140/EK

I. PROCEDŪRA

2012. gada 13. februārī Komisija reģistrēja Latvijas Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (SPRK) ziņojumu par trešo pārskatu par balss savienojumu pabeigšanas individuālos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgiem Latvijā (attiecībā uz mobilo tīklu operatoriem) un pirmo pārskatu par mobilo virtuālo operatoru konkrētajiem tirgiem; šis paziņojums reģistrēts ar lietas Nr. LV/2012/1296.

Valsts mēroga konsultācijas¹ sākās 2011. gada 20. oktobrī un ilga vienu mēnesi.

Informācijas pieprasījums² tika nosūtīts SPRK 2012. gada 22. februārī, un atbilde tika saņemta 2012. gada 24. februārī. Papildu informāciju SPRK sniedza 2012. gada 28. februārī.

Saskaņā ar pamatdirektīvas 7.a panta 1. punktu Komisija var darīt zināmu attiecīgajam nacionālajam regulatoram (*NRA*) un Eiropas Elektronisko komunikāciju regulatoru iestādei (*BEREC*) iemeslus, kāpēc tā uzskata, ka plānotais pasākums radītu šķēršļus vienotajam tirgum, vai savas nopietnās bažas par tā atbilstību ES tiesību aktiem.

¹ Saskaņā ar Direktīvas 2002/21/EK (pamatdirektīva) 6. pantu.

² Saskaņā ar pamatdirektīvas 5. panta 2. punktu.

II. PLĀNOTĀ PASĀKUMA APRAKSTS

II.1. Iepriekšējie paziņojumi

Lietās Nr. LV/2010/1030-1031 SPRK paziņoja par tirgus analīzes otro kārtu attiecībā uz balss savienojumu pabeigšanu individuālos mobilajos tīklos³ un sniedza sīkākas ziņas par tarifu regulēšanas saistībām, kas jau pirmajā tirgus analīzes kārtā tika piemērotas dažiem operatoriem, kam ir būtiska ietekme tirgū. SPRK norādīja, ka būtiska ietekme tirgū ir četriem operatoriem: „Tele2”, „Latvijas Mobilais Telefons”, „Bite Latvija” un „Telekom Baltija”. SPRK ierosināja saglabāt visas saistības, kas piemērotas „Latvijas Mobilajam Telefonam” un „Tele2” un grozīt „BITE Latvija” uzliktās saistības, proti, caurredzamības un vienlīdzīgas attieksmes saistības papildināt ar piekļuves, tarifu regulēšanas un atdalītas finanšu uzskaites saistībām. Attiecībā uz „Telekom Baltija” SPRK ierosināja saglabāt iepriekš piemērotās saistības, t.i., tikai caurredzamības un vienlīdzīgas attieksmes saistības.

Komisija savas piezīmes izteica vēstulē, kurā aicināja SPRK pārskatīt attiecībā uz „Telekom Baltija” ierosinātās saistības un uzlikt uzņēmumam arī piekļuves un tarifu regulēšanas saistības, lai nodrošinātu efektīvu regulējumu mobilo savienojumu pabeigšanas tirgos. Komisija arī aicināja SPRK nodrošināt, ka metodika, ko tā izmanto, nosakot pagaidu tarifus ar pakāpeniskas tarifu samazināšanas (*glide path*) paņēmieni, dod tādus rezultātus, kas ir saskanīgi ar tālredzīgas ekonomiskās efektivitātes principiem, palīdz uzlabot konkurenci un maksimāli palielina patērētāju ieguvumus. Bez tam Komisija aicināja SPRK nākamajā tirgus analīzes kārtā pārskatīt izmaksu aprēķināšanas metodi un salāgot to ar izmaksu aprēķināšanas principiem, kas ieteikti Ieteikumā par savienojumu pabeigšanas tarifiem.

II.2. Tirgus definīcija

Šajā paziņojumā SPRK definē konkrētā produkta tirgu kā tirgu balss savienojumu pabeigšanai individuālos mobilajos tīklos. Tirgus definīcija ietver visus savienojumus, kas pabeigti četru mobilā tīkla operatoru (MTO) attiecīgajos mobilo sakaru tīklos, t.i., SIA „Tele2”, SIA „Latvijas Mobilais Telefons”, SIA „BITE Latvija” un SIA „Telekom Baltija”, kā arī 12 mobilo virtuālo tīklu operatoru (MVTO)⁴ tīklos, t.i., SIA „Amber Telecom”, AS „BALTICOM”, SIA „Camel Mobile”, SIA „CSC TELECOM”, SIA „ECO Solutions”, SIA „INTERNETA PASAULE”, SIA „Master Telecom”, SIA „Radio Telecommunication Network”, SIA „Rigatta”, SIA „SOTUS”, SIA „Telegrupa Baltijā”, SIA „Tivi”, neatkarīgi no izmantotās tehnoloģijas (t.i., 2G, 3G)⁵.

³ Atbilst tirgum Nr. 7, kas minēts Komisijas 2007. gada 17. decembra Ieteikumā 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* regulēšana saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem („Ieteikums par konkrētajiem tirgiem”), OV L 344, 28.12.2007., 65. lpp.

⁴ Šādi t.s. pilnvērtīgie MVTO izmanto savu infrastruktūru un sadarbojas ar citiem operatoriem, lai vienotos par savienojumu pabeigšanas līgumiem. SPRK secina, ka savienojumu pabeigšana katra pilnvērtīgā MVTO tīklā ir atsevišķs savienojumu pabeigšanas tirgus no apstaidzoša (ex-ante) regulējuma viedokļa.

⁵ Lai noteiktu vērā ņemamo operatoru skaitu, SPRK izmantoja 2 kritērijus: i) vai pastāv starpsavienojuma līgums ar vismaz vienu citu operatoru par savienojumu pabeigšanas pakalpojumiem; ii) vai operatoram ir numerācijas lietošanas tiesības.

Konkrētie ģeogrāfiskie tirgi sakrīt ar katra tīkla ģeogrāfisko pārklājumu.

II.3. Atzinums par būtisku ietekmi tirgū

Pamatojoties uz konkrēto tirgu analīzi, SPRK ierosina noteikt, ka visiem 16 operatoriem ir būtiska ietekme balss savienojumu pabeigšanas tirgū savos attiecīgajos mobilajos tīklos. Izvērtējot būtisku ietekmi tirgū, SPRK izmantoja šādus kritērijus: tirgus daļa⁶, kompensējošās pirktspējas trūkums, potenciālās konkurences trūkums un šķēršļi ienākšanai tirgū.

II.4. Regulējošie līdzekļi

SPRK ierosina saglabāt „Tele2”, „LMT” un „BITE Latvija” iepriekš uzliktās saistības, t.i., piekļuves, caurredzamības, vienlīdzīgas attieksmes, izmaksu aprēķināšanas, atdalītas finanšu uzskaites un tarifu regulēšanas saistības.

SPRK ierosina „Telekom Baltija” iepriekš uzliktās caurredzamības un vienlīdzīgas attieksmes saistības papildināt ar tarifu regulēšanas saistībām. Jaunienācējiem (MVTO) būtu jāuzliek caurredzamības un tarifu regulēšanas saistības.

SPRK ierosina „Telekom Baltija” un MVTO noteikt mobilo savienojumu pabeigšanas tarifu LVL 0,026 par minūti (apm. 3,7 eurocenti par minūti), kas ir vienāds ar pārējiem trim MTO noteikto tarifu⁷. Paziņojumā nav norādīts, kā SPRK iecerējusi pildīt Ieteikumu par savienojumu pabeigšanas tarifiem. Gluži otrādi, atbildē uz Komisijas informācijas pieprasījumu SPRK izskaidroja, ka neplāno līdz 2013. gada beigām panākt tādu mobilo savienojumu pabeigšanas tarifu (MSPT), kas pilnībā orientēts uz izmaksām un balstās *BU LRIC* modelī. Bez tam SPRK paskaidroja, ka valsts mēroga konsultācijas par jauno izmaksu metodiku (ieskaitot MSPT pakāpenisku samazināšanu) periodam no 2013. gada 1. janvāra līdz 2014. gada 1. janvārim tā iecerējusi sākt tikai 2012. gada otrajā ceturksnī. Šī gaidāmā regulatīvā pasākuma mērķis ir ieviest tādu izmaksu metodiku⁸, ar ko tiek īstenota regulatīvā pieeja, kuru Komisija ieteica 2009. gada Ieteikumā par savienojumu pabeigšanas tarifiem, taču ne pirms 2013. gada beigām⁹.

SPRK nav iecerējusi piemērot piekļuves saistības „Telekom Baltija” un MVTO. Latvijas regulators ir paskaidrojis, ka starpsavienojuma līgumu noslēgšana starp mazākajiem operatoriem nav būtiski nepieciešama, jo jaunienācēji var bez grūtībām sasniegt nepieciešamo lietotāju skaitu, noslēdzot starpsavienojumu līgumus ar lielākajiem MTO. Tādējādi mazākie operatori var panākt starpsavienojumus ar visiem citiem operatoriem, izmantojot tranzīta pakalpojumus. SPRK paskaidroja, ka līdz šim nav saņemtas ziņas no operatoriem par to, ka kāds būtu atteicies izveidot starpsavienojumu ar kādu no 13 nelielajiem operatoriem. Jebkurā gadījumā regulatoram vienmēr būtu iespēja nodrošināt tiešo (*end-to-end*) savienojamību.

⁶ Ikvienam operatoram ir monopols tam piederošajā tīklā.

⁷ Sk. lietu LV/2010/1030-1031.

⁸ Šķiet, ka SPRK ir iecerējusi ierosināt salīdzinošās novērtēšanas metodi, proti, Latvijas MSPT tiktu salīdzināti ar to VPI tarifiem, kuras jau ir ieviesušas ieteikto *BU-LRIC* (augšupejošu progresīvu ilgtermiņa pieauguma izmaksu modeli).

⁹ Komisijas Ieteikums par savienojuma pabeigšanas tarifu reglamentāciju fiksētajos un mobilajos tīklos Eiropas Savienībā (Ieteikums par savienojuma pabeigšanas tarifiem), 2009/396/EK, OV L 124, 20.5.2009., 67. lpp.

III. NOVĒRTĒJUMS

Komisija ir izskatījusi SPRK paziņojumu un sniegto papildu informāciju un izsaka šādu komentāru.

Komentārs par to, cik piemērota ir tarifu regulēšana, lai nodrošinātu, ka klienti gūst vislielāko labumu, proti, efektīvus, uz izmaksām balstītus savienojumu pabeigšanas tarifus

Komisija piekrīt SPRK, ka, pamatojoties uz Latvijas regulatora konstatēto konkurences problēmu, proti, risku, ka tiks noteikti pārmērīgi augsti tarifi par savienojumu pabeigšanu, tarifu regulēšana ir piemērots regulēšanas līdzeklis. Komisija atzinīgi vērtē SPRK apņēmību nākotnē noteikt regulētus mobilo savienojumu pabeigšanas tarifus, balstoties uz *BU-LRIC* izmaksu modeli.

Tomēr Komisija brīdina, ka gadījumā, ja SPRK nolems no 2013. gada 1. janvāra piemērot pakāpenisku tarifu samazināšanu (*glide path*) no augstākiem sākotnējiem tarifiem līdz mērķa MSPT, balstoties uz *BU-LRIC* modeli, pilnībā uz izmaksām orientētu savienojuma pabeigšanas tarifu ieviešana notiktu vēlāk par termiņu, kas noteikts Ieteikumā par savienojumu pabeigšanas tarifiem. Komisija jau ir norādījusi¹⁰, ka, lai gan valsts regulatīvajām iestādēm ir zināma rīcības brīvība, ieviešot uz izmaksām pilnībā orientētus tarifus, jebkādai alternatīvai pieejai ir jābūt pienācīgi pamatotai, lai pierādītu, ka tā pilnībā atbilst tiesiskā regulējuma politikas mērķiem un regulatīvajiem principiem. Konkrētāk, šādā alternatīvā pieejā ir jāņem vērā regulējamo specifisko tirgu īpatnības un tai jābūt piemērotai, ņemot vērā pamatdirektīvas 8. pantā izklāstītos politikas mērķus un regulatīvos principus. Ja nākamajā paziņojumā netiks sniegts pietiekams pamatojums, pakāpeniska tarifu samazināšana (*glide-path*), kas sāksies tikai 2013. gada 1. janvārī un var aizkavēt uz izmaksām pilnībā orientētu MSPT ieviešanu, neatbilstu ne Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punktam un 13. panta 2. punktam, ne pamatdirektīvas 8. pantā izklāstītajiem mērķiem. Tādā gadījumā Komisijai būs jāapsver, vai paust nopietnas šaubas SPRK un *BEREC* par iecerētā pasākuma atbilstību ES tiesību aktiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija aicina SPRK no 2013. gada 1. janvāra noteikt tādus MSPT, kas atbilst Ieteikumam par savienojumu pabeigšanas tarifiem.

Pašlaik ierosinātais MSPT līmenis (LVL 0,026 jeb aptuveni 3,7 eurocenti par minūti), ļoti iespējams, krietni pārsniedz uz *BU-LRIC* modeli balstītos tarifus un nenodrošina, ka uz izmaksām pilnībā orientētus MSPT būs iespējams ieviest plānotajā termiņā līdz 2013. gada 1. janvārim. Tāpēc Komisija aicina SPRK bez kavēšanās pazemināt MSPT un, piemēram, noteikt pakāpenisku tarifu samazināšanu (*glide-path*), kas beidzas 2012. gada 31. decembrī, vajadzības gadījumā paredzot arī pagaidu pasākumus.

Bez tam, izvērtējusi paziņojumu un SPRK sniegto papildu informāciju, Komisija uzskata, ka uz SPRK plānotajiem pasākumiem attiecībā uz balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgu Latvijā attiecas pamatdirektīvas 7.a panta 1. punkts.

¹⁰ Sk. Komisijas vēstuli par nopietnām šaubām lietā ES/2012/1291.

Iecerētajiem pasākumiem, ar kuriem uzliek regulatīvas saistības tiem uzņēmumiem, kam ir būtiska ietekme tirgū Latvijā, var būt tieša vai netieša, faktiskā vai potenciāla ietekme uz citās dalībvalstīs reģistrētu uzņēmumu iespējām piedāvāt elektronisko komunikāciju pakalpojumus. Tie ietver pasākumus, kam ir ievērojama ietekme uz operatoriem vai lietotājiem citās dalībvalstīs, cita starpā pasākumus, kas ietekmē cenu lietotājiem. Līdz ar to šādi plānotie pasākumi var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm¹¹.

Komisijai ir nopietnas šaubas par to, vai SPRK iecerētais lēmums attiecībā uz balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgu Latvijā tā pašreizējā formā ir saderīgs ar ES tiesību aktiem, jo īpaši ar pamatdirektīvas 16. panta 4. punktu un Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punktu saistībā ar pamatdirektīvas 8. pantu un 16. panta 4. punktu. Bez tam šajā posmā Komisija uzskata, ka iecerētie pasākumi radīs šķēršļus iekšējam tirgum.

Tāpēc Komisija šajā sakarā pauž nopietnas šaubas šādu galveno iemeslu dēļ.

Netiek uzliktas efektīvas piekļuves saistības

Atbilstība Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punktam saistībā ar pamatdirektīvas 8. pantu un 16. panta 4. punktu.

Komisija uzskata, ka saistībām, ko piemēro saskaņā ar pamatdirektīvas 16. pantu saistībā ar Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punktu, jāpamatojas uz konstatētās problēmas iezīmēm, jābūt samērīgām un pamatotām, ņemot vērā pamatdirektīvas 8. pantā izklāstītos mērķus. Turklāt Komisija atsaucas uz pamatdirektīvas 16. panta 4. punktu, kas paredz, ka regulatoram ir jāuzliek uzņēmumiem ar būtisku ietekmi tirgū piemēroti regulējoši pienākumi.

Katram savienojumu pabeigšanas tirgum parasti ir raksturīgas līdzīgas konkurences problēmas, t.i., stimuli atteikties nodrošināt piekļuvi un noteikt pārmērīgas cenas.

SPRK nav iecerējusi uzlikt piekļuves saistības 13 mazākajiem operatoriem. Atbildē uz informācijas pieprasījumu Latvijas regulators paskaidroja, ka iespēja iegūt piekļuvi no trim lielākajiem operatoriem kombinācijā ar prasībām nodrošināt tiešo (*end-to-end*) savienojamību, kas izriet no valsts tiesību aktiem, ir pietiekama, lai novērstu problēmas, kad alternatīvie tīkla operatori liedz vai atsakās nodrošināt piekļuvi.

Atzīstot, ka mobilo tīklu operatori visumā ir ekonomiski ieinteresēti nodrošināt starpsavienojumus, Komisija uzskata, ka nekāds vispārējs starpsavienojumu nodrošināšanas pienākums, kas varētu būt noteikts Latvijas tiesību aktos, neļautu pietiekami ātri atrisināt iespējamās piekļuves problēmas salīdzinājumā ar specifiskākām piekļuves saistībām, kas uzliktas tirgus analīzes rezultātā, kā to dara regulatori citās dalībvalstīs. Piekļuves problēmas varētu rasties, piemēram, gadījumos, kad noslodze nav sabalansēta un viena puse var segt augstākas savienojumu pabeigšanas izmaksas (ieskaitot tranzītu, izmantojot trešo tīklu), nepaaugstinot mazumtirdzniecības cenas. Tādējādi operatori varētu kavēt piekļuvi savam tīklam, mēģinādami no tirgus izspiest līdzīga lieluma tiešos konkurentus. Jebkurā gadījumā, tā kā 12 MVTO nav uzliktas vienlīdzīgas attieksmes saistības, Komisija vēlas norādīt, ka nav nekāda drošības mehānisma, kas liegtu operatoriem ar BIT piemērot atšķirīgus noteikumus starpsavienotajiem

¹¹ Skatīt pamatdirektīvas 38. apsvērumu.

operatoriem. Tāpēc Komisija uzskata: tā kā vairumam operatoru ar būtisku ietekmi tirgū nav piemērotas piekļuves nodrošināšanas saistības, tas traucē nodrošināt, ka netiek izkropļota vai ierobežota konkurence balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgū, kā to paredz pamatdirektīvas 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

Bez tam SPRK pieeja varētu drīzāk radīt, nevis novērst strīdus un tādējādi būtu neefektīva, nepamatota un nesamērīga ar pamatdirektīvas 8. pantā izklāstītajiem mērķiem (kas netiks sasniegti). Dažādu piekļuves nosacījumu līdzāspastāvēšana Latvijas mobilo savienojumu pabeigšanas tirgos varētu radīt nenoteiktību piekļuves prasītājiem, nevis veicinātu regulatīvo paredzamību, kā to paredz pamatdirektīvas 8. panta 5. punkta a) apakšpunkts. Turklāt tas varētu novest pie liekas regulatora iejaušanās, lai atrisinātu strīdus. Tas savukārt radītu pārmērīgu birokrātiju un nepamatotas un, iespējams, nesamērīgas regulējuma izmaksas Latvijā, un tādējādi tiktu pārkāpts Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punkts. Gadījumā, ja SPRK nolems noteikt piekļuves saistības, risinot atsevišķus strīdus (kam, iespējams, būs nepieciešamas konsultācijas valsts un ES līmenī), Komisija uzskata, ka risinājumu katrā lietā varētu aizkavēt šādi termiņi:

- i) saprātīgs laika periods (kas var ilgt pat vairākus mēnešus) operatoru savstarpējām sarunām;
- ii) periods (līdz 4 mēnešiem), kurā SPRK atrisina strīdu;
- iii) saprātīgs laika periods konsultācijām valsts mērogā;
- iv) viens mēnesis konsultācijām ES līmenī.

Šajā laikā piekļuves prasītāji būtu spiesti vai nu noslodzi maršrutēt caur trešo pušu tīkliem (kas radītu lielākas izmaksas), vai nenodrošināt atsevišķu galalietotāju balss savienojumu pabeigšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, šajā posmā Komisija uzskata, ka atšķirīgas kārtības piemērošana operatoriem, kam ir monopolstāvoklis konkrētajos savienojumu pabeigšanas tirgos, kuriem piemīt tādas pašas konkurences problēmas, pārkāpj Piekļuves direktīvas 8. panta 4. punktu saistībā ar pamatdirektīvas 8. pantu un 16. panta 4. punktu. Līdz ar to ir pamats domāt, ka iecerētais pasākums nav saderīgs ar ES tiesību aktiem.

Šķēršļu radīšana vienotajam tirgum

Komisija atzīmē, ka parasti M(V)TO neatkarīgi no to lieluma vai mazumtirdzniecības tirgus daļas ir monopolstāvoklis to konkrētajos balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgos. Šajā konkrētajā gadījumā SPRK secināja, ka 16 operatoriem ir būtiska ietekme tirgū, t.i., tiem ir iespējams rīkoties neatkarīgi no konkurentiem un klientiem. Tāpēc tiem ir iespējams arī atteikt piekļuvi atsevišķiem operatoriem (piemēram, jaunienācējiem tirgū, tostarp tiem, kas reģistrēti citās dalībvalstīs), piespiežot tos izmantot netiešus starpsavienojumus un līdz ar to radot tiem papildu izmaksas par tranzīta pakalpojumiem. Tāpēc Komisija uzskata, ka atšķirīgs režīms attiecībā uz balss savienojumu pabeigšanu M(V)TO tirgos (kur pastāv tie paši konkurences apstākļi un konkurences problēmas) var palielināt izmaksas, kas saistītas ar mobilo pakalpojumu sniegšanu, un mazināt citu operatoru un pakalpojumu sniedzēju (tostarp citās dalībvalstīs reģistrēto) iespējas sniegt elektronisko komunikāciju pakalpojumus Latvijā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka paziņotais regulatīvais

pasākums radītu šķēršļus vienotajā tirgū.

Izklāstītais novērtējums atspoguļo Komisijas provizorisko nostāju attiecībā uz šo konkrēto paziņojumu, taču tas neskar nostāju, ko tā var ieņemt attiecībā uz citiem paziņotajiem iecerētajiem pasākumiem.

Komisija norāda, ka saskaņā ar pamatdirektīvas 7.a pantu plānoto pasākumu attiecībā uz balss savienojumu pabeigšanas individuālajos mobilajos tīklos vairumtirdzniecības tirgiem Latvijā nevar pieņemt vēl 3 mēnešus.

Saskaņā ar Ieteikuma 2008/850/EK¹² 17. apsvērumu Komisija šo dokumentu publicēs savā tīmekļa vietnē kopā ar paziņojumu, ar kuru trešās personas tiek aicinātas 10 darba dienu laikā iesniegt savus apsvērumus par šo vēstuli, kurā paustas nopietnas šaubas. Šajā dokumentā iekļauto informāciju Komisija neuzskata par konfidenciālu. Komisija lūdz Jūs trīs darba dienu laikā pēc saņemšanas paziņot¹³, vai Jūs uzskatāt, ka saskaņā ar Eiropas Savienības un valsts tiesību aktiem par uzņēmējdarbības konfidencialitāti šajā dokumentā ir konfidenciāla informācija, kuru Jūs vēlētos pirms publicēšanas svītrot¹⁴. Šāds pieprasījums ir jāpamato.

Ar cieņu
Komisijas vārdā —
Komisijas priekšsēdētāja vietniece
Neelie Kroes

¹² Komisijas 2008. gada 15. oktobra Ieteikums 2008/850/EK par paziņojumiem, termiņiem un apspriedēm, kā paredzēts Direktīvas 2002/21/EK 7. pantā, OV L 301, 12.11.2008., 23. lpp.

¹³ Pieprasījums nosūtāms uz e-pasta adresi INFSO-COMP-ARTICLE7@ec.europa.eu vai pa faksu +32 2 298 87 82.

¹⁴ Komisija var informēt sabiedrību par novērtējuma rezultātiem pirms šī 3 dienu termiņa beigām.

BoR(12)28

BEREC Opinion

Phase II investigation

pursuant to Article 7a of Directive 2002/21/EC as amended by Directive 2009/140/EC

Case: LV/2012/1296: Voice call termination on individual mobile networks

Contents

	Executive Summary.....	1
1.	Introduction.....	2
2.	Background.....	4
2.1	Previous notifications.....	4
2.1.1	First round of market analysis.....	4
2.1.2	Second round of market analysis.....	5
2.2	Current notification.....	6
2.3	Summary of the Commission's serious doubts letter.....	7
2.3.1	Comments.....	7
2.3.2	Serious doubts.....	8
3.	Assessment of the serious doubts.....	9
3.1	Scope of the Opinion.....	9
3.2	Compatibility with the EU regulatory framework.....	10
3.2.1	Requirement of equal treatment.....	10
3.2.2	Relevant competition problem.....	11
3.2.3	Proportionality.....	15
3.2.3.1	Option to interconnect via transit.....	16
3.2.3.2	Access obligation under Latvian law.....	17
3.2.3.3	No refusal to interconnect in the past.....	19
3.2.3.4	Imposed price control.....	20
3.2.3.5	Weight of burden of access obligation.....	20
3.3	Creation of barriers to the internal market.....	21
4.	Conclusions and recommendations.....	22

Appendix: Relevant provisions of the Latvian Electronic Communications Law

EXECUTIVE SUMMARY

On 13 February 2012, the Latvian NRA (Sabiedrisko Pakalpojumu Regulēšanas Komisija, SPRK) presented to the European Commission (the Commission) its third round of the analysis of the market for voice call termination on individual networks to the Commission. SPRK proposed to designate 16 undertakings as having SMP, i.e. the four MNOs established as SMP-operators in the first and second round of the market analysis and additionally 12 MVNOs which have not been which have not been considered as SMP undertakings in the previous rounds. SPRK proposed to maintain the previously imposed obligations of access, transparency, non-discrimination, cost accounting, accounting separation and price control on three MNOs and to impose a price control in addition to the previously imposed obligations of transparency and non-discrimination on the fourth MNO (Telekom Baltija). Also, SPRK proposed to impose transparency, in terms of an obligation to publish a price list for interconnection, as well as price control obligations on the MVNOs. SPRK further proposed to impose mobile termination rates (MTRs) at the level of 0.026 LVL per minute ($\approx$ 3.7 Cent/min) on Telekom Baltija and the MVNOs. This equals the rate set for the three largest MNOs since 1 January 2012. SPRK did not impose other obligations on Telekom Baltija and the 12 MVNOs.

The Commission initiated a phase II investigation, pursuant to Article 7a of Directive 2002/21/EC as amended by Directive 2009/140/EC, with a serious doubts letter on 13 March 2012¹. The Commission expressed its serious doubts as to the compatibility with EU law of SPRK's draft decision in particular with the requirements referred to in Art 8(4) of the Access Directive in conjunction with Art 8 and Art 16(4) of the Framework Directive because of the non-imposition of an access obligation. Furthermore the Commission considers that SPRK's draft measure may, create barriers to the single market.

In accordance with the BEREC rules of procedure the Expert Working Group (EWG) was established immediately with the mandate to prepare an independent BEREC opinion on the justification of the Commission's serious doubts on the case.

¹ Available at https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/2844416d-e9dd-4cc7-a8ff-3cbe4b080f31/LV-2012-1296%20Acte_3__EN%2bdate%2bnr.pdf

BEREC comes to the conclusion that the serious doubts of the Commission expressed in its letter of 13 March 2012 with regard to the non-imposition of an access obligation on Telekom Baltija and 12 MVNOs by SPRK are justified, because the draft measure is not compatible with the requirements referred to in Art 8(4) of the Access Directive in conjunction with Art 8 and Art 16(4) of the Framework Directive, and could create a barrier to the internal market.

BEREC therefore advises that the draft measure should be amended in terms of adding an access obligation to the remedies already imposed for Telekom Baltija and the 12 MVNOs.

1. Introduction

Under Article 7 and 7a of the Framework Directive² and Article 3 (1a) of the BEREC Regulation³, one of the roles of BEREC is to deliver opinions on draft measures of national regulatory authorities (NRAs) concerning market definition, the designation of undertakings with significant market power and the imposition of remedies, and to cooperate and work together with the NRAs. Article 2 (a) of the BEREC Regulation requires BEREC to develop and disseminate among NRAs regulatory best practice, such as common approaches, methodologies or guidelines on the implementation of the EU regulatory framework.

On 13 February 2012 the European Commission (the Commission) registered a notification of the Latvian national regulatory authority, Sabiedrisko Pakalpojumu Regulēšanas Komisija (SPRK), concerning the third review of the wholesale markets for voice call termination on individual mobile networks⁴ in Latvia for mobile network operators (MNOs) and the first review of the relevant markets for mobile virtual network operators (MVNOs), under case number LV/2012/1296. The Commission initiated a Phase II investigation with a serious doubts letter on 13 March 2012.

² Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive)

³ Regulation (EC) No 1211/2009 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 establishing the Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC) and the Office

⁴ This market corresponds to market 7 of the Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services

Under Article 7a (1) of the Framework Directive, this has the effect of preventing the adoption of the notified draft measure for a three month period from the date of the serious doubts letter. Article 7a (3) of the Framework Directive requires BEREC, within six weeks of the start of the three month period, to issue an opinion on the Commission's reasons for considering that the draft measure would create a barrier to the single market and on its serious doubts as to the compatibility of the draft measure with Community law, indicating whether it considers that the draft measures should be amended or withdrawn. BEREC may also provide specific proposals in relation to any such amendment or withdrawal. Article 7a (2) of the Framework Directive also requires BEREC to cooperate closely with the Commission and the NRA during the three month period, to identify the most appropriate and effective measure in the light of the objectives laid down in Article 8 of the Framework Directive.

An Expert Working Group (the EWG) was established on 19 March 2012 with the mandate to provide an independent expert opinion on the justification of the Commission's serious doubts on the case, in accordance with Article 7a (3) of the Framework Directive. The mandate of the EWG was to draft an opinion containing a summary of the notification and the serious doubts, the experts' analysis, clear conclusions on whether the draft regulatory measure is compatible with the EU Regulatory Framework and possible alternative proposals from BEREC.

A first set of questions was sent to SPRK on 22 March 2012. The EWG first met on 26 March 2012 in Bonn. SPRK also attended part of that meeting in order to explain the case to the EWG and provide further information and clarification in response to questions. SPRK also provided further information by email, dated 22 March, 29 March, 30 March, 2 April, 4 April and 11 April 2012. On 13 April 2012 the members of EWG also held a conference call.

A draft opinion of the EWG was finalized on 17 April 2012 and a final opinion was presented and adopted by a majority of the BEREC Board of Regulators on 24 April 2012. This opinion is now issued by BEREC in accordance with Article 7a (3) of the Framework Directive. BEREC's conclusions and recommendations can to be found in chapters 3 and 4 of this opinion.

2. Background

2.1 Previous notifications

2.1.1 First round of market analysis

In the first round of market analysis carried out in 2006, SPRK found that effective competition does not exist in the market for mobile voice call termination (market 7 and former market 16). Three undertakings were designated to have significant market power (SMP), two GSM/UMTS operators: Latvijas Mobilais Telefons SIA, SIA Tele2, and one CDMA⁵ operator: AS Telekom Baltija. There was a full set of remedies imposed on Latvijas Mobilais Telefons and Tele2 including access to, and use of, specific network facilities, transparency, incl. publication of a reference interconnection offer (RIO), non-discrimination, price control and cost accounting and accounting separation. On Telekom Baltija only a transparency obligation in terms of an obligation to publish a price list for interconnection and a non-discrimination obligation have been imposed.

In the letter No SG-Greffe (2006) D/204781 of 25 August 2006 the Commission commented on the notification registered under case LV/2006/0464 on 25 July 2006. The Commission urged SPRK to conduct the market analysis also with regard to the mobile network operator SIA BITE Latvija which had recently entered the market. Moreover the Commission commented with regard to effective cost accounting and invited SPRK to develop its own cost model as quickly as possible which should take into account the costs of an efficient operator.

Under case LV/2007/0574 SPRK then notified on 28 December 2006 the wholesale market for voice call termination on the individual mobile network of SIA BITE Latvija to the Commission. A transparency obligation in terms of an obligation to publish a price list for interconnection and a non-discrimination obligation were imposed. The Commission commented on this notification in the letter No. SG-Greffe (2007) D/200352 of 26 January 2007 and reminded SPRK that termination rates should be

⁵ CDMA 2000 is a family of 3G mobile technology standards, which use CDMA channel access, to send voice, data, and signaling data between mobile phones and cell sites.

symmetric and that asymmetry requires a justification. Nevertheless the Commission conceded that the fact that BITE Latvija has recently entered the market could be a temporarily justification.

2.1.2 Second round of market analysis

Under cases LV/2010/1030-31 SPRK notified its second round of the market analysis for voice call termination on individual mobile networks to the Commission on 4 January 2010. SPRK designated four operators as having SMP, namely Tele2, Latvians Mobilais Telefons, BITE Latvija and Telekom Baltija. SPRK proposed to maintain a full set of remedies on Latvians Mobilais Telefons and Tele2 and to modify remedies of transparency and non-discrimination previously imposed on BITE Latvija by also including the obligations of access, price control and accounting separation. With regards to Telekom Baltija, SPRK proposed to maintain the previously imposed remedies, i.e. only transparency and non-discrimination obligations.

The Commission commented on this notification in letter No. SG-Greffe (2010) D/1343 of 4 February 2010. The Commission stressed the need for transparency and coherence in the notification of remedies under the EU consultation procedure and pointed out that any revision of the costing methodologies or any change of glide paths or actual price levels should be notified. Moreover, the Commission reminded SPRK that where it is intended to impose different remedies on different operators within similarly defined markets, such differential treatment should be adequately reasoned. Although operators normally have an economic incentive to interconnect, the Commission's view was that commercial agreements fail to address all potential market failures identified in termination markets. According to the Commission, under certain circumstances operators may even temporarily refuse the termination of calls in order to secure higher termination rates, especially when no price control obligation is imposed, or to foreclose the market for specific forms of interconnection. The Commission therefore invited SPRK to consider the imposition of effective access and price control obligations also on Telekom Baltija. Finally, the Commission invited SPRK to reconsider its cost accounting method and to align it with the recommended cost accounting principles in the next round of market analysis concerning the mobile call termination markets in Latvia.

2.2 Current notification

On 13 February 2012 SPRK notified under case LV/2012/1296 its third round of the analysis of the market for voice call termination on individual networks to the Commission. SPRK proposed to designate 16 undertakings as having SMP, i.e. the four MNOs established as SMP-operators in the first and second round of the market analysis (Tele2; Latvians Mobilais Telefons, BITE Latvija and Telekom Baltija) as well as 12 MVNOs namely SIA Amber Telecom, AS Balitcom, SIA Camel Mobile, SIA CSC TELECOM, SIA ECO Solutions, SIA INTERNETA PASAULE, SIA Master Telecom, SIA Radio Telecommunication Network, SIA Rigatta, SIA SOTUS, SIA Telegrupa Baltija and SIA Tivi. SPRK proposed to maintain the previously imposed obligations of access, transparency, non-discrimination, cost accounting, accounting separation and price control on Tele2, Latvians Mobilais Telefons and BITE Latvija. With regard to Telekom Baltija, SPRK proposed to impose a price control in addition to the previously imposed obligations of transparency and non-discrimination. SPRK proposed to impose transparency, in terms of an obligation to publish a price list for interconnection, as well as price control obligations on the MVNOs. SPRK further proposed to impose mobile termination rates (MTRs) at the level of 0.026 LVL per minute ($\approx$ 3.7 Cent/min) on Telekom Baltija and the MVNOs. This equals the rate set for the three largest MNOs since 1 January 2012.

SPRK did not impose other obligations on Telekom Baltija and the 12 MVNOs. With regard to the small market share of these undertakings, SPRK considered the imposition of further obligations would be disproportionate and would constitute an excessive burden. A non-discrimination obligation was not imposed on the MVNOs because SPRK considered this could hinder the development of new charging models, for instance “call termination at no charge” (bill and keep) by the undertakings having SMP.

The Commission requested information pursuant Article 5 (2) of the Framework Directive on 22 February 2012.

On 24 February 2012 SPRK delivered the requested information to the Commission and explained inter alia, that it did not propose to impose an access obligation on Telekom Baltija and the MVNOs because the conclusion of interconnection agree-

ments between those operators could not be regarded as essential. New entrants could reach a critical mass of users by negotiating an interconnection agreement with the three MNOs. Furthermore, the three MNOs had the access obligation to conclude interconnection agreements with all operators so that Telekom Baltija and the MVNOs could interconnect with all other operators via transit. Moreover, SPRK had not received any indications of refusals in the conclusion of interconnection agreements with Telekom Baltija or the MVNOs. Finally, SPRK noted that, even in the absence of an access obligation, it would be in a position to regulate the provision of access pursuant to the Electronic Communications Law (ESL). According to SPRK Article 36 of the ESL enables it to impose end-to-end connectivity access and interconnection obligations in a fair, proportionate and non-discriminatory manner on electronic communications operators providing access to end-users of different public electronic communications network may communicate with end-users of another public electronic communications networks. Furthermore, Article 9 of the ESL allows SPRK to amend terms of interconnection agreements between two electronic communications operators on its own initiative or following a reasoned request from a third party.

In relation to the MTRs, SPRK announced a national consultation on the glide-path for the period from 1 January 2013 till 2014.

2.3 Summary of the Commissions serious doubts letter

In letter No. SG-Greffe (2012) D/4568 of 13 March 2012, the Commission commented on the appropriateness of a price control ensuring that customers derive maximum benefits in terms of efficient cost-based termination rates and also expressed its serious doubts as to the compatibility of the draft measure with European law and the creation of barriers to the single market with regard to the non-imposition of an effective access imposition.

2.3.1 Comments

In its comments the Commission warns SPRK to impose a glide path from January 2013 with higher initial MTRs than the pure BU-LRIC level. The Commission requests SPRK to set the level of MTRs as of 1 January 2013 in line with the Termination

Rates Recommendation⁶. The Commission urges SPRK to lower MTRs without delay and impose a glide path ending on 31 December 2012 if necessary by way of interim measures.

2.3.2 Serious doubts

Furthermore the Commission expresses serious doubts as to the compatibility with EU law of SPRKs draft decision in particular with the requirements referred to in Art 8(4) of the Access Directive in conjunction with Art 8 and Art 16(4) of the Framework Directive.

According to the Commission, every termination market is likely characterized by similar competition problems, namely the incentive to refuse access and to charge excessive prices. A different treatment of operators having monopoly positions in the respective termination markets would violate the above-mentioned provisions of the European Framework.

While mobile operators may in general have an economic interest to interconnect, the Commission considers that a general interconnection obligation under the Latvian legislation would not allow for a swift resolution of eventual access problems compared to a more specific access obligation imposed as a result of market analysis.

Access problems could, for example, occur in relationships where traffic is not balanced and where one of the parties could absorb higher costs of termination services (including transit via third networks) without the need to increase retail prices. Therefore, operators could delay access to their networks in an attempt to eliminate direct competitors of a similar size from the market. As there is no non-discrimination obligation on the MVNOs, there would be no safeguard to prevent SMP operators applying different terms and conditions on interconnecting partners.

Moreover, the Commission is of the opinion that SPRK's approach may create disputes rather than avoiding them. A patchwork of different access conditions resulting

⁶ Commission Recommendation of 7 May 2009 on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU (2009/396/EC)

from the non-imposition of an access obligation would create uncertainty amongst access seekers and therefore limit regulatory predictability. It also would lead to unnecessary regulatory interventions. The imposition of access through the resolution of individual disputes could lead to the following delays: a period for Negotiations, up to four months for resolving the dispute, a reasonable period for national consultation, and a further month for consultation at EU level. Meanwhile access seekers would have to bear higher costs for interconnection via third party networks or otherwise refrain from terminating calls to the end-users of the respective network.

Moreover the Commission is of the opinion that SPRK's draft measure may, because of the non-imposition of an access obligation, create barriers to the single market.

As Telekom Baltija and the MVNOs have SMP they are, according to the Commission, in a position to refuse access to certain operators forcing them to interconnect indirectly bearing additional costs resulting from transit services. Differential regulation of voice call termination on M(V)NOs' networks might therefore increase the costs of providing mobile services and lower the ability of other operators and service providers including those established in other Member States to provide electronic communications in Latvia.

3. Assessment of the serious doubts

BEREC shares the serious doubts of the Commission, that the non-imposition of an access obligation on Telekom Baltija and the 12 MVNOs would not be based on the nature of the problem identified and would not be proportionate and justified in the light of the objectives laid down in Article 8 of the Framework Directive and as foreseen by Article 16 of the Framework Directive in conjunction with Article 8 (4) of the Access Directive.

3.1 Scope of the Opinion

BEREC considers that the Commission's comments on the appropriateness of the proposed MTRs and also the non-imposition of other remedies apart from the access obligation lie outside the scope of the present BEREC Opinion.

Article 7a (3) of the Framework Directive states, that BEREC shall issue an opinion on the Commissions notification referred to in paragraph 1 of Article 7a. According to Article 7a (1) of the Framework Directive the Commission may notify the national regulatory authority concerned and BEREC of its reasons for considering that the draft measure would create a barrier to the single market or its serious doubts as to its compatibility with community law.

From the mentioned provisions it follows that the BEREC Opinion is limited to the aspects on which the Commission expresses serious doubts about and must not comprise the comments of the Commission.

Moreover, as the serious doubts of the Commission are limited to the non-imposition of the access obligation on Telekom Baltija and the MVNOs, only this aspect - and not the non-imposition of other remedies - is subject to the assessment of BEREC.

3.2 Compatibility with the EU regulatory framework

BEREC regards the non-imposition of an access obligation as not compatible with the EU regulatory framework and therefore deems the serious doubts of the Commission to be justified.

BEREC first examined if the differential treatment of mobile operators with SMP in the termination markets could be by itself an infringement of Community law (3.2.1). BEREC identified the relevant competition problem (3.2.2) and finally BEREC analysed if the imposition of an access obligation would also be proportionate under the special circumstances in Latvia (3.2.3). Finally BEREC examined if the non-imposition of an access obligation in the current case could create a barrier to the internal market (3.2.4).

3.2.1 Requirement of equal treatment

BEREC is of the opinion that it is not required by the European regulatory framework to treat all mobile termination operators uniformly with regards to remedies to be imposed.

The Commission points out in the serious doubts letter that differential regulation of voice call termination in M(V)NOs' networks where competitive conditions and competition problems are the same constitutes an infringement of Community law.

BEREC notes that it is not always necessary to use the same set of remedies towards all mobile operators with SMP to solve similar competition problems in different circumstances⁷. Therefore it might be the case that an identified competition problem on one market can be solved by using one set of remedies while the same set of remedies cannot be used to solve similar competition problems on other markets in different circumstances.

The Access Directive gives the NRA discretion in respect of the combination of remedies to be applied. This discretion would be undermined, if the assessment of SMP in certain parallel markets would always demand the same uniform set of remedies, while different circumstances exist on those markets. In the opinion of BEREC it is therefore important to consider every individual case to find out which remedy is to be imposed, taking into consideration the specific circumstances and ensuring that the proposed remedies are proportionate to the identified problem and non-discriminatory towards other SMP operators on parallel markets with similar competition problems. Although the standard competition problems which typically arise from SMP in termination markets include excessive pricing and the refusal to deal/the denial to interconnect, it is nevertheless necessary on each market to assess which set of remedies can be used to solve the identified competition problem.

3.2.2. Relevant competition problem

BEREC considers that the non-existing access obligation on 13 wholesale mobile termination markets implies that SPRK has not, to a sufficient degree, compensated for the identified competition problems on these markets. Therefore, in agreement with the Commission, BEREC believes that an access obligation on these markets would have been justified.

⁷ The reference to the "different circumstances" shall clarify that even if the markets (mobile voice call termination) and the respective competition problems (denial of access) on the markets are similar, there might still exist further circumstances which differ between some of the markets and which might therefore justify not to impose a uniform set of remedies.

BEREC regards the denial of direct interconnection in combination with high transit rates a potential competition problem for the relevant mobile termination markets in Latvia.

To assess whether a remedy corresponds with a certain competition problem and hence complies with Article 8 (4) of the Access Directive, it is required to identify the relevant competition problem first.

Usually the problems in the market are already identified in the market analysis procedure.

SPRK identified in its market analysis the predominant competition problems of excessive pricing and price discrimination with regard to Telekom Baltija and the MVNOs. Based on these problems, SPRK imposed the price control and transparency obligations.

The denial of access is also a competition problem which could arise in the case of SMP in a termination market. The network operator might seek to strengthen its position in the downstream retail market(s) by denying its downstream competitors access to its upstream termination network. In doing so, the network operator with SMP on the mobile termination market might be able to foreclose potential competitors from the mobile market.

SPRK noted in its argumentation that the problem of refusal to interconnect was extremely unlikely to materialise due to the small market shares (meaning comparably lower subscriber numbers and traffic volumes) of Telekom Baltija and the MVNOs which would imply that these undertakings would have an economic interest to interconnect and not to refuse access.

The Commission also recognises in the serious doubts letter that mobile operators in general have an economic interest to interconnect. But it points also at the possibility of arising access problems.

When imposing ex ante remedies, NRAs frequently cannot actually observe a certain type of anti-competitive behaviour but will have to anticipate the appearance of a par-

ticular competitive problem based on the incentives of an SMP undertaking to engage in such behaviour.⁸

BEREC discussed intensely whether there could be an incentive to deny access for very small operators with few participants.

In principle a new entrant (small operator) would want to maximise its returns by gaining new subscribers and this can only be achieved by offering its subscribers a comprehensive end-to-end connectivity with all other telephony operators. Generally whereas it is vital for the new entrant to be connected to the established networks, the established operators can manage easily without interconnecting to the entrant as long as the number of the new entrants' subscribers is low enough.⁹

According to this general principle it could be expected that there would be limited incentive for the 12 MVNOs and Telekom Baltija, to deny interconnection towards other operators with a significant customer base i.e. the established MNOs.

While there would seem to be less incentive for small operators to deny access in relation to the established operators with a large customer base, there could be an incentive for small operators to deny access to other small-scale operators with few customers. This is because interconnection to such operators would be less valuable and by denying access, their future competitors could be potentially eliminated or their expansion significantly impeded.¹⁰ A further possible motivation for a small op-

⁸ See Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework (Final Version May 2006), p.12

⁹ See Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework (Final Version May 2006) p. 36

¹⁰ BEREC, based on the serious doubts of the Commission identified a case in which - without an access obligation - a competition problem could arise from the behaviour of Telekom Baltija and the MVNOs.

In its serious doubts letter the Commission explained that access problems could come as a result of the ability of certain operators to absorb high costs resulting from imbalanced traffic (including transit via third networks). Therefore according to the Commission, operators could delay access to their network in an attempt to eliminate direct competitors of a similar size from the market.

Using the Commissions example, if an operator (Sender_{large}) has less (unbalanced) traffic to a receiving/terminating smaller operator (Receiver_{small}), (Sender_{large}) is able to absorb higher costs of termination services (including transit via third network) without the need to increase retail prices. Therefore, (Receiver_{small}) could delay access to its network in an attempt to eliminate direct competitors (Sender_{small}) of a similar size from the market.

In such a case (Receiver_{small}) has the possibility to raise the cost of operator (Sender) by hiding behind its transit operator (Transit), if there exists no access obligation with a commitment to direct interconnection if requested by the access seeker for (Receiver_{small}). In this case, operator (Sender) has to buy termination plus transit from a third operator (Transit).

For (Sender) the thread towards (Receiver_{small}) to leave the end-customers of (Receiver_{small}) out of its reach is not an option because (Sender) needs to grant end-to-end connectivity for its customers. Its customers would not understand why the called party is not reachable from their preferred network operator.

In this situation where the price of the transit operator (Transit) is not regulated and no obligation of direct access is imposed on (Receiver_{small}), (Receiver_{small}) has in cooperation with (Transit) the possibility to set a high price for the bundled service for (Sender). In this cooperation the two operators can share this excessive profit taken from the transit service and (Receiver_{small})

erator to deny direct interconnection could be, that it spares the immediate effort and costs involved in administration and operation of multiple direct interconnections.

At the same time, it may be that demand amongst access seekers for direct interconnection to Telekom Baltija and all 12 MVNOs could be low taking economic and logistical considerations of establishing direct interconnect links into account relative to the traffic volume at stake in each case. Where an access seeker finds that it is not economically feasible to establish a direct link to a particular terminating operator it may choose to use a third party transit operator to reach that particular terminating operator. Transiting traffic via a third party operator as opposed to establishing a direct interconnection link may be a cost-effective option for small operators that do not enjoy economies of scale in terms of generated traffic. If via a direct link only very few customers can be reached the interest of other operators to gain access in terms of direct interconnection to those very small operators would be very low, as it would not be economically sustainable.

However, it is likely that, even for small operators, direct interconnection is more efficient than interconnection via transit. This is especially the case if interconnection points are in close range and/or if the transit rates are comparably high¹¹.

In any case, as BEREC does not have knowledge of the details and the possible (in)efficiencies of direct interconnection in Latvia, the danger of Telekom Baltija and the MVNOs denying access to new entrants who ask for direct interconnection might be possible.

During the analysis of the case the EWG sent a request for more information to SPRK regarding market conditions (number of interconnection links, contracts and agreed transit rates) in Latvia, to which SPRK sent very detailed information. Based on this information BEREC carried out the following assessment of the transit market in Latvia to the extent on how it impacts on the market under investigation.

can get with that virtually revenues for termination (MTR plus its share of the transit rate). With this mechanism (Receiver_{small}) can leverage its SMP position from the termination market to a potential competitive transit market. This potential behaviour causes not only higher costs for the termination of (Sender), but also an attempt to eliminate direct competitors (Sender_{small}) of a similar size from the market.

¹¹ According to a sample calculation of BEREC, taking the average transit rate in Latvia and a traffic volume of 100.000 minutes per month per 2 Mbit/s-Link as a basis, direct interconnection – assuming that a 2 Mbit/s leased line costs approximately 500 € (average price in Europe for short leased lines, inner city)- could be an economical feasible alternative.

Without an entitlement to conduct a full market analysis on the transit market which falls outside the relevant market of mobile voice call termination and is therefore out of the scope of BEREC, BEREC has found some links between transit and termination.

From SPRK's information, BEREC concluded, that transit rates in Latvia appear high; on average, twice as high as termination rates and in the most extreme case, five times higher than the termination rate.

As no evidence exists to suggest that the extremely high rates for transit in Latvia can be explained by higher network costs¹², it seems that the transit operators have the possibility to charge a mobile premium for transit. This situation potentially causes higher total cost for the network operator of the calling party if it can only buy a bundle of termination and transit in order to reach the network operator of the called party. SPRK has not provided valid justification that the described problem cannot arise in the Latvian mobile voice call termination markets.

3.2.3 Proportionality

BEREC is of the opinion, that the access obligation is a suitable solution for the competition problem identified under 3.2.2 (denial of access in order to eliminate smaller operators which cannot afford high termination rates) and is therefore based on the nature of the problem identified. Moreover BEREC holds that the imposition of an access obligation would not be disproportionate.

Proportionality is one of the over-arching general principles of European law. It is described as the minimum intervention required, to achieve the objective set out. In considering proportionality it is important to bear in mind that when SMP is found on an identified market some form of regulatory action is warranted. The issue is to select the most appropriate remedy to achieve an NRA's intention. When choosing the most effective remedy in order to avoid over-regulation, NRAs should focus their attention on the anti-competitive behaviour that is most likely to occur in the specific

¹² In the Progress Report on the single European Electronic Communications market (15th Report) published by the Commission at last in August 2010 the delta between Single Transit and Double Transit, which is a good approximation of the cost of using the switch only once, is at a level of 0,3 Cent per minute (see Part 1, Figure 39a, p. 43).

market situation, otherwise the situation might be dealt with inadequately.¹³ It is also recognized by the Access Directive that in an open and competitive market there should be no restrictions other than competition rules on normal commercial negotiations for access and interconnection.¹⁴

SPRK justifies its decision, not to impose an access obligation on Telekom Baltija and the 12 MVNOs, by stating that given the low market share of these new entrants, the access obligation would constitute an *'excessive burden and could create new barriers to market entry'* (section 8.3.3 and 8.3.4 of the Latvian notification).

In its reply to the Request for Information from the Commission dated 24 February 2012, SPRK elaborates further on the justification as to why it considers the access obligation as disproportionate. SPRK argues that the conclusion of interconnection agreements between these operators is not essential since new entrants can negotiate interconnection with the three MNOs (which have an access obligation) and interconnect to all other operators via transit. SPRK also states that as of the present day there were no refusals to conclude interconnection agreements with Telekom Baltija and the 12 MVNOs. Furthermore, SPRK argues that in the case of failed negotiations, SPRK can use its general legal powers to ensure end-to-end connectivity.

3.2.3.1 Option to interconnect via transit

In the view of BEREC the availability of transit services cannot justify the non-imposition of an access obligation in the light of proportionality considerations.

As shown above (3.2.2.) the availability of transit services does not solve the problem of denial or delayed access. Whilst BEREC appreciates the fact that transit services are widely used as an alternative to direct interconnection in Latvia, it is of the opinion that transit services are an additional option available to access seekers to ensure end-to-end connectivity and not as a substitute for the availability of direct interconnection.

¹³ See Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework (Final Version May 2006) p. 55/56

¹⁴ See Recital (5) of the Access Directive: "In an open and competitive market, there should be no restrictions that prevent undertakings from negotiating access and interconnection agreements between themselves, in particular on cross border agreements, subject to the competition rules of the Treaty. In the context of achieving a more efficient, truly pan-European market with effective competition, more choice and competitive services to consumers, undertakings, which receive requests for access or interconnection should in principle conclude such agreements on a commercial basis, and negotiate in good faith."

3.2.3.2 Access obligation under national Latvian law

BEREC regards the option to rely on general connectivity provisions under national legislation not as an alternative of equal value for an SMP access obligation. BEREC examined the provisions of the ESL carefully and shares the Commission's concern that the absence of an access obligation would potentially lead to a delay in the resolution of eventual access disputes and therefore is no adequate substitute to an access obligation.

In SPRK's view, the existence of an access obligation in the ESL¹⁵ would render the imposition of the access obligation disproportionate.

SPRK argued that it would be in the position to regulate the provision of access pursuant to the ESL. Article 36 of the ESL enabled SPRK to impose end-to-end connectivity access and interconnection obligations.

The imposition of an access obligation on an operator having significant market power on the basis of Section 38 of the ESL by a decision of the regulatory authority (SMP-obligation) occurs on a general level¹⁶. According to the usual practice of SPRK, the statement of the decision would plainly rule that the addressee is obliged to grant access to other network operators in order to ensure that other operators have the ability to terminate voice calls on the SMP operator network. In the decision itself no further requirements are laid down concerning the technical standards as well as the commercial and administrative terms and conditions for interconnection.¹⁷

In case that access problems arise i.e. that the SMP-operator after the imposition of the access obligation refuses access or offers access only to conditions not favorable to the access seeker, the dispute is resolved by SPRK in accordance with Section 9 of the ESL. The relevant paragraph 3 of Section 9 gives the regulatory authority the right to ascertain the conditions to be included in access and interconnection contracts.

¹⁵ See English translation of the relevant provisions of the Latvian Electronic Communications Law in the Attachment

¹⁶ See e.g. SPRKs Decision No. 258 of 13. October 2006 on Tele2

¹⁷ Further specifications for interconnection mainly requirements for technical interoperability are included in the Regulation on General Authorisation Regime issued by the SPRK on the basis of Section 34 of the Electronic Telecommunications Law under "IV. Specific conditions for interconnection service provider". These Provisions for being a symmetrical framework are applicable to all registered operators and are not a characteristic of an SMP access obligation.

The dispute resolution provisions of the ESL (Section 9) do not appear to specify concrete rules of procedure, although there is a time limit that could be set for negotiations of usually three months. Furthermore decisions according to Section 9 are as they are individual dispute decisions not subject to the requirement of consultation on national or EU level (see Article 5 (3) of the Access Directive in conjunction with Article 6 (1), Article 7 (3) and Article 20 of the Framework Directive).

In the event that an operator without an SMP-access obligation refuses to interconnect, the regulatory authority can also following national and Community consultation (Section 36 (5) of the ESL) impose an access obligation pursuant to section 36 (1) of the ESL and at the same time issue technical and operational regulations, which are binding to the obliged operator pursuant to section 36 (3) of the ESL. Hence going through the consultation process first would lead to a significant delay in comparison to an pre-existing SMP-access obligation. The option of interim measures, which SPRK assures BEREC it is willing to use, does not alter this assessment. Accepting the existence of this instrument as a justification for the non-imposition of an obligation, would be contradictory to an ex-ante approach.

SPRK argues, that in the case of a denial of access, it can pursuant to Article 37 (1) of the ESL oblige the operator to grant access directly without a delay and without the need for consultation. However, SPRK did not use this argumentation in its exchanges with the Commission.

Assuming that Sections 36 and 37 have the same regulatory content, the lack of consultation requirements in Section 37 could be a circumvention of the demands of the European framework i.e. Article 5 of the Access Directive in conjunction with Articles 7/7a of the Framework Directive. Furthermore, these national provisions could only oblige operators to negotiate, make an offer and conclude a contract on the basis of this offer. As these concluded contracts would be the outcome of free commercial negotiations and are not based on a regulatory obligation, contracts concluded on the basis of Section 37 would not be regulated and not be subject to revision according to Section 9.¹⁸

¹⁸ SPRK nevertheless argues that Section 37 could theoretically be applied in conjunction with Section 9 and the regulatory discretion could be exercised in applying Section 9. SPRK anyhow also admits that the norm had not been applied yet.

3.2.3.3 No refusal to interconnect in the past

The fact that there has been no refusal to interconnect by Telekom Baltija and the MVNOs so far is not sufficient to make an access obligation disproportionate in the view of BEREC.

SPRK argued that as of the present day it has not received any indications of a refusal by Telekom Baltija and/or the MVNOs to conclude interconnection agreements.

Moreover SPRK provided the EWG with an overview of the concluded interconnection contracts in the Latvian market. From this table BEREC identified the information that Telecom Baltija and the MVNOs had already concluded interconnection agreements on a commercial basis.

It is true that the imposition of remedies does not presuppose that an abuse of market power has actually occurred.¹⁹ On the other hand, not each competition problem identified will automatically occur in a particular situation. Hence, even if a potential competition problem has been identified and a certain remedy would solve this problem, in assessing proportionality the national regulatory authority can take into account how likely it would be that the competition problem would occur in an actual market situation. Therefore the fact, that the relevant operators have not caused any access problems so far could be an indicator to the likeliness of the occurrence of the problem.

Nevertheless in this particular case, BEREC is of the opinion that the mere fact that a number of interconnection agreements have been concluded on a commercial basis, not knowing the details of the relations of the operators to each other, cannot make the imposition of an access obligation disproportionate. Predictions of future market developments are always very difficult due to uncertainty about the behavior of the market participants. In order to come to the conclusion that a measure would be disproportionate, other additional aspects would be necessary to support the lack of proportionality. However, as discussed above, in the event that an access problem materializes transit has not been shown to provide a feasible alternative in all cases and the general access obligation provided for under national law could also lead to

¹⁹ See Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework (Final Version May 2006) p.25

delays. As other possible solutions have not been shown to effectively remedy the potential competition problem in its entirety, the imposition of an ex-ante access obligation as an SMP measure has to be regarded as proportionate.

3.2.3.4 Imposed price control

BEREC does not consider that the already imposed remedy of price control makes an additional access obligation disproportionate.

It could be argued that as the price control imposed on Telekom Baltija and the MVNOs is already in place, the prominent competition problem in the mobile termination market is already dealt with and to impose further obligations would be disproportionate. As mentioned before (3.2.3) when choosing the most effective remedy in order to avoid over-regulation, NRAs should focus their attention on the anti-competitive behaviour that is most likely to occur in the specific market situation.

Decisions on remedies should include, for any given problem, consideration of alternative remedies where possible, so that the least burdensome effective remedy can be selected. As shown above there exists a competition problem which is as likely to occur in the relevant markets as the competition problem of excessive pricing and therefore it is necessary to impose an access obligation additional to the price control obligation.

Moreover the tight regulation of interconnection charges may even enhance the incentive to deny access.²⁰ So the imposition of price regulation cannot make the access obligation expendable. This is all the more true, as usually in regulatory theory the price control is regarded as a necessary addendum to the access obligation, meaning that the access obligation is usually the first-choice remedy.

3.2.3.5 Weight of the burden of an access obligation

Given that the far more invasive remedy of price control is in place for Telekom Baltija and the MVNOs already, BEREC could not share the opinion of SPRK that the

²⁰ See Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework (Final Version May 2006) p. 58

comparably light (in the view of BEREC) burden of an access obligation could constitute an additional excessive intervention.

In order to assess proportionality it is also necessary to investigate how severe the burden of the relevant remedy would be for the operators in question.

The SMP firm primarily feels the burden of any given remedy including such issues as the administrative burden associated with compliance.²¹

Nevertheless the burden of an access obligation could be regarded in this particular case as less severe as, for example, the burden of a remedy of price control especially as there is no requirement that an interconnection obligation automatically has to result in the obligation to publish a reference interconnection offer (the obligations according to Article 9 and Article 12 exist independently from each other).²²

3.3 Creation of barriers to the internal market

BEREC shares the view of the Commission that it is possible that the non-imposition of the access obligation could create barriers to the internal market.

The Commission repeats its concerns that Telekom Baltija and the MVNOs can, due to their monopoly position, refuse access to other operators forcing them to interconnect indirectly. As a result it is the Commission's view that other operators would potentially have to bear higher transit costs. As this could happen also to operators established in other Member States, the non-imposition of an access obligation could create barriers to the single market.

BEREC assessed at length the incentives of the said thirteen operators to refuse direct interconnection as well as the relationship of the costs of indirect interconnection (by way of transit) to the costs for direct interconnection (see 3.2.2). BEREC found that it had not been sufficiently demonstrated by SPRK that indirect interconnection would prove a more cost effective or less burdensome option than the imposition of a direct access remedy in all cases. Furthermore, it had not been adequately shown by

²¹ See Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework (Final Version May 2006) p. 58

²² Exception is Article 9 (4) referring to wholesale network infrastructure access

SPRK that an SMP operator would not be in a position to use indirect interconnection strategically to potentially raise the costs to new market participants.

4. Conclusions and Recommendations

Based on the analysis of BEREC, BEREC comes to the conclusion that the serious doubts of the Commission expressed in its letter of 13 March 2012 with regard to the non-imposition of an access obligation on Telekom Baltija and 12 MVNOs by SPRK are justified, because the draft measure is not compatible with the requirements referred to in Art 8(4) of the Access Directive in conjunction with Art 8 and Art 16(4) of the Framework Directive, and could create a barrier to the internal market.

In particular, BEREC reaches the conclusion, that

- an access obligation would correspond with the identified competition problem of a potential denial of access by Telekom Baltija and the MVNOs especially versus other small operators and new entrants,
- the non-imposition of an access obligation is not justified for reasons of proportionality because
 - the option to interconnect via transit has not proved equally effective to address the identified competition problem,
 - the access obligation under Latvian law could lead to delays,
 - the fact that there was no refusal to interconnect in the past alone is not sufficient to justify excessiveness,
 - the more invasive remedy of price control is in place,
 - an access obligation would create no significant additional burden.

BEREC therefore advises that the draft measure should be amended in terms of adding an access obligation to the remedies already imposed for Telekom Baltija and the 12 MVNOs.

Appendix

Relevant Sections of the Latvian Electronic Communications Law

Section 9. Rights of the Regulator

(1) The Regulator has the following rights:

- 1) to request and receive information from electronic communications merchants within a time period specified by the Regulator, which is necessary for fulfilment of the functions of the Regulator (including also such information that contains commercial secrets), as well as also written or oral explanations received from the respective persons;
- 2) in order to fulfil its functions and to perform examinations, after warning beforehand about it, to visit premises and buildings and to access equipment, which is utilised for the provision of electronic communications services or the provision of public electronic communications networks, as well as to request the presentation of permits, certificates or other documents, which certify ownership rights or the right to utilise such objects or equipment. The rights referred to in this Clause may be delegated by the Regulator to other natural persons or legal entities after appropriately authorising such persons;
- 3) upon their own initiative, or if justifiably requested by one of the parties, to ascertain the conditions to be included in access, interconnection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundling of the access subscriber lines (local loops) contracts, as well as to impose what needs to be observed by one or several of the contracting parties, in order to amend or delete conditions or to agree regarding contract conditions;
- 4) to request the making of relevant amendments to access, interconnection or common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundling of the access subscriber lines (local loops) contracts already entered into, or the mutual interoperability of electronic communications networks or electronic communications services;
- 5) on its own initiative or if justifiably requested by one of the parties, to impose a time period in which negotiations regarding an access, interconnection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundling of the access subscriber lines (local loops) contract should be entered into. The time period specified by the Regulator may not be longer than three months from the moment of the coming into effect of a decision. In exceptional cases, the Regulator has the right to extend this time period;

- 6) to impose the requirements for ensuring the mutual interoperability of electronic communications networks or electronic communications services;
- 7) to impose the procedures by which an electronic communications merchant shall ensure services associated with use of numbering, as well as impose the time periods for the introduction of such services;
- 8) if it is necessary, to determine the procedures and time period by which an electronic communications merchant who provides voice telephony services shall ensure a possibility for end-users to receive the information regarding tariffs for calls to which the electronic communications merchant applies high-priced tariff;
- 9) to impose an electronic communications merchant a duty to publish transparent, comparable, compliant and updated information in a clear, comprehensive, easily accessible and legible manner regarding tariffs and penalty sanctions, as well as information regarding standard regulations which are applied in relation to the electronic communications services offered by such merchant and use thereof. The Regulator may determine reasonable additional requirements for the publication of information in the interests of the society;
- 10) to impose an electronic communications merchant the duty:
 - a) to inform subscribers, if any changes have occurred and the electronic communications service regarding which the electronic communications agreement has been entered into fails to ensure access for the State Fire-Fighting and Rescue Service, the State Police, the Emergency Medical Service, gas emergency service, and the Maritime Search and Rescue Co-ordination Centre of the Naval Coast Guard Service (hereinafter – Maritime Search and Rescue Service), as well as for the “112” Service, including fails to ensure the information regarding caller location,
 - b) to inform subscribers regarding all changes in conditions by which the access to electronic communications services and applications or use thereof is limited,
 - c) to provide the information regarding all procedures which have been introduced by an electronic communications merchant to measure and shape traffic so as to avoid filling or overfilling a network link, and information on how those procedures could impact on electronic communications service quality,
 - d) to publish the information regarding electronic communications services, terminal equipment and software intended for persons with disability;
- 11) to determine the procedures for joint use of associated facilities or infrastructure objects of other type, if the electronic communications merchant, who ensures the electronic communications network, in accordance with regulatory enactments has the right to install facilities on, over or under the State or private property. The conditions included in accordance with such procedures shall be objective, proportionate, transparent and non-discriminating;
- 12) to access to the information included in the Construction Information System necessary for the implementation of the Regulator’s functions;

13) to assess fraud performed using numbering and incorrect use of numbering; and

14) to determine that in the case of fraud performed using numbering or in the case of incorrect use of numbering the electronic communications merchant, to whom the right of use of the relevant numbering has been granted or transferred, has a duty to terminate immediately routing of calls and access to the relevant number.

(2) The chairperson of the Regulator or his or her authorised official is entitled to draw up an electronic communications merchant administrative violation report, which shall be examined according to the procedures specified by law.

(3) The Regulator may determine a requirement for an electronic communications merchant, who provides publicly accessible electronic communications services, that end-users who are persons with disability would be ensured:

1) access to electronic communication services equivalent to that enjoyed by the majority of end-users; and

2) possibility to use the electronic communications services available for the majority of end-users and to select an electronic communications service provider.

[12 May 2005; 3 May 2007; 3 July 2008; 19 May 2011]

Chapter VIII

Access and Interconnections

Section 36. Rights and Duties of the Regulator in respect of Access and Interconnections

(1) In order to ensure that one public electronic communications network end-users may communicate with other public electronic communications network end-users, the Regulator has the right to fairly, proportionally and with equal treatment impose upon electronic communications merchants who ensure the necessary access to end-users, obligations in the field of access and interconnections.

(2) In order to ensure for a user the possibility of access to digital radio and digital television broadcasting services, the Regulator has the right to fairly, proportionally, transparently and with equal treatment (non-discrimination) impose that public electronic communications network operators have an obligation to ensure access to application software interfaces and electronic programme guides.

(3) In order to ensure qualitative operation of the electronic communications network, the Regulator may issue electronic communications network technical and operational regulations, which are binding to operators the duty of which is to ensure access.

(4) The electronic communications network technical and operational regulations shall be issued taking into account the principles of objectiveness, transparency, proportionality and equality (non-discrimination), the nature of the problem to be resolved, and the purpose of the regulation.

(4¹) Prior to the issue of electronic communications network technical and operational regulations, the Regulator shall consult with the participants of the electronic communications market.

(4²) The Regulator may, taking into account the special conditions existing in the State, issue regulations regarding access conditions to unbundled subscriber line or its part and associated facilities and services.

(5) Prior to determination of the obligations referred to in Paragraphs one and two of this Section, the Regulator shall consult with the participants to the electronic communications network, as well as listen to the opinion of the regulators of the European Union Member States and the European Commission. The Regulator may, taking into account the opinion of the European Union Member States and the European Commission, make amendments to the applicable obligations and notify the European Commission thereof.

[3 May 2007; 3 July 2008; 19 May 2011]

Section 37. Rights and Duties of Operators in relation to Access and Interconnections

(1) In order to ensure interoperability of electronic communications services, an operator has the right and, if such is requested by other electronic communications merchants, has also an obligation to negotiate an agreement regarding public electronic communications network access or interconnections and to enter into an access or interconnection contract.

(2) The access and interconnection regulations, which the operator offers to other electronic communications merchants, shall conform to the obligations, which have been imposed by the Regulator in accordance with this Law.

(3) Information, which the electronic communications network merchant has received before negotiations, during the process of negotiations or after the process of negotiations regarding access or interconnections may be utilised only for the purpose, which the information was provided, moreover, observing the confidentiality thereof. It is prohibited to pass on the received information to other persons (units, subsidiaries or partners), for which such information provides a competitive advantage.

(4) Two electronic communications merchants shall enter into a public electronic communications network access or interconnection contract in which shall be included all the technical, commercial and other access or interconnection provisions, including agreements which apply to opening of numbering for call routing, initiation, termination and transit tariffs of calls. The interconnection contract or amendments thereof shall be drawn up in three copies. Within ten working days after entering into the interconnection contract or amending thereof, one copy of the contract shall be submitted to the Regulator.

(5) The interconnection contract shall provide for the procedures by which call routing and access to numbers and electronic communications services is to be terminated, as well as the procedures for mutual payments in cases when fraud performed using numbering or incorrect use of numbering is detected.

[3 May 2007; 19 May 2011]

Chapter IX

Obligations for Electronic Communications Merchants with a Significant Market Power in the Field of Access and Interconnection

Section 38. Obligations for Electronic Communications Merchants with a Significant Market Power in the Field of Access and Interconnection

(1) The Regulator may impose upon an electronic communications merchant with a significant market power in the field of access or interconnection obligations and duties of transparency, equal treatment (non-discrimination), accounting separation, tariff regulation and cost accounting, and obligations in relation to the access to electronic communications networks. In exceptional cases, if the obligations previously specified fail to facilitate the competition with sufficient efficiency, the Regulator shall also impose other obligations for the electronic communications merchant for whom a significant market power has been specified in the field of access or interconnections. The Regulator shall harmonise such application of obligations with the European Commission.

(2) The Regulator in imposing upon an electronic communications merchant with a significant market power the obligations referred to in Paragraph one of this Section in the field of access or interconnection, shall observe the principles of objectiveness, transparency, proportionality and equality (non-discrimination), the nature of the problem to be resolved, and the purpose of the regulation. Prior to the taking of a decision regarding the imposition of obligations, the Regulator shall consult with the participants of the electronic communications market.

[3 May 2007; 3 July 2008]

Section 39. Obligations of Transparency

(1) Taking into account market survey results; the Regulator may impose, amend or withdraw the obligation of transparency in the field of access or interconnections for electronic communications merchants with a significant market power. The obligation of transparency may include communication to the public of specific information (accounting, technical and network characteristic parameters, prices and tariffs, and conditions for provision of and utilising access and interconnections), and the publication of obligations and requirements of reference offers in relation to publishable reference offers.

(2) If a duty of equal treatment has been specified for an electronic communications merchant with a significant market power, then the Regulator may request that it publishes reference offers for access, interconnection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundled access to the subscriber lines (local loops), in which the information included shall be separated in details, and shall ensure that the electronic communications merchants – recipients of services – do not have to pay for associated facilities or equipment that are not necessary for the requested service.

(3) An electronic communications merchant with significant market power, according to the procedures specified by the Regulator, shall publish the reference offers for access or inter-

connection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundled access to the subscriber lines (local loops).

(4) The Regulator has the right to:

- 1) impose and publish in the newspaper *Latvijas Vēstnesis* requirements in relation to the information to be included in the access, interconnection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundled access to the subscriber lines (local loops) reference offers and the necessary level of detail thereof;
- 2) impose the manner of publishing the access, interconnection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundled access to the subscriber lines (local loops) reference offers; and
- 3) impose amendments to the published access, interconnection, common use of associated facilities, leased lines, access to data flow or unbundled access to the subscriber lines (local loops) reference offers if the conditions thereof do not conform to the requirements of the Regulator.

[12 May 2005; 3 May 2007; 3 July 2008; 19 May 2011]